

T.C
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

HAYVANLARLA İLGİLİ TÜRKMEN ATASÖZLERİNİN
SÖZ VARLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERDEM TAZEGÜL

TEZ YÖNETİCİSİ
YRD. DOÇ. DR. NESRİN GÜLLÜDAĞ

Kars-2013

T.C
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

Erdem Tazegül'e ait Hayvanlarla İlgili Türkmen Atasözlerinin Söz Varlığı konulu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim/ Anasanat Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalında/ Sanatta Yüksek Lisans/ Doktora tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesinin Ünvanı, Adı ve Soyadı

İmza

Yrd. Doç. Dr. Nesrin GÜLLÜDAĞ

N.

Yrd. Doç. Dr. Kürşat ÖNCÜL

.....

Yrd. Doç. Dr. Yaşar KOP

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../200 tarih ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

UYGUNDUR

...../...../.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ÖN SÖZ.....	VI
GİRİŞ.....	1
1. Türkmenistan.....	2
2. Türkmen Türkçesi.....	3
3. Türkmen Atasözleri.....	4
4. Söz Varlığı.....	6

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÖZEL AD BİLGİSİ VE DİL BİLGİSİ ÖGELERİ

1.1. Yer Adları.....	9
1.2. Kavim ve Boy Adları.....	9
1.3. Niteleme Adları.....	9
1.3.1. Fiziksel-Bedensel Özellikleri İçeren Niteleme Adları.....	9
1.3.2. Değer Yargılarını İçeren Niteleme Adları.....	9
1.3.3. Yüzölçümü-Zaman Nitelik ve İlgilerini İçeren Niteleme Adlar.....	9
1.3.4. Miktar, Hacim Ölçü Bildiren Niteleme Adları.....	9
1.3.5. Hayvanlara Ait Niteleme Adları.....	9
1.3.6. Devlet, Toplum ve Askerlikle İlgili Niteleme Adları.....	9
1.3.7. Duyularla Anlaşılan Özellikleri Karşılıyan Niteleme Adları.....	9
1.3.8. Psikolojik Durumla İlgili Niteleme Adları.....	9
1.3.9. Renk Adları.....	10
1.3.10. Gösterme-Belirtme Niteleyicileri.....	10
1.4. Tarz-Durum Bildiren Adlar.....	10
1.5. Yer-Zaman Sözlere.....	10
1.6. Soru Belirsizlik Sözlere.....	10
1.7. Zamirler.....	10
1.7.1. Kişi Zamirleri.....	10
1.7.2. Dönüştülük Zamirleri.....	10
1.7.3. Belirsizlik Zamirleri.....	10
1.7.4. İşaret Zamirleri.....	10
1.8. Dil Bilgisi Görevleri (Edatlar-Bağlaçlar).....	10

İKİNCİ BÖLÜM

2. KONULARINA GÖRE ADLAR

2.1. Zaman.....	10
2.2. Gökyüzü, Hava Olayları.....	10
2.3. Bitkiler.....	10
2.4. Hayvanlar (Hayvan Bedeni, Hayvanlarla İlgili Eşyalar, Araçlar, Hayvan Sesleri).....	11
2.5. İnsan Bedeni.....	11
2.5.1. Beden, Organlar, Dokular.....	11
2.5.2. Vücut Salgıları.....	11
2.5.3. Beden Sağlığı.....	11
2.6. Coğrafya (Coğrafi Yönler, Yer- Yön Adları, Coğrafi Yapılar).....	11
2.7. Gündelik Yaşam Öğeleri.....	11
2.7.1. Ateş-Su.....	11
2.7.2. Beslenme.....	11
2.7.3. Yol, Geçit.....	12
2.7.4. Madenler, Mineraller.....	12
2.7.5. Giyim.....	12
2.7.6. Ölçü.....	12
2.7.7. Ev Eşyaları, Malzemeleri.....	12
2.7.8. Zanaat, Yapı İşleri.....	12
2.7.9. Ticaret, Endüstri.....	12
2.7.10. Mal, Mülk, Servet, Takas, Para.....	12
2.7.11. Kent, Konut, İstihkam.....	12
2.7.12. Sanat (Bezeme, Resim, Heykel, Yazıt)	12
2.8. Birey, Toplum, Halk, Devlet, Siyaset, Savaş.....	12
2.8.1. Yaşam Evreleri.....	12
2.8.2. İnsan, Kadın, Erkek.....	12
2.8.3. Birey, Grup.....	12
2.8.4. Akrabalık.....	12
2.8.5. Meslekler.....	13
2.8.6. İl, Vatan, Yurt.....	13
2.8.7. Bayrak, Sancak.....	13
2.8.8. Sınır.....	13

2.8.9. Bodun, Boy, Oymak, Halk.....	13
2.8.10. İletişim, Etkileşim.....	13
2.8.11. Kimlik, Ad, Unvan.....	13
2.8.12. Ün, Şan, Şöhret.....	13
2.8.13. İş, Hizmet.....	13
2.8.14. Zenginlik, Yoksulluk.....	13
2.8.15. Mülkiyet.....	14
2.8.16. Avcılık.....	14
2.8.17. Tarım.....	14
2.8.18. Evlilik.....	14
2.8.19. Cenaze.....	14
2.8.20. Kıtlık.....	14
2.8.21. Kozmogoni, Din, İnanç.....	14
2.8.22. Politika.....	14
2.8.23. Savaş, Ordu.....	14
2.9. Sayı Adları	14
2.10. Kavramlar.....	14
2.10.1. Zaman Kavramı.....	14
2.10.2. Değer Yargıları.....	14
2.10.3. Duygu, Ruhsal Durum.....	14
2.11. Varlıkların Olma ve Bulunma Durumları.....	14
2.12. Olasılık	15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KONULARINA GÖRE FİLLER

3.1 Temel Kılış, Oluş, Durum.....	15
3.2. Fiziksel Gereksinim (Acıkma, Yeme, İçme, Doyma, Uyuma, Uyanma).....	15
3.3. İnsan ve Bedeni (Doğum, Yaşayış, Ölüm, Hastalık, Yaralanma, Sakatlanma).....	15
3.4. Duygu, Zihin.....	15
3.5. Devlet.....	15
3.6. Savaş.....	16
3.7. Yerleşim, Yurt Tutma.....	16

3.8. Etkileşim, İletişim.....	16
3.9. Avcılık.....	16
3.10. Evlilik.....	16
3.11. Cenaze.....	16
3.12. İş, Hizmet.....	16
3.13. Kozmogoni, Din, İnanç.....	16
3.14. Doğa, Meteoroloji, Hava	16
3.15. Hayvanlar.....	16
3.16. Konusal Alanı Belirlenemeyenler.....	16
METİN.....	17
DİZİN-SÖZLÜK.....	54
SONUÇ.....	145
KAYNAKÇA.....	148
ÖZ GEÇMİŞ.....	151

ÖZET

Türkmen sosyo-kültürel ve ekonomik hayatında önemli bir işleve sahip olan hayvanlar, doğal olarak Türkmenlerin sözlü kültürünün en önemli öğelerinden olan atasözlerinin de içinde yer almıştır. Hayvanlarla ilgili Türkmen atasözleri üzerine yaptığımız bu çalışmada atasözlerinde geçen sözcükler bir dizinde toplandı. Atasözleriyle ilgili veriler elde edildikten sonra dizinde geçen madde başları hayvanlar, bitkiler, insan vücudu, araç-gereç, değer yargıları, meslekler, fiiller gibi 91 konu başlıkları altında sınıflandırıldı. Bu çalışmayla Türkmen Türkçesinin söz varlığı çalışmalarına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: atasözleri, tematik söz varlığı, hayvanlar, Türkmenler

ABSTRACT

Animals that have an important function in the Turkmen socio-cultural and financial life also remain the core element in the Turkmen proverbs, which constitute the most important elements of Turkmen oral culture. This study has incorporated a directory of vocabulary that Turkmen proverbs have about animals. After the relevant data regarding animals have been gathered, the entries in the directory have been grouped under 91 subgroups such as animals, plants, human body, utensils & equipments, value judgements, occupations, verbs etc. In conclusion, this study seeks to contribute to further studies to be done in the field of vocabulary in Turkmen language.

Key Words: proverbs, thematic vocabulary, animals, The Turkmens

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Türkmen atasözleri üzerine konu çözümlemeli bir söz varlığı çalışması yapıldı. Konuyu derinlemesine incelemek ve nitelikli bir araştırma ortaya koymak amacıyla konu hayvanlarla ilgili atasözleri olarak sınırlandırıldı. Sınırlandırma yapılırken hayvanlarla ilgili atasözlerinin seçilmesinde, asırlardır hayvanlarla iç içe yaşayan, hayvanı ehlileştiren, yiyecek ihtiyacını ve geçimini hayvanlardan sağlayan bir milletin, dilinde hayvanlarla ilgili söz varlığının atasözlerinde ne kadar ve ne şekilde yer aldığını tespit etmek amaçlandı.

Giriş bölümünde ilk önce Türkmenistan daha sonra Türkmen Türkçesi ve Türkmen Atasözleri hakkında genel bilgi verildi. Sonraki kısımda söz varlığı'nın tanımlanması yapıldı ve bu alandaki çalışmalara değinildi.

II. Bölümde Türkmen atasözleri üzerine yapılmış çalışmalardan hareketle hayvan adlarıyla kurulmuş atasözleri tespit edildi. Tespit edilen bu atasözlerine sayı numarası verilerek alfabetik olarak sıralandı. Daha sonra sayı numarası verilen bu atasözlerinin genel söz varlığı madde başı dizini ve sözlük bölümünde işlendi.

III. Bölümde hayvanlarla ilgili Türkmen atasözlerinin konu çözümlemeli söz varlığı incelemesi yapıldı. Bu bölümde Doç. Dr. Hatice Şirin User'in *Köktürk ve Ötüken Uygun Kağanlığı Yazıtları* adıyla yayımladığı çalışma bize rehber olmuştur. Eserden hareketle kurulmuş atasözlerindeki genel söz varlığı tematik olarak sınıflandırılmıştır.

Sonuç kısmında tematik söz varlığı bölümünde sınıflandırılan sözler sayısal olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamda bana büyük bir sabır ve anlayışla destek olan kıymetli hocam Nesrin GÜLLÜDAĞ'a, önemli yardımlarından dolayı değerli mesai arkadaşlarım başta Ahmet Turan Türk'e, Serkan KÖSE'ye, M. Emin YILDIZLI'ya M. Emin DEDE'ye ve M. Onur ÖZELSANCAK'a, ayrıca hayatımda büyük yeri ve önemi olan Serbar Sevgi ARPA'ya teşekkürlerimi borç bilirim.

Kars-2013

Erdem TAZEGÜL

GİRİŞ

Tabiat ile iç içe yaşamış, zengin bir kültüre sahip Türk milletinin, dilinde edebiyatında, folklorunda, sosyal ve ekonomik hayatında “*hayvanların, hayvan kültürünün*”, ayrıcalıklı bir yeri vardır. Yıllar yılı göçebe bir hayat süren Türkler, çetin tabiat şartları ve tabiattaki canlılar ile giriştiği var olma mücadelesinde en büyük faydayı gördüğü hayvanlara, zaman içerisinde dini bir kimlik kazandırmıştır. Ondan türediğine, çoğaldığına inandığı hayvanlar; kimi zaman; dini inanışları gereği bir totem kabul edip, efsane ve destamlarda “kahraman” olarak sembol haline getirmiş, kimi zaman; minyatürlerde, motiflerde, heykellerde ve mezar taşlarında ölümsüzleştirmiştir. (Doğan 2002)

Türkler yabancı din ve medeniyetleri kabul etmeden önce konargöçer bir hayat tarzını benimsemişlerdir. Konargöçer hayat tarzı yaşayan halklar hayvan beslemek ve avcılıkla geçinmişlerdir. Bu hayat tarzını benimseyen halklar hayvanları sadece geçim vasıtası olarak görmemekte, aynı zamanda sosyal hayatın bir parçası haline getirmektedirler. Eski Türk destanlarında, Türklerin on iki hayvanlı takviminde ve bazı insan adlarında hayvan adlarının kullanılması bunun en önemli göstergesidir. (Kaplan 1999, 55)

Konargöçer bir yaşam tarzını benimseyen Türkler, doğa ve doğada bulunan birçok hayvan türü ile karşılaşmıştır. Kimi zaman hayvanlar, “bozkurt”ta olduğu gibi, kozmogonik dünya tasarımı içinde kimi zaman ise “at, koyun, sığır” tarzı hayvanların Tanrıya adanması şeklinde dini-sihri bir ritüelin içinde yer almıştır. Böyle bir hayattan yerleşik hayata geçişte toprak ürünlerinin artması hayvanların önemini azaltmaktadır fakat Türkçenin söz varlığı içerisinde önemli bir yerde bulunan atasözleri çok sayıda hayvan adı barındırması yönüyle dikkate değerdir. Bu bağlamda Türkmenlerin ortak-kültürel belleklerinde yaşayan “hayvanlarla ilgili atasözleri” üzerine bir çalışma yapmanın özeldilbilim genelde edebi ve kültürel değerlerin tespit edilmesi bakımından önem arz etmektedir.

Yapılan söz varlığı inlemesi, klasik sözlük anlayışından farklı olarak konulara ayrılarak (*tematik*) ele alındı. Tematik sözlük denemeleri, Türk dili açısından yeni sayılmasa da, Türklük biliminde yenidir. (User 2009:19). Çalışmada önce Türkmen Türkçesindeki hayvan adlarıyla kurulmuş atasözleri belirlendi. Bu belirlemede Türkmen Nakılları ve Atalar Sözi (Geldiyev, Altıyev 2002) kitabı esas alındı. Bu kitapta bulunmayan bazı hayvan adlı atasözleri Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü (Çobanoğlu 2004) ve Türkmen Atasözleri (Doğan 2012) adlı eserlerden elde

edildi. Bunun sonucunda elde edilen 1223 atasözü belirlendi ve bu belirleme işleminden sonra sözler bir dizinde toplandı. Bu dizinde 7065 söz 1378 madde başı altında toplandı. Bu verileri elde ettikten sonra sözler konu çözümlemeli olarak sınıflandırıldı. Konu çözümlemesinde Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları, Söz Varlığı İncelemesi (User 2009) adlı eserden faydalanıldı. 91 konu başlığı altında (Hayvanlar, Bitkiler, İnsan vücudu, Araç-gereç, Değer Yargıları, Meslekler, Fiiller vb.) toplamaya çalıştığımız bu tasnifte tüm kelime kategorileri ele alındı.

Çalışmamızda ilk adım olarak Türk Dil Kurumu Yayını *Güncel Türkçe Sözlük* (2005) aracılığıyla madde başlarına göre isimleri ait oldukları kategorilere göre alfabetik olarak A'dan Z'ye sınıflandırıldı. Ardından tezde kullanılan temel kaynaklardan olan *Türkmençe Türkçe Sözlük* (Tekin, Ceylan, Ölmez, Eker, 1995) aracılığıyla söz konusu kelimelerin Türkçesine ulaşıldı. Şüphesiz aranılan her kelimenin karşılığına ulaşılması mümkün olmadı. Tezde Türkçesi bulunamayan kimi kelimelerin Türkçesine Türkmen Diliniñ Sözlüğü'nden (Hamzayev, Altayev, Atayev, Açılova, Mesgudov, Meretgeldiyev 1962) ulaşıldı. Böylece hayvan adlı Türkmen atasözlerine kullanılan tüm sözler anlamlandırıldı ve tematik olarak sınıflandırılmaya alındı.

1. Türkmenistan

Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra 27 Ekim 1991 tarihinde bağımsızlığına kavuşan Türkmenistan'ın kuzeybatısında Kazakistan, kuzeydoğusunda Özbekistan, güneydoğusunda Afganistan, güneybatısında İran, batısında ise Hazar Denizi yer alır. Çeşitli yıllarda yapılan nüfus sayımları farklılık arz ederken Türkmenistan'ın 1996 sayımına göre nüfusu 4.566.800'dür. Başkenti Aşkabat'tır. Ülkede Türkmenlerin dışında Azeriler, Kazaklar, Karakalpaklar, Ermeniler, Ruslar Tatarlar ve Özbekler de yaşamaktadır (Kara 2007: 233). Mehmet Kara Türkmenistan'da yaşayan nüfusun sayısal dağılımını şu yüzdelerle ifade etmektedir: “Türkmen %77,0, Özbek %9,2, Rus %6,7, Kazak %2,0, Tatar %0,8, Azeri %0,8, Beyaz Rus %0,8, Ermeni %0,8, Ukraynalı % 0,5.” (Kara 2009: 265).

Türkmenistan'ın yüzölçümü 488.100 km²'dir. Nüfusu yaklaşık 5 milyondur (1996 sayımına göre 4.567.00). Türkmenistan'ın en geniş bölgesini Karakum Çölü kaplamaktadır. Bu çölün alanı yaklaşık 350.00 m²'dir. Çöl alanının dışında, Murdab, Orta ve Aşağı Amuderya (Ceyhun) ile Kopet Dağı etekleri, vahalık alanı oluşturmaktadır. Ülkenin başlıca akarsuları Murgab, Tecent Derya ve Artek'tir. Yer altı kaynakları bakımından oldukça zengin olan Türkmenistan'ın petrol, doğal gaz,

mineral tuzlar, sülfür, kükürt, potasyum, kurşun, krom, iyot başlıca doğal kaynaklardır. Tarımda pamuk, üzüm, karpuz, kavun sayılabilir. Hayvancılık da önemli gelir kaynakları arasındadır. (UYGUR 2008 :IX)

2. Türkmen Türkçesi

“Türkmen” etnik adının V. yüzyıldan itibaren kullanılageldiği; ancak halk olarak bu adın kullanılmasının X – XI. yy.da başladığı değişik kaynaklarda geçmektedir. “Türkmen” adı, Avrupalı tarihçilerce “saf kanlı Türk” olarak nitelendirilirken Türkiye’deki tarihçilerce “özen Türk” yani “Türk halklarının kökü” diye değerlendirilmektedir. İslâmî kaynaklara göre ise Müslüman olmayan Oğuz kabileleri, Müslüman Oğuz kabilelerini “Türkmen” olarak adlandırmıştır (SİS, 2007: 11).

Türkmence Türk dilleri ailesinin Güney-Batı ya da Oğuz grubundandır. Bu grubun öbür üyeleri Türkçe (Türkiye Türkçesi), Azeri ve Gagauz Türkçesidir. Türkmence tek başına Güney-Batı ya da Oğuz grubu Türk dillerinin doğu kolunu oluşturur. Türkmence, anayurtta kalan Oğuzların dili olarak, Ana Oğuzcanın özelliklerini en iyi korumuş bir Türk dilidir. Türkmencenin bir başka en önemli özelliği de Ana Oğuzca ve Ana Türkçedeki asli uzun ünlüleri sistemli olarak korumuş olmasıdır.

İlk Türkmence (Oğuzca) sözcüklere Divanı Lugati't-Türk'te ve 14. Yüzyılda Arap dilcileri tarafından yazılan sözlüklerde rastlıyoruz. Türkmenler 15.-17. yüzyıllarda yazıda Orta Asya Türklerinin ortak yazı dili olan Çağatayca'yı kullanmışlardır. 18. yüzyılda yaşamış olan ünlü Türkmen halk şairi Mahdumkulu ise şiirlerini Çağatay Türkçesi ile değil de Türkmence söyleyip yazmıştır. 19. yüzyılda da birçok Türkmen şairi kendi lehçelerinde yazmayı sürdürmüşlerdir. Bütün bunlara karşın Türkmence ancak Sovyet Devriminden sonra, 1923 yılında, bağımsız bir yazı dili olabilmiştir. Türkmence 1923-1929 yılları arasında Arap alfabesiyle, 1929-1940 yılları arasında da Latin alfabesiyle yazılmıştır. Türkmence 1940'tan beri de Kiril alfabesiyle yazılmaktadır.

1991 yılında SSCB'nin dağılmasından sonra Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan Cumhuriyetleri ile birlikte Türkmenistan Cumhuriyeti de bağımsızlığına kavuşmuştur. Bunun doğal bir sonucu olarak eski SSCB'de konuşulan Türk dillerinin Kiril asıllı alfabelerinin, bu arada Türkmen alfabesinin de bırakılıp yerine Latin asıllı yeni Türkmen alfabesinin oluşturulması konusu gündeme gelmiştir. Tüm Türkmen dilci ve dilbilimcileri ile Türkmen gazetecileri ve ilgili

kişiler tarafından yapılan kişisel öneriler 1993 yılı Ocak ayında yapılan bir toplantıda görüşüldükten sonra resmi bir uzmanlar kurulu oluşturulmuş ve bu kurul 30 harften oluşan Latin asıllı yeni Türkmen alfabesi üzerinde anlaşmaya varmıştır. Bu yeni Türkmen alfabesi Türkmenistan Cumhuriyeti parlamentosunun 12 Nisan 1993 tarihli oturumunda kabul edilmiştir (Tekin vd. 1995).

Eski Oğuzcaya ait unsurları bünyesinde taşıyan Türkmence, Çağataycının tesirinde gelişmiş bir yazı dilidir. Bu yüzden Türkçenin doğu ve kuzey kolunda yer alan lehçelere ait özellikler de taşımaktadır. Batı Türkçesinin diğer kollarında kelime başında “v-“ bulduran bazı kelimeler Türkmencede “b-“lidir: baar “var”, bar- “girmek”, ber- “vermek”. Öte yandan Batı Türkçesinin diğer kollarında “ol-“ fiilinin başında “b-“ bulunmazken Türkmencede bu fiil, Kuzey ve Doğu lehçelerinde olduğu gibi, “bol-“ şeklindedir. Ancak Türkmence, birçok özelliğiyle Batı grubuna giren diğer lehçelerle benzerlik gösterir (Kara, 2007: 234).

Asli ve anlam değiştiren uzun ünlülerin varlığı (uzun ünlüler yazıda gösterilmez), ilerleyici dudak benzeşmesi (labial attraction/dudak çekimi ki yazıda gösterilmez) peltek /s/ ve /z/ ünsüzlerin varlığı (Uygur 2008, IX) söz konusudur.

3. Türkmen Atasözleri

Yeryüzündeki bütün milletlerin atalarından kalmış, yol, yöntem gösteren, öğüt veren (Çobanoğlu, 2004: 1) ve toplumun ortak kültürel belleğinde yer ederek günümüze kadar aktarılagelen sözler vardır. Bu sözlere Türkiye Türkleri “atasözü”, Azerbaycan, Afganistan, İran, Suriye ve Irak’ta yaşayan Türkmenler “atalar sözü” veya “eskiler sözü”, Saha veya Yakutlar “hohoono”, Tobollor “takmak”, Uranhalar “ülgercomak”, Tıvalar “Üleger Domaktar”, “Çeçen Söster”, Sagaylar “takpak”, Hakaslar “söspek”, Kazak, Kırgız, Özbek, Karakalpaklar, Uygur, Kazan Tatarları, Başkurtlar ve Kırım Tatarları Arapça kökenli “makal”ı, Türkmenistan, Kuzey Afganistan, İran Türkmenleri hem “makal” hem de “nakıl”, Çuvaşlar da “samah” (Elçin 1988:335) adını vermektedirler.

Ömer Asım Aksoy, “Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü” adlı çalışmasında atasözünü şöyle tanımlamaktadır: “Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştırılan ve kalıplaşmış biçimleri bulunan, kamuca benimsenmiş özsözler (Aksoy, 1988: 37) olarak tanımlamaktadır. Büyük Larousse’taki tanım ise şu şekildedir: “Halk içinden çıkan, bir öğüdü, sağduyusal gerçekliği ya da deneyime dayalı bir gözlemi dile getiren ve halkın ortak kullanımına giren, kısa, özlü söz (Larousse,2003:949) Türk

Dil Kurumu'nda ise atasözü “Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak kısaca söylenmiş ve halka mâl olmuş öğüt” (TDK, 1969: 57) şeklinde geçmektedir. Dolayısıyla atasözlerini “dil'in ortak bir anlaşma sistemi haline gelmesinden itibaren” (Çobanoğlu, 2004) sözlü kültür döneminde üretilmiş, toplumun ortak değer yargılarını, duygu ve düşüncelerini sosyo-kültürel yapısını, gelenek, görenek ve inançlarını, yaşayış biçimini yansıtan kısa ancak derin anlam değerleriyle yüklü sözler olarak tanımlayabiliriz.

Doğan Aksan atasözlerini “her biri bir gerçeği belirleyen atasözlerinin arasında bir nükte ögesi, alaycı bir anlatım özelliği içeren örneklerin de bulunması, hiç kuşku yoktur ki, unutulmalarını sağlayan etkenlerdendir” şeklinde belirtmiştir (Aksan, 2005: 193) . Bu bağlamda belirli ahenk, ritm, ölçü ve kafiye gibi özelliklerle şekillenmiş duygu ve düşüncelerin, toplumun hafızasında kalması ve gelecek kuşaklara aktarılması mümkün görülmektedir.

Atasözleri toplumun zihinsel geçmişinin en açık göstergelerinden biridir. Bahsedilen zihinsel geçmiş toplumların kronolojik geçmişlerinden önceki geçmişle ilgili bilgileri muhafaza eder. Bu bilgiler atalara ait kültürün anatomik yapısını meydana getirir ki geçmişi anlamlı hale getirmenin ve kimlikli olabilmenin önemli bir yönünü göstermektedir. Bu durumu Özkul Çobanoğlu “Atasözünün nükteli, zihinde kalıcı ve uyarıcı etkisini yaratan, öncelikle dengenin telaffuz edilen söylemdeki etkisidir ve bu denge çok belirgin olarak ikili bir kompozisyondan doğmaktadır. Bir başka ifadeyle atasözleri iki kısımdan oluşur ve ikinci kısım birinci kısımda ifade edilen fikri ve anlamı kuvvetlendirir” şeklinde ifade etmektedir. Sözün kafiyeleşmiş şekilde kalıplı hale getirilmesi şiirselliği meydana getirmektedir. Dolayısıyla pek çok araştırmacı tarafından da atasözlerinin birçoğu şiir sayılmıştır (Çobanoğlu, 2003: 158).

Her toplumda olduğu gibi göçer-evli hayat tarzını benimseyen ve bozkırın geniş mekânlarında hüküm süren eski Türkler de yaşadığı evrenin tasarımını kalıp ifadeler şeklinde sözcüklere aktararak atasözleri meydana getirmişlerdir. Sibirya'dan Balkanlar'a uzanan geniş coğrafyada varlığını sürdüren Türklerin atlı-göçebe bir yaşayışı benimsemelerinden ötürü hayvancılık ve avcılık özelliklerinin gelişmiş olduğu açıktır. Türk boy ve kabileleri de çok uzun süren göçebe ve yarı göçebe hayat tarzlarından dolayı çok zengin bir halk edebiyatına ve atasözü toplamına sahiptir. Türk kökenli topluluklar arasında ilk yazılı belgelerden en son çağdaş eserlere kadar

atasözlerinin kültürel değerlerini ve değer yargılarını ustaca ve etkili bir şekilde anlatmak için sık sık kullandıkları görülmektedir. (Öztopçu, 1992: 34).

Türkmen atasözlerinin özellikleri olarak Türkmen halkının hayatını ve milli unsurlarını yansıttığını, samimi ve orijinal bir üslupla dile getirildiği söylenebilir. Yapı ve kuruluş özellikleri bakımından Türkiye Türkçesindeki atasözlerinden farklı değildir. Anlam yönünden bütün insanlara hitap edecek bir tarzdadır. Türkmen atasözleri fikir bakımından değerlendirildiğinde; çalışmanın faydaları, tembellik ve çalışmamanın zararları, mertlik ve yiğitliğin saygınlığı, atın insan hayatındaki yeri ve önemi, vatan sevgisi, dostluğun önemi, yaramaz, rüşvetçi, kiskanç insanların yerilmesi, akıl ve edebin faydaları, tatlı dilli olmanın kazandırdıkları, lüzumsuz ve kötü konuşmanın sebep olduğu zararlar, kadının, eş kardeş, anne olarak toplumdaki yeri, komşuluk hakları, misafirperverlik vb konuların işlendiği, dolayısıyla, Türk atasözlerinde de görülen ortak temaların fazlalığı dikkati çekmektedir (Sis, 2005: 258). Dolayısıyla Türkmen atasözlerinin diğer Türk atasözlerinde olduğu gibi toplumsal hayatı düzenleyen bir mekanizmasının olduğu söylenebilir.

4. Söz Varlığı

Bir toplumun yaşam biçimi belirleyen unsurlardan olan dinsel inançları, hangi halklarla ne ölçüde ilişki kurduğu, nelere değer verdiği, hatta nükteye olan eğilimi hep söz varlığı çalışmaları sonucu ortaya çıkar. Her dili konuşan toplum, çevresini, çevresindeki olayları, gerçekleri kendine göre algılamakta ve anadilinde oluşmuş kavramlarla anlatmakta, kısaca, dünyayı kendi dil dünyasından görmektedir (Aksan 2000, 7).

Söz bir dilin en büyük kalıtıdır. Dilin doğuşundan bugüne yüzyıllar boyunca işlenerek gelişir ve kuşaktan kuşağa geçerek her dönemden bir motif sunar. Türk Dil Kurumu sözlüğünde söz varlığı “bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, vokabüler, kelime hazinesi”(TDK, 2005:1807) olarak tanımlanırken Zeynep Kormaz (1992:100) sözvarlığını “kelime hazinesi” bir dilin bütün kelimelerini; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamını bu kavram altında toplamıştır. Doğan Aksan (2006, 13) ise, filoloji ve dilbilim çalışmalarında, bir dilin sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelme ögeleri, atasözleri, deyimleri, insanlar arasındaki ilişkilerde kullanılması gelenek olmuş kalıp sözleri ve kalıplaşmış birtakım özdeyişleri, bir bütün olarak “söz varlığı” adı altında ele alır.

Aksan (2000:43-44) Köktürk yazıtlarından başlayarak Türkçenin söz varlığını incelersek şu niteliklerin saptanacağını söylemiştir:

1. Türkçenin yapısından gelen güçlü türetme ve birleştirme yeteneği, ona somut ve soyut, çeşitli kavramları kolaylıkla oluşturma, ayrıntılara inen bir kavramlaştırma gücü vermiştir. Bu güç, en eski kaynaklarımız olan Köktürk metinlerinden bugüne, hiç eksilmeden süregelmektedir.
2. Türkler, değişik toplumlarla kurdukları ilişkiler sırasında yabancı etkiye büyük ölçüde kapılarını açmış, çoğu zaman yabancı öğeleri kendi öz sözcüklerine yeğlemişlerdir. Bunun sonucunda birçok yerli ögenin kaybolup unutulması yabancılarının yerleştiği görülmüştür.
3. Kavramlaştırma sırasında Türkçe en çok somut nesnelere, doğaya dayanmakta, böylece kavramları daha canlı olarak dile getirmektedir.
4. Türkçede ikilemelerin kullanılışı, anlatıma güç veren bir yol olarak çok yaygındır. Bu nitelik ona, tek tek sözcüklerin yanı sıra ayrı bir "kalıplaşmış öğelerden oluşmuş sözvarlığı" kazandırmıştır. Eşanlamlılarla kurulmuş ikilemelerin unutulmuş öğeleri ikilemelerde yaşamlarını sürdürmektedir.
5. Daha Köktürkçe döneminde Türkçe sözcüklerin geniş bir çokanlamlılık gösterdikleri göze çarpmakta, bu durum, dilin bir yazı dili olarak çok daha eskilere uzandığına tanıklık etmektedir.
6. En eski belgelerde bile eşanlamlıların sayıca çokluğu dikkati çekmekte, asıl ilginç olan, bunların bir bölümünü, birbirine anlamca çok yakın eşanlamlılar oluşturmaktadır.
7. Bugün Türkiye Türkçesi yazı dilinde unutulmuş, yitirilmiş birçok öğe - başka dillerde de benzerleri görüldüğü gibi- Türkçenin değişik lehçelerinde ve bugünkü Anadolu ağızlarında yaşamlarını sürdürmektedir.

Geçmişte ve günümüzde en geniş coğrafyada yayılım göstermiş dillerden biri olan Türkçe üzerine, eski çağlardan bu yana tanıtıcı ve örnekli pek çok çalışma yapılmıştır. Türkçenin ilk filologu ve ilk sözlükçüsü kabul edebileceğimiz Kaşgârlı Mahmud'un Dîvânü Lugât'it-Türk'üyle başlayıp Nevai gibi önderlerle devam eden Türkçenin sözlükçülüğü bilinçli sözlükçülük ve yabancı dillerle Türk dilini karşılaştırma, hatta yarıştırma çabaları, aynı zamanda Türkçenin söz varlığı çalışmalarının da başlangıcı sayılır (Öner 2001, 283).

Kaşgârlı Mahmut'un önderliğinde başlayan Türkçe söz varlığı araştırmaları, günümüzde belli bir seviyeye ulaşmıştır. Fakat ulaşılan bu malzemeler üzerine temetik söz varlığı incelemeleri ise oldukça az düzeydedir.

Son yıllarda Doğan Aksan'ın alışmalarıyla hız kazanan tematik söz varlığı araştırmaları, Hatice şirin User'in (2009) alışmasıyla sistematik bir hal almıştır. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalında yüksek lisans ve doktora tezleri olarak bu alışmalara ağırlık verilmiştir. Dr. Murat Özşahin'in "Başkurt Türkesi Söz Varlığı" adlı doktora tezi, Cihan akmak'ın "Türkmen Türkesi Konu özümlemeli Söz Varlığı" adlı yüksek lisans alışması bu alanda yapılmış bilimsel araştırmalardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.ÖZEL AD BİLGİSİ VE DİL BİLGİSİ ÖGELERİ

1.1. Yer Adları

Käbe, Mekge

1.2. Kavim ve Boy Adları

Ėazak, Özbek, Türkmen

1.3. Niteleme Adları

1.3.1. Fiziksel-Bedensel Özellikleri İçeren Niteleme Adları

aç, ağsak, aman, arrıķ, assa, bisähet, dayav, daz, derlek, doķ, Ėarrı, bihal, burunlak, dınc, gezegen, egri, Ėurat, Ėüyçli, harĖın, hayal, kel, kette, ker, kirlek, köne, kör, sağ, sahi, semiz, sürnegen, yüvrük, tiz, toķ

1.3.2. Değer Yargılarını İçeren Niteleme Adları

abray, alım, aķıllı, aķmak, arsız, ayan, ayıp, ayrı, bağtılı, bahıl, batır, betha, bidövlet, bivepa, çaman, çatın, doğrı, düz, erbet, ernegen, ĖaçaĖan, Ėerek, Ėımmatlı, Ėırpa, Ėovı, deñ, diri, doğrı, düz, Ėızıl, Ėörgüli, Ėörkli, Ėözel, halas, hileĖär, huşlı, izzatlı, iğenç, iğit, kaşañ, naçar, nadan, namart, nesip, oğrı, oñ, pis, puç, sanĖı, sap, sak, sölite, tentek, tämiz, ulı, uz, vepalı, vepasız, yaban, yağşsı, yalançı, yaman, yaķımlı, yatağan, yetik, yetim, yüzüğara, zalım, zar, zor

1.3.3. Yüzölçümü-Zaman Nitelik Ve İlgilerini İçeren Niteleme Adları

alıs, añırırak, ara, bimenzil, bivağt, ırak, yaķın

1.3.4. Miktar, Hacim Ölçü Bildiren Niteleme Adları

abat, ağır, artıķ, az, boş, boy, bütün, duş, Ėiñ, Ėoşa, Ėolay, Ėür, kiçi, köp, noğsan, tamam, uzak, uzın, yeter, duş

1.3.5. Hayvanlara Ait Niteleme Adları

azĖın, dorı, derlek, bağırak, barak, batyal, bazıman, ĖıĖırak, dañılĖı, dişi, dişlek, duşaklı, ekdi, eke, erinlek, Ėısır, Ėuduz, kelek, kişenli, mav, süsek, urķacı, üyregen, yağır, yorĖa

1.3.6. Devlet, Toplum Ve Askerlikle İlgili Niteleme Adları

bay, dünya, san, Ėarıp, geday

1.3.7. Duyularla Anlaşılan Özellikleri Karşılaman Niteleme Adları

Ėatı, acı, bek, berk, bulanık, çığlık, datlı, dolı, duru, ĖızĖın, Ėurı, sovuķ, şor, şarikli, tüññ, yalañaç, yırtık, yumşak

1.3.8. Psikolojik Durumla İlgili Niteleme Adları

acı, aç, ağır, ağlağ, arkayın, asuda, çatın, gorđak, gorđulu, dāli, horan, iyermen, kın, sızđır, tembel, tok

1.3.9. Renk Adları

ağ, ak, ala, apak, ak, boz, ğara, reñk, sarı

1.3.10. Gösterme-Belirtme Niteleyicileri

1.4. Tarz-Durum Bildiren Adlar

açık, atlı, birden, tayın, yarna, şonça

1.5. Yer-Zaman Sözlere

çatık, erte, ğiç, iç, içeri, içre, onsoñ, ortalık, orun, soñ, sāhetli, üst

1.6. Soru Belirsizlik Sözlere

haysı, kim, ne, niçik, nire, nāçe, nāhili

1.7. Zamirler

1.7.1. Kişi Zamirleri

biz, men, o, ol, olar, sen

1.7.2. Dönüşlülük Zamirleri

öz

1.7.3. Belirsizlik Zamirleri

hemme, her, hiç, kes, özge

1.7.4. İşaret Zamirleri

bu, şol

1.8. Dil Bilgisi Görevleri (Edatlar-Bağlaçlar)

bilen, çünkü, dek, de, emma, göre, ğüya, hayhat, hem, ki, iñ, için, ya, yalı, yeg, yene, yöne

İKİNCİ BÖLÜM

2. KONULARINA GÖRE ADLAR

2.1. Zaman

ahır, bahar, bildir, bimahal, ir, düyn, eyyäm, ğış, gice, gün, güyz, novruz, şam, vağt, yaz, yıl, zaman, zemistan

2.2. Gökyüzü, Hava Olayları

asman, ay, gök, bulut, ğar, ğay, yağın, yağış, yağmır, yel, yıldız

2.3. Bitkiler

aĝaç, andızlı, arpa, ğotur, buĝday, cöven, ğamış, ğavun, gül, iymiş, kepek, kömelek, kâşir, mercimek, meşe, narpız, ot, pudak, sövüt, tal, toĝay, tütün, yovşan

2.4. Hayvanlar (Hayvan Bedeni, Hayvanlarla İlgili Eşyalar, Araçlar, Hayvan Sesleri)

arı, arslan, at, ayĝır, ayı, balık, bars, bayĝuş, batyal, baz, bedene, bedev, bekre, bilbil, ğoyun, bit, böri, buĝa, buĝra, bürgüt, cüyce, çaĝa çebşek, çekirtge, çıbın, doñuz, durna, düye, düyeĝuş, erek, erkeç, eşek, ğancık, ğaplañ, ğarĝa, ğarınca, ğatır, ğaz, geçi, ĝırĝı, ĝoç, ĝöle, ĝulan, ĝulataı, ĝunan, ĝunduz, ĝurbaĝa, ĝurçuk, ĝurt, ĝuş, ĝuzı, ĝücük, hayvan, horaz, hövür, içyan, inek, keyik, kirpi, köpek, köşek, kâkılık, kurt, küre, leglek, mal, maya, maymın, möcek, ner, ovlak, öküz, ördek, pil, pişik, sansar, serçe, sıçan, sığır, sırtlan, siñek, sona, suĝun, süri, şaĝal, şir, şunĝar, tavus, tay, tazı, tilki, tomuzĝa, toĝlı, torsuĝ, tovşan, tovuĝ, yabı, yapaĝı, yepelek, yılan, yılkı, yolbars

2.4.1. Hayvan Sesleri

arrıldı, bıtbıldıĝ, cik, hayt, höv, it, nov

2.4.2. Hayvan Bedeni

aĝız, alın, ayak, burun, buynuz, çüñk, deri, dırnak, dil, diş, duyruk, ĝanat, ĝıl, ĝılçık, gön, ĝuyruk, kekeç, pence, per, señrik, toynak, yelek

2.4.3. Hayvan Eşyaları

aĝızdırık, dilbegi, eyer, ĝamçı, ĝañña, ham, hatap, hin, hovut, hövürtge, iym, ĝapasa, ketek, kürk, lâş, maslık, nal, palan, sekil, üzeñni, yal, yalak, yatak

2.5. İnsan Bedeni

2.5.1. Beden, Organlar, Dokular

aĝız, alın, ayak, baş, bil, bilek, boyun, burun, but, ciger, daban, dil, diş, egin, el, emcek, endam, erin, burunlık, ĝan, ĝarı, ĝarın, ĝaş, ĝıl, ĝol, ĝövüs, ĝöz, ĝulak, kelle, öd, saç, sırt, süñk, süyek, tüy, yamız, yan, yürek, yüz

2.5.2. Vücut Salgıları

bok, osluk, poh, siydik

2.5.3. Beden Sağlığı

kesel, uğı

2.6. Coğrafya (Coğrafi Yönlere, Yer- Yön Adları, Coğrafi Yapılar)

añrı, arka, art, ast, aşak, govak, ceñnel, çet, çöl, dağ, depe, dere, derya, duşak, etek, ğır, ğırav, gözbaş, ırmık, köl, orta, öñ, öri, kaç, sil, suvluğ, veyrançılık, yarığ, yer

2.7. Gündelik Yaşam Ögeleri

2.7.1. Ateş-Su

buz, damca, kül, od, suv

2.7.2. Beslenme

artık, aş, aşılk, azık, bal, çörek, dan, darı, et, ğımız, işdä, iymit, nan, petir, sarıyağ, sarķındı, sarķıt, sövüş, süyt, şara, şemme, un, yağ, yumurtğa, zäher

2.7.3. Yol, Geçit

çukur, köprü, menzil, yol

2.7.4. Madenler, Mineraller

altın, cövher, daş, demir, ğızıl, gövher, ğum, kümüş

2.7.5. Giyim

ayađđap, çarığ, çäkmen, don, düvme, sıy, tamman, ädik, yağa, yün

2.7.6. Ölçü

çeki, esse

2.7.7. Ev Eşyaları, Malzemeleri

çiş, darağ, divan, düşek, em, ğapağ, ğazan, ğazık, kündük, serenc, torba, yüp, zat

2.7.8. Zanaat, Yapı İşleri

halı, ussa

2.7.9. Ticaret, Endüstri

alđılı, bazar, bergili, borç, ğassaphana, hasap, mürüşğär, nırh, sövdagär

2.7.10. Mal, Mülk, Servet, Takas, Para

altın, cövher, degirmen, hağ, hazına, içirgi, keçe, kerven, kirey, meydan, miras, pay, possun, yük

2.7.11. Kent, Konut, İstihkam

ağıl, ahır, bosak, bölek, cay, dalan, derveze, durluğ, ğapı, ğonalğa, ğora, ğülüstan, haraba, hovlı, ör, öy, samanhana, saray, tam

2.7.12. Sanat (Bezeme, Resim, Heykel, Yazıt)

nağış, tomaşa

2.8. Birey, Toplum, Halk, Devlet, Siyaset, Savaş

2.8.1. Yaşam Evreleri

acal, heñnam, durmuş, öli, ölüm, ömür, yaş, yaşlılık, yaşlık

2.8.2. İnsan, Kadın, Erkek

adam, adamzat, ayal, bike, çağa, erkek, ğız, ğul, hatın, heley, insan, il, insan, kempir, kişi, är, yigit

2.8.3. Birey, Grup

dost, ğonak, ğoñşı, mihman, mısapır, obadaş, savçı, şayat, topar, yat, yoldaş

2.8.4. Akrabalık

ağa, ağa-ini, ata, bala, baldız, bibi, dayı, doğan, ece, ene, ğarındaş, ğaynene, gelin, ğoduk, ğuda, oğlan, oğul, övlat, soy, uruĝ, är, yar

2.8.5. Meslekler

bağşı, çapıksuvar, çopan, demirçi, deriçi, ğassap, kethuda, kâr, nöker, seyis, şahır, tebip, ussa

2.8.6. İl, Vatan, Yurt

oba, yurt, yuva

2.8.7. Bayrak, Sancak

ayıt, bayrak

2.8.8. Sınır

het, pel

2.8.9. Bodun, Boy, Oymak, Halk

asıl

2.8.10. İletişim, Etkileşim

bilik, habar, hıyal, hat, ilçi, set, söhbet, ulağ

2.8.11. Kimlik, Ad, Unvan

ad, baş, bayar, beg, hacı, han, hoca, molla, ozan, patışa, soltan, şa, şah, veli

2.8.12. Ün, Şan, Şöhret

şan

2.8.13. İş, Hizmet

bikâr, ğoldaş, hızzat, iş

2.8.14. Zenginlik, Yoksulluk

bay, dünya, san, ğarıp, ğarıklık, geday

2.8.15. Mülkiyet

araba, dul, eye

2.8.16. Avcılık

av, avcı, duzak, ğapan, ız, oylağ, tor

2.8.17. Tarım

atız, bağ, çil, dövek, ekin, ekinçi, ekiş, harman, orağ, saman, şüdügâr, yap

2.8.18. Evlilik

dul, sep, toy

2.8.19. Cenaze

ğabir, kepen

2.8.20. Kıtlık

ğahatlık

2.8.21. Kozmogoni, Din, İnanç

adağ, Alla, Allah, bağt, behişt, can, doğa, dövlet, ğaçğa, ğargış, ğurban, ğut, halal, halık, haram, huday, metcit, mübarek, nur, nâlet, peri, pir, rısgal, rısk, soğap, tañrı, toba, tövekgel, täret, âlem

2.8.22. Politika

perman, san

2.8.23. Savaş, Ordu

arka, atlı, ğovğa, düşman, ğala, ğılıç, ğin, ğural, miltık, oğ, pıyada, söveş, şehit, tümen, tüpeñ, yağı, yarağ, yay, yov

2.9. Sayı Adları

bir, dört, iki, on, san, sekiz, üç, üçüncü, yedi, yeke, yüz, ilk, ekiz, müñ, kırk

2.10. Kavramlar

2.10.1. Zaman Kavramı

2.10.2. Değer Yargıları

al, amanat, akıl, ar, aşna, bahana, bap, bat, bela, belli, ğoru, bilik, cıda, çin, dert, erk, ğadır, ğayrat, geñeş, ğılık, ğörk, ğüyç, haya, hayır, hayvanlık, hil, hödür, huş, hümmet, hünâr, häsiyet, ılım, kem, kereke, mağsat, medet, mıdar, nadanlık, namıs, neyse, nâz, oğurlık, oy, parh, paş, payhas, pent, peyda, pişe, pâl, kâst, ray, sabır, sapalâğ, sılağ, sır, sovgat, şıpa, tarıp, vepa, yağşılık, yalan, yamanlık, zulum

2.10.3. Duygu, Ruhsal Durum

arız, aşığ, dilek, düyş, ğahar, ğam, ğayğı, ğazap, ğövün, hıyal, maza, meslik, mirat, öyke, razı, rehim, talap, tama, uyat

2.11. Varlıkların Olma ve Bulunma Durumları

bar, yok, dâl

2.12. Olasılık

osal

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KONULARINA GÖRE FİİLLER

3.1 Temel Kılış, Oluş, Durum

aç-, ağ-, ağdar-, al-, ak-, art-, as-, aş-, at-, aylan-, ayrıl-, bak-, bar-, bas-, başar-, bat-, ber-, birik-, birleş-, biş-, bit-, bol-, boz-, bozul-, böl-, bölün-, bul-, bulandır-, buğ-, buyur-, çalşır-, çap-, çek-, çıda-, çık-, çıkar-, çök-, çüyre-, dağ-, dart-, daşa-, dat-, deg-, deñleş-, dın-, dik-, diñ-, doğa-, dön-, döv-, duçar-, dur-, duş-, duy-, düş-, düzle-, ek-, ele-, et-, gaç-, ğal-, ğalk-, ğara-, ğatla- ğay-, ğayna-, geç-, gel-, ger-, getir-, gey-, gez-, gir-, git-, ğobsun-, ğop-, ğoş-, ğoy-, ğozğa-, göç-, göger-, göm-, gör-, görkez-, görün-, göter-, gözle-, ğunda-, ğur-, ğuşan-, ğutar-, hoşla-, ısga-, in-, kert-, kes-, köy-, kaç-, kaç-, kov-, kovalala-, meñze-, onar-, oğa-, otur-, oy-, oyna-, ön-, kaç-, kov-, kovalala-, porsa-, sakla-, saygar-, sayla-, seç-, seret-, sıg-, sıl-, silke-, soy-, soyul-, sög-, sür-, süyken-, tap-, tart-, toz-, tozdur-, tur-, turuz-, tut-, tutdur-, uzat-, üleşdir-, üz-, yalñış-, yan-, yañıl-, yap-, yapış-, yar-, yara-, yet-, yetdir-, yetir-, yetiş-, yetiştir-, yıgna-, yıkıl-, yırt-, yit-, yol-, yok-, yort-, yöre-, yüvür-, zıñıl-

3.2. Fiziksel Gereksinim (Acıkma, Yeme, İçme, Doyma, Uyuma, Uyanma)

doy- doyur-, iç-, iş-, iy-, oyan-, oyar-, sıç-, sıpan-, soca-, tüket-, ukla-, yassan-, yat-

3.3. İnsan ve Bedeni (Doğum, Yaşayış, Ölüm, Hastalık, Yaralanma, Sakatlanma)

ağsa-, ağsın-, ar-, doğ-, döre-, ğarra-, ğus-, ğutul-, incal-, ısın-, işil-, keselle-, köpel-, kakele-, mayır-, oñ-, öl, öldür-, seyikle-, sını-, sırķavla-, sizla-, sol-, titir-, uy-, yada-, yarış-, yaşa-, yayna, yigren-, yor-, yuvut-

3.4. Duygu, Zihin

alcıra, aña, ağla-, ağza-, alda-, aldan-, aldır-, bil-, buysan-, daral-, dile-, ğayğır-, ğısğan-, ğorķ-, ğuvan-, gül-, harla-, isle-, küysä-, mağta-, ökün-, öv-, övren-, övret-, övün-, öykele-, kabul-, sanal-, sanaş-, say-, sıla-, sılan-, sövdalaş-, söy-, söyün-, tana-, tekepbirden-, töle-, tüken-, uyal-, yalbar-, yor-

3.5. Devlet

baya-

3.6. Savaş

döv-, ğaytar-, okla-, öldür-, sındır-, sıp-, taşla-, tüpeñle-, ur-, uruş-, yencil-, yıķ-, çene-

3.7. Yerleşim, Yurt Tutma

sal-,

3.8. Etkileşim, İletişim

ağza-, ayt-, bildir-, çağır-, diñle-, diy-, dostlaş-, elt-, iber-, sora-, soraş-, sözle-, tanat-, üyş-,

3.9. Avcılık

avla-,

3.10. Evlilik

öyer-, öylen-,

3.11. Cenaze

göm-

3.12. İş, Hizmet

işle-, sat-, sov-, yaz-, yuv-,

3.13. Kozmogoni, Din, İnanç

inan-,

3.14. Doğa, Meteoroloji, Hava

iyne-, yağ-,

3.15. Hayvanlar

aññır-, arla-, ağına-, az-, besle-, bağla-, böğürt-, bök-, bökdür-, bulama-, buşuķ-, büdre-, çaķ-, çoķ-, çoz-, dağla-, dal-, dala-, dañ-, dañdır-, darğa-, daşa-, dep-, dişle-, doğ-, doğuş-, döre-, döv-, duşakla-, eriş-, eyer-, eyerle-, ğağıl-da-, ğağır-, ğap-, ğarra-ğığır-, ğızar-, ğon-, ğor-, göç- ğudura-, ğuzla-, havla-, hoķran-, hövür-, ışğaş-, ızla-, iymler-, kişne-, köpel-, mün-, mäle-, osur-, otlar-, otlar-, örkle-, öt-, kaķ-, kırkıl-, sağ-, semre-, siy-, suvar-, süs-, süyre-, tazıķ-, tovsar-, uç-, uvla-, ürküz-, üyr-, yala-, yaķ-

3.16. Konusal Alanı Belirlenemeyenler

sığır-, azaş-, ğabart-, ğıssa-, ğıssan-, oz-, sına-, sına-,

METİN

HAYVANLARLA İLGİLİ TÜRKMEN ATASÖZLERİ¹

1. Abray bir gırkılan erkeçdir, gaçsa tutdurmaz.
2. Aç at yol almaz, aç it av.
3. Aç ayı oyanmaz.
4. Aç behişte barsa, it barar doķ barsa doñuz.
5. Aç böri arslana erişer.
6. Aç it arriķ itiñ guyrugını yalar.
7. Aç it Aya tovsar.
8. Aç tovuķ düyşünde darı görer.
9. Açıg ğapı it yalar.
10. Açıg ğapıdan it böker.
11. Adam alası içinde, hayvan alası daşında.
12. Adam aşda belli at daşda.
13. Adam bar, bir nan bilen yüz iti adlar, adam bar, yüz nan bilen bir iti aldap bilmez.
14. Adam bardır, adamının nağşıdır, Adam bardır, hayvan ondan yağşıdır.
15. Adam bilenini oķar, tovuķ görenini çoğar.
16. Adam dilinden tapar, hayvan pälinden.
17. Adam ğanatsyz ğuşdur.
18. Adam gezmez, at gezer.
19. Adam ğulağından ğarrar, eşek yalından.
20. Adam oya doymaz, böri ğoyuna.
21. Adam soraşsa soraşsa, hayvan ısgaşsa ısgaşsa.
22. Adam saydım eşegi, ğapa yazdım düşegi.
23. Adamın gövüsünde arslanıñ yatağı bar.
24. Ağaç ğarrar, ğuş pudağına bir ğonar.
25. Ağacı ğurt iyer, insanı dert.
26. Ağacın ğurtı özünden, bolmasa yüz yıl yaşar.
27. Ağacı öz içinden ğurçuğ iyer.
28. Ağası güycli bolanıñ nökeri ayı bolar.
29. Ağsağ keyik müñ torsuğa yetdirmez.

¹ Türkmen Nakılları ve Atalar Sözi, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara, 2002

30. Ağıl itsiz bolsa, doñuz depä çıkar.
31. Ağzı bilen ağ guş alar.
32. Ağzı gana degen gurt ol oba yola çıkar.
33. Ağzına geleni diymek nadanlıqdan, hödürsiz iymek hayvanlıqdan.
34. Acalı yeten sıçan pişikiñ guyrugını dişlär.
35. Acalı yeten sıçan pişige gamza eder.
36. Acalı yeten tilki hinine bağıp uvlar.
37. Acalı yeten yılan çukurda yatar.
38. Acı habar atdan yüvrük.
39. Aq atlı, gara datlı.
40. Aq bilen garadan adamzatın nuri dörär, iki sanı garadan tomuzganiñ piri dörär.
41. Aq düyäni gördüñmi, göremoğ.
42. Aq goyundan gara guzı hem doğar.
43. Aqmaq ayağından tozar, balıq başından bozular.
44. Aqmaq ayağında garrar, balıq başından porsar.
45. Aqmaq it aya üyrer.
46. Aqmaq söz açışından belli, guş uçuşından.
47. Ağ ner çökmese, boz maya gaymaz.
48. Ağ buğra çökman, gara maya gaymaz.
49. Ağ tovuq saman seçer, öz ayıpını özi açar.
50. Aqılla diyen sözüñ gola gonan guş bolar, aqmağa diyen sözüñ aqıp giden suv bolar.
51. Aqıllı atını över, aqmaq ayalını.
52. Aqıllının atı armaz, donı tozmaz.
53. Ala garğa azançı, gara garğa gazançı.
54. Ala garğada haqım bolsa, yaz gelmege gış geler.
55. Ala garğada haqım bolsun, ol hem sağ bolsun.
56. Ala garğa oğa gelmez, çopan adam çoqa.
57. Alar alar diysen, ala köpegem alar.
58. Al bilen arslan tutular, güyç bilen sıçan.
59. Algılı arslan, bergili sıçan.
60. Algılı bergiliniñ iti bolar.
61. Alcıran at ağızdırığı bilen suv içer, alcıran är ädigi bilen suva girer.
62. Alcıran siñek tabağa gaçar.

63. Alla ğazap etse, ğarınca ğanat berer.
64. Alla bayğuşuñ rısğın ağzına getirer.
65. Altın eyer ata batsa, altınıñ al da oda at.
66. Amanat ata ğuvanma, ärsiz ayala inanma.
67. Amanat ata münen tiz düşer.
68. Amanat at derlek, amanat don kiri ek.
69. Andızlıınıñ atı ölmez.
70. Aññırmağ yağımlı bolsa, eşekden ğımmatlı hayvan bolmaz.
71. Arabanı at däl, arpa çeker.
72. Arabası ağan ağlar, atı ölen güler.
73. Arğalı köpek ğurt alar.
74. Arğa yağırı ata miras, ata yağırı oğula.
75. Arpalı at armaz.
76. Arpasız at yol aşmaz, arkasız batır yov ğaytarmaz.
77. Arpa tapmaz atına, nöker tutar sırtına .
78. Arrığ ata ağır ğamçı yük.
79. Arrığ ata hamı yük.
80. Arrığ at menzile yetmez.
81. Arrığ ayğır, semiz yatağ.
82. Arslan aç da tilki dok.
83. Arslan atar, tilki iyer.
84. Arslan avun bermez.
85. Arslan çağası yılda ayağlanar.
86. Arslandan arslan doğar.
87. Arslan güycünden düşse, ğarınca gözün oyar.
88. Arslanıñ arrıldısı at ayağının duşağı.
89. Arslan arlasa, at ayağı duşalar.
90. Arslanıñ erkegi ya da urğaçısı bolmaz.
91. Arslanıñ yalağına köpek barmaz.
92. Arığlığdan at ölmez, yüvürşine ğuvanar.
93. Arınıñ zäherin datmadığ balıñ ğadırını ne bilsin.
94. Arzılı atıñ arkasından müñ at suv içer.
95. Assa yörän atdan ozar, yüvürüp baran taydan ğalar.
96. Asıllı it öz ölüğini görkezmez.

97. Aşak päl bilen gitdik, gurtlar bilen guda boldug.
98. Aş saylaña atını satıp ber.
99. Ata eyer, eşege palan.
100. Ata gamçı, eşege tayağ.
101. Ata gapmaz diyme, eşege depmez.
102. At ağan yerde tyy galar.
103. At ağısar ayağını gözlär, düye bozlar köşegini gözlär.
104. At ağan yerde toy bolar.
105. At alcağ bilen oğul öyercege Huday yetirer.
106. At alman ahır salınmaz.
107. At almankañ, eyer al .
108. At alma, eyer al.
109. At almaz, seyis alar.
110. At alsañ asılın sora.
111. At alsañ aylap geñeş, ayal alsan ylap.
112. At alsañ gunan al, düye alsañ inen al.
113. At alsañ yakından, ayal alsan daşdan.
114. At alsañ yorğa bilen yoriş al, ayal alsañ aqıl bilen huş al.
115. At alsañ yorişli bolsun, ayal alsañ huşlı.
116. Ata münen sözden galar.
117. Ata münmäni bilmez, üzeññiden öyke eder.
118. Ata münsen, hetdiñi bil, yere düşseñ atını.
119. Atamın eyerläp beren atı.
120. Ata namart yiğit münüp bilmez, onuñ müneninden münmedigi yeğdir.
121. Atan eşek bolsa da, üstüne palan salma.
122. At armaz gövün arar.
123. At arrığı süyek bolar, är arrığı gulak.
124. At arrıqlıqda görünmez, yiğit garıplıqda.
125. At atlını tanar.
126. At ayağından semrär, adam gulağından.
127. At aylanar, gaziğında durar.
128. At aylanıp gaziğini tapar, suv aylanıp yarığını.
129. At aylığını gorar, düye yıllığını.
130. At bascağ yerini gözlär, düye menzilini.

131. At “basman” diyen yerine müñ basar.
132. At ayağı tentek, basman diyen yerine müñ basar.
133. At basışından belli, ar bağışından.
134. At bilen eşegin bir bolsa ahır, reñk urmasada gılığı meñzer ahır.
135. At bilen yarağ eye sayğarmaz.
136. At bolmağ taydan, yiğit bolmağ soydan.
137. At çañına giden dolanar, pil çañına giden dolanmaz.
138. At çapanıñdan geçdik, eyerin gâşına bek yapış.
139. Atda ayak bolsa, özge sın bolmaz, ärde gâyrat bolsa işi kın bolmaz.
140. Atda gârın yiğitde burun.
141. Atda gûyruk bolmasa, yaldan ne peyda.
142. Atdan adağ bolmaz, düyeden toy.
143. Atdan ayrılсан ayrıl, eyerden ayrılma.
144. Atdan indi, eşege mündi.
145. Atdan yıqılmayan atlı bolmaz.
146. At dostı ata dostı.
147. At dört ayak bolsa da bûdürär.
148. At eti it eti, baytal eti bal eti.
149. At eti kırk yılkı keseliñi gozğar.
150. At eyerden gâçar, gul dayardan.
151. At eyeri bilen görkli, gul bayarı bilen ızzatlı.
152. At äre uyar.
153. At gâdırın çapan biler, miltıq gâdırın atan
154. At gârrasa, divana duşar.
155. At gârrasa, eşek bilen dostlaşar adam gârrasa düşek bilen.
156. At gârasa eşege golay barar, adam gârrasa düşege.
157. At gârrılığda, gız gârıplığda.
158. At gârrır, meydan gârrımaz, iğit gârrır heññam gârrımaz.
159. At gâzıgı kümüşden, yol azıgı iymişden.
160. At gitdi, örküni de alıp gitdi.
161. At guralı gâmçı, it guralı tayağ.
162. At gılığına eyesi yetik.
163. At gılığından iymitini artdır, gız gılığından sepini.
164. At içiniñ soltanı yorğa bolar.

165. At iyemeyän acı otlarıñ biteninden bitmäni govudur.
166. At yayına eşek bağlama.
167. At kişñär tay öner.
168. At köyenden at köysün.
169. At mayırmadığ seyis bolmaz.
170. At meydanında eşek aññırmaz.
171. At meydanında eşek örkeme.
172. At bar yerinde eşegin işi yoq.
173. At mün, at et.
174. At münen alısı gözlär.
175. At münen atasını tanamaz.
176. At münen ğılıç hem ğuşanar.
177. At münenden, görk iyenden.
178. At müneniñki, don geyeniñki.
179. At müneniñ, ğılıç ğuşananiñ.
180. At münmedigiñ atasını gör, don geymedigiñ enesini gör.
181. At münmedigiñ atasına nälet, don geymedigiñ enesine.
182. At münmedik at münse çapa çapa öldürer, don geymedik don geysel, kaça kaça tozdurar.
183. At münsen, yorğa münüp sür yol söyünsin.
184. At alsan, yorğa bilen yöriş al.
185. At içiniñ soltanı yorğa.
186. At oğlan eşegi hem çapar.
187. Çapığsuvar, bolsan eşegi hem çaparsın.
188. At orunun tay tutar, ata orunun oğul.
189. At öler, eyeri ğalar, är öler, heleyi ğalar.
190. At öler, meydan ğalar, är öler, at bilen san ğalar.
191. At ölse, meydan ğalar, yiğit ölse, şan.
192. At öz ayağıñ aşağında ağsamasın.
193. At özi yol tapar.
194. At rısgı alınında.
195. Atlıñın rıskı alınında.
196. At sınağı bir bolar, dost sınağı müñ
197. At tapyançan, eşek sağla, düye tapyançan köşek.

198. At toynağına at çıdar.
199. At ürken yerinden, är gorgan yerinden.
200. At üstündäkini tanar.
201. Atlı mihman bize gelenok, eşeklini bolsa biz alamzok.
202. Atsız geçer yigite doğmaz ayal duş bolar.
203. Atsız sahi, ğılıcsız batır.
204. Atı arrığlıkda gör yigiti ğarranda.
205. Atı at bolyança eyesi it bolar.
206. Atı barıñ ğanati bar, oğlı barıñ dövleti.
207. Atı dövök ğarrıdar, yigiti orağ.
208. Atı horlan tay müner, tayı horlan tayak.
209. Atım bar, ne ğamım bar.
210. Atım çamanca da bolsa, üsti amanca.
211. Atın ayan yere bakar, ğuşun ayan göge.
212. Atın ayan yolda ğalmaz, ilin sılan ğolda.
213. Atın harlan atasını harlar.
214. Atının ğılığı eyesine belli.
215. Atın adı ulı, düyäniñ dabanı.
216. Atıña eşek diydimmi, düyäne köşek.
217. Atıñ ağsağı eşekden yüvrük.
218. Atıñ arpasını bölüp bilmez, gövüni kethudalık islär.
219. Atıñ arığ bolsa, bir çap odunıñ az bolsa, iki çap.
220. Atıñ ayađıña nal ursañ, eşek hem ayağını gösterer.
221. Atıñ ayđır bolsa, yat da ğayđır.
222. Atıñ barda yol tana, atañ barda il.
223. Atıñ barđa, eşek münme.
224. Atıñ barđa yol ğazan, atan barđa dost ğazan.
225. Atıñ barında eşege barma.
226. Atıñ dorı, yigitin zori.
227. Atıñ güyci arpadır.
228. Atıñ horanı Tañrınıñ bereni.
229. Atıñ iyermen bolsa oñduñ, heleyiñ iyermen bolsa yandıñ.
230. Atıñ oğurlık bolsa da, otuñ oğurlık bolmasın.
231. Atıñ ölümi ite toy.

232. Atıñı Allaga tabşır, dilbegisini goluñda saqla.
233. Atıñı yağşı görseñ çekisini dart, oğulunu yağşı görseñ hünär övret.
234. Atıñ yaman bolsa armanıñ gider, ayalıñ yaman bolsa mıhmanıñ gider.
235. Atıñ yaman bolsa, satıp gutularsıñ, ayalıñ yaman bolsa, niçik gutularsıñ.
236. Atıñ yamanı tay bilen oynar.
237. Atıñ yetmedik yerine hat yeder.
238. Atıñ yoğunda beglik ešege galar.
239. Atı ot bilen tut, guşu et bilen tut.
240. Atı urpa bilen sürme, arpa bilen sür.
241. Atı yoq ahır salar.
242. Atı yörärde gamçıla.
243. Atızıñ çili öküzin bili.
244. At yağşısı boz bolar, yiğit yağşısı daz.
245. At yamanı ahırını bozar.
246. At yamanı sürnegen, är yamanı ernegen.
247. At yedi günde ısınşar, it iyen günde.
248. At yiğitin mıratı.
249. At yoğunda ayak ulaq.
250. At yoq diyip, sıgıra eyer urma.
251. At yoq yerinde, eşek de at.
252. At yolda, adam yoldaşlıqda bilner.
253. At yortuşda, gurt yırtışda.
254. At yüvürmez, baqt yüvürer.
255. At yıqılar, adam öler.
256. At yıqılsa, alınından görer, namart yıqılsa, yanından.
257. Ava gelmez guş bolmaz, başa gelmez iş.
258. Av alan tazı burnundan belli bolar.
259. Avçı et iyer, atını it iyer.
260. Avçı guşuñ çüñki egri.
261. Avçı näçe av bilse, ayı şonça yol biler.
262. Av uranıñkı, at süreniñki.
263. Ayal balası bilen gözel, goyun guzısı bilen.
264. Ayal başlan toy oñmaz, geçi başlan goyun.
265. Ayal bilen atı amanat bermezler.

266. Ayalda akıl bolmaz, eşekde şekil.
267. Ayalın uzun saçlısı, sığırın öküz başlısı.
268. Ayı bolsun, öz ärim bolsun.
269. Ayı gacğa bolmaz, osal yağşı.
270. Ay yüzü gızımdan ayı yüzü gelinim yağşı.
271. Azan tilki hinine bakıp uvlar.
272. Bağlı göyun yerinde otlar.
273. Bağşı bilen yağşı atñ belli bayrağı bolmaz.
274. Bağt guşı gonsa bilinmez, uçsa bilner.
275. Bağtlı mihman gelse göyünüñ ekiz guzlar. bağtsiz mihman gelse göyünüñ böri düzlär.
276. Bağtı gelen at suvluqlı suv içer, bağtı gelen är ädikli suvdan geçer.
277. Bağt yatcağ bolsa, düye üstünde it yarar.
278. Bahıl bayda berim bolmaz, eşekde gerim.
279. Balıgñ diriliğı suv bilen, äriñki il bilen.
280. Balıgñ özi suvda bolsa da, gözi gırda.
281. Balıq başından porsar.
282. Balıq kellesinden çüyrer.
283. Balıqçı balıgı ilki suvı bulandırıp, onsoñ avlar.
284. Balıqçıda yarna yoğ, bu gün görsen erte yoğ.
285. Balıqçı müñ tümenlik düyş görse, balıgına yorar.
286. Balıq gılçıkısız bolmaz, avçı miltıkısız.
287. Balıq iyen et diyer, eşek münen at diyer.
288. Balıq iyen estiremez, eşek münen astıramaz.
289. Balıq tora düşende akılı başına geler.
290. Barar guşuñ başı añrı.
291. Bars yılı baylık, tovşan yılı gahatlık.
292. Batğa gacan eşegiñ turalğası gulak, guyrık.
293. Bayguşuñ dilegi veyrançılık.
294. Bayguşuñ rıskı ağzına geler.
295. Bayguşuñ söyeni haraba.
296. Bayguşı tüpeñlän baynamaz.
297. Baytal hoğranmasa, at kişñemez.
298. Baytalla gımız ber.

299. Baytal ölse, ğulan yaş, ğulan ölse, gözün yaş.
300. Baytal tayını depmez.
301. Bayın pişiki de tovşan tutar.
302. Bazıman baytal iki atı depişdirer.
303. Bedenänin öyi yoķ, nire barsa “Bıt-bıl-dıķ”.
304. Bedev atlar semiz bolar, ğoç yiğitler tāmiz bolar.
305. Bedev atlar yola sığmaz, betha hatın ile sığmaz.
306. Bedev at menzil keser.
307. Bege bersen aşını, bir ğün sıpar başını, ite bersen aşını, bir ğün çeker lâşını.
308. Behişte aç barsa: it barar, doķ barsa: doñuz barar.
309. Bekre balıķ etini iymeyän canım, porsı ğoyun etine zar boldum.
310. Bidövleti düyāniñ üstünde it yarar.
311. Bilbil besledim, ğarğa çıķdı.
312. Bilbiliñ dili öz başına bela getirer.
313. Bilbiliñ yedi balası, bar yöne olarıñ biri bilbil.
314. Bilbil öz ğününe ağlar.
315. Bilbil uçandan soñ, altın ğapasanı ot alsın.
316. Bildirki tilki, bu yılki tilki.
317. Bimahal ğığıran tovuķ ğursun.
318. Bimahal üyren it eyesine ğonaķ getirer.
319. Bimenzil uçan ğuş ğonan yerin añlamaz.
320. Bir ekiş ekmän, öküz ölmez.
321. Bir geçi iki tekāni süsüşdirer.
322. Bir ğorķan it üç ğün üyrer.
323. Bir ğoyundan iki deri alınmaz.
324. Bir ğoyun pıçaķ dilär, iki ğoyun tayaķ dilär.
325. Bir it ğörüp üyrer, on it ğörman üyrer.
326. Bir küllükde iki horaz baynamaz.
327. Bir obanı bir ovlaķ bozarmış.
328. Bir yağşıdan yaman doğdı diyse, inanma bir ğün eder atlığın, bir yamandan yağşı doğdı diyse, inanma bir ğün eder itliğin.
329. Bir yüpde iki maymın oynamaz.
330. Bir yıl geçi baķanıñ kırķ yılķı aķılına noğsanı değer.
331. Bisāhet ğün at baķmasañ, sāhetli ğün at tapılmaz.

332. Bivağt ğıgıran horazı öldürerler.
333. Bivağt ğıgıran horazın kekeçini kes.
334. Boğı derman diyseñ, it güya sıçar, üstünü gömer.
335. Borç bilen alnan eşek suv yolunda öler.
336. Boş ağacı ğuş iyer.
337. Boş torba bilen at tutulmaz.
338. Bölüneni böri iyer.
339. Bölek ğoyunu ğurt iyer.
340. Bölüneni böri iyer, ayrılanı ayı.
341. Böri doyan oyunda yatmaz.
342. Böri ğarrasa da, bir ğuzılık güyci ğalar.
343. Böri ğoñşısın iyemez.
344. Börini böri bolandığı üçin däl, ğoyunu alyandığı üçin öldürerler.
345. Börini doğ diyme, düşmanı yok diyme.
346. Böriniñ oylağında eşek otlamaz.
347. Böri sabır bilen.
348. Böri tüyünü taşlasa da, kesbini taşlamaz.
349. Bu eyyämiñ yumurtğası tovuğından köp bilyär.
350. Buğanı böğürtyän ğoşa inek.
351. Buğra alsañ butlusından, sıgır alsañ süytlüsinden.
352. Bu ğünki serçe, düynki serçä cik cik övredir.
353. Bulanık suvda balık avlanmaz.
354. Bürgüt ğarrasa sıçançı bolar.
355. Bürgüt ğarrasa sıçan avlar.
356. Çağalı ğarğa poh yetmez.
357. Çaman ördek ir uçar.
358. Çapıksuvar bolan eşegi hem çapar.
359. Çatık öküziñ arasına girme.
360. Çekirtge bir böker, iki böker, üçüncide ele düşer.
361. Çopan adam çoğa bolmaz, ala ğarğa oğa gelmez.
362. Çopan bar ğoyunu otun içinden geçirer.
363. Çopansız ğoyun darğar.
364. Çopansız süri ğurta iym bolır.
365. Çopan uklar, böriлер ğeñeş ğurar.

366. opanın kpegi ne zi iyer, ne de zg berer.
367. Dağ brisiz bolmaz, il oğrısız.
368. Dağına gr tilkisi, grrhine gr glkisi.
369. Dağılan gyun yerinde otlar.
370. Dađılđı it yreğen, dađılđı kz ssegen.
371. Değirmen yalan it serence sıar.
372. Demiriniğ atı nalsız.
373. Dere eyesiz glsa, tilki beglik eder.
374. Dere sken bedev at yal gyruksız gldı.
375. Dert in iyseğ, itin eti de halal.
376. Dilp alan rimi gei depip ldrdi.
377. Diri sıan hinsiz glmaz, cvher pıa gnsız.
378. Diğlek at diğin grkezmez.
379. Doğan bilen svdalağma, dost bilen at gğma.
380. Doğanımiğ atı ıkandan, obadağımığ iti ıksın.
381. Doğ geiniğ etidir, doğar ayda da biğmez.
382. Doğ diyip tilki barma, a da bolsa gurta bar.
383. Doğ it yurt sağlar, a it oba gezer.
384. Donı erbeti it gpar, pli erbeti hoday tapar.
385. Doğuzdan bir gl yolmağ yolmağdır.
386. Doğuzdan grđan cven ekmez.
387. Doğuz gzi yıldız grmez.
388. Doğuz lse de, hor horı yatmaz.
389. Doğuzı mğe vretme, gđđını ağa.
390. Doğuza bir oğ.
391. Doğuzun ağı neme, garası neme.
392. Doğuzun ağam, bir garasam.
393. Doğuzı batđada bas.
394. Dostun bilbil bolsa, bağlara elter.
395. Dostun brgt bolsa, dağlara elter.
396. Dostun elđuđ bolsa, bir oba elter.
397. Dostun bayđuđ bolsa, haraba elter.
398. Dostun tilki bolsa, gpanığ gurulđı bolsun.
399. Durna gese dulunu yap, gz gese gpını.

400. Durna gökde, duzağ yerde.
401. Durna ğırda da bolsa, gözi yerde.
402. Düye bilen dost bolanıñ dervezesi ğıñ gerek.
403. Düye boyununıñ eğriliğini bilmez, yılana eğri diyer.
404. Düye de yılana eğri diyermiş.
405. Düye boyuna buysanıp, yıldan kör ğalıpdır.
406. Düye çökerip, şemme işme.
407. Düyede kör ğursun, yer de şor.
408. Düye de mekğä ğityär, emma hacı bolanoğ.
409. Düyeden ulı pil bar, atızdan ulı pel.
410. Düye “düz” diyip geğer, “yigit” ğız diyip.
411. Düye düz tapan yerinde, aşık yüz tapan yerinde.
412. Düye ğaçıp yükden sıpmaz.
413. Düye ğarrasa, bağırağ bolar, horaz ğarrasa ğığırağ.
414. Düye ğarrasa, köşegine eyerer.
415. Düyeğuşa uç diyseler, “men düye” diydi, onda yük göter diyseler, “men ğuş” diydi
416. Düye ğırda bolsa da, gözi şorda bolarmış.
417. Düye hayal yörär, uzağ gider.
418. Düye hem sovgat, düvme hem sovgat.
419. Düye kovalasa öre ğaç, yılan kovalasa řüdüğäre.
420. Düye köşegini ğovı görse hem ğapar, hem deper.
421. Düye köşegini bir ğapar, bir de deper.
422. Düyelä it üyren yalı.
423. Düyeli bay dünyeli bay.
424. Düyeli yurt aç ölmez.
425. Düye malı dünya malı.
426. Düye menzil ğarar, eşek ayađınıñ astını.
427. Düye näçe ulı bolsa, yağıram şonça bol.
428. Düye oğurlan düye boyı çukur ğazar.
429. Düyesi yitmediđiñ barı ağıllı.
430. Düye “şor” diyip geğer, yigit “yar” diyip.
431. Düye ırağına, ğatır dırnağına.
432. Düye yalı altınıñ bolandan, düvme yalı ağılıñ bolsun.

433. Düye dek boyuñ bolandan, düvme dek aqılıñ bolsun.
434. Düye yalı gız satıp, düvme yalı et tapmadım.
435. Düye yitmese semremez.
436. Düyâ “bahar geldi” diydiler, “yüküm arqamda” diydi.
437. Düyâ boyunun eğri diyseler, doğru yeri nire diyen.
438. Düyâ “boynuñ” uzun diydiler, “uzak yolu gözlärin” diydi.
439. Düyâ “hayt” diymek medet.
440. Düyâ münüp hatapa buqma.
441. Düyâni gotur öldürer, göyünü titir.
442. Düyâni gotur tükeder, unı petir.
443. Düyânin burunlığı eşekde, eşeginem guyrugında.
444. Düyâniñ guyrugınıñ yere yetenini kim görüpdür?
445. Düyâniñ ulısı köprüde tayaq iyer.
446. Düyâñ näçe bolsa, yağırı şonça.
447. Düyâ ot gerek bolsa, boyununu uzatar.
448. Eğri ärden doğru it hem yağşıdır.
449. Ekemiñ eyerläp beren atı arkan yatsa, garınına münerin.
450. Eken öküz oran öküz, döven öküz, harmana eye hoca.
451. Ekin ekseñ, buğday ek, mal baqsan, göyun baq.
452. Ekine övrenen eşek gulaq burnundan dınar.
453. Ekini şor getir, yüki ner.
454. Eldäki köpek ceññeldäki arslandan gövı.
455. Eline aq kündük alanın bilen aq guş bolup bolmaz.
456. Enesinden ayrılan guzını gurt iyer.
457. Erkeç eti em bolar, geçi eti yel bolar.
458. Erkekden eşek ürkmeşe bolanı.
459. Erkek guş bulutda gonar, dişi guş hövürtge gonar.
460. Erkek guşda hövürtge bolmaz.
461. Ernegeniñ ağızın it yalar.
462. Eşege altın gañña atsañ da, yene eşekliğine galar.
463. Eşege güyci yetmeyän gaññanı urar.
464. Eşege müneniñ ayağı dınmaz.
465. Eşek müneniñ ayağı dınmaz, iki ayallınıñ gulağı.
466. Eşek münseñ, dek oturmaz ayağıñ, hayırı yokdur çiş bolmasa tayağıñ.

467. Eşege şah çıksa, yıkmadık talı ğalmaz.
468. Eşegi batğa batan iki esse can çeker.
469. Eşegin aññırmayanı bolmaz.
470. Eşegin bozunı alma, arsız ayalıñ ğızını alma.
471. Eşegin ğabri möceğıñ ğarını.
472. Eşegin güyci halal, süyti haram.
473. Eşegin yüki yeñil bolsa socar.
474. Eşegi palan saqlar, patısanı yalan.
475. Eşegi toya odun çekmäğe çağırarlar.
476. Eşegi yal ğarrıdar, ğulı hıyal.
477. Eşegi yal, ğulı hıyal öldürer.
478. Eşegi yal öldir, ğulı hıyal.
479. Eşegi yal ğarrıdar äri hıyal.
480. Eşegi yüke çek, gelmese yüki eşege.
481. Eşegi yük saqlar, ayalı äri.
482. Eşek aññırar ğurt getirer.
483. Eşek aññırar, tayın tapar.
484. Eşek arğa bolma.
485. Eşek arpadan ölse şehit.
486. Eşek at bolmaz, ciger et.
487. Eşek bara sanalsa da, mala sanalmaz.
488. Eşek bolsun hayırı bolsun.
489. Eşekde onuñ gövüni yetenok, atlıñ bolsa ona gövüni yetenok.
490. Eşekden yıķılanıma ğınanamoķ, eşegin depenine ğınanyan.
491. Eşek depdi, barıp uçmaha düşdüm.
492. Eşek eşekden ğalsa, ğulağınam kes, ğuyruğınam.
493. Eşek eşekligine ğalar.
494. Eşek ğarıpın elinde göç bolanda pile meñzär.
495. Eşek ğulağından tanalar, güzel bileķinden.
496. Eşek işlär, at iyer.
497. Eşek kürresini küle getir, yabı yapagını çöle.
498. Eşek mekgä gider, hacı bolmaz.
499. Eşek münen osluğına razı bolar.
500. Eşek münmek bir ayıp, düşmek iki ayıp.

501. Eşek öz deniñi gâşar.
502. Eşek öz toynağı yalı gâtı yere yıkar.
503. Eşek sermese, eyesini deper.
504. Eşek semrende oñar, gul öylenende.
505. Eşek süyti bişdikçe çüyzer.
506. Eşek sırķavlasa öler.
507. Eşek toya çağırılıyan bolsa, ya odun ğutarandır, ya da suv.
508. Eşek yağış yerine arpa dilär.
509. Eşek yanına at dañsan, reñki däl ğılığı urar.
510. Eyer değenini eyesi bilmez, at biler ağa ininiñ azanını özleri bilmez, yat biler.
511. Eyesin sılan itine süyek atar.
512. Eyesiz eşegi möcek iyer.
513. Eyesiz sürini ğurt baķar.
514. Älem içre adam gezmez, at gezer.
515. Är doğan yerini küysär, it doyan yerini.
516. Äri är bolanıñ heleyi şir.
517. Äri är bolanın heleyi şir bolar, äri är bolmadığın heleyi ğara yer bolar.
518. Äri namıs öldürer, atı ğamçı.
519. Är yiğitiñ gövününde eyerlenen at durar.
520. Är yüzünden ğarrar, it gözünden.
521. Ğamli kişi ğülki söymez, tazı yüvrükin tilki.
522. Ğanatlı ğuş çığlıķda uçar.
523. Ğancıķ duyruğını bulamasa, köpek ızına düşmez.
524. Ğancıķ yala gelmän, köpek eyermez.
525. Ğara görman it üyrmez.
526. Ğara keçe aķ bolmaz, köne düşman dost bolmaz.
527. Ğara keçe aķ bolmaz, aķın reñki solmaz.
528. Ğara siñek haram däl, aşı düşer, yürek bular.
529. Ğara siñek ğussurmaz, yürek bular.
530. Ğara sığırıñ da siydiķi aķ, ğara tovuğıñ da yumurtğası aķ
531. Ğarğa çoķup tezek iyer, çünkü artıp iymedim diyer.
532. Ğarğa da çağasına “apaķcacığım” diyermiş, kirpi de “yumşakcığım”.
533. Ğarğadan ğaz bolmaz, kempirden ğız.
534. Ğarğa ğağıldap ğaz bolmaz, kempir bezenip ğız.

535. Ğarġa ġaġıldasa ġış, ġaz ġaġıldasa, yaz.
536. Ğarġa ġaġırıp ġaz bolmaz.
537. Ğarġa bilbillik başartmaz.
538. Ğarġa ġar dilese, yağmır iyper.
539. Ğarġa ġarġanıñ ġözünü çokmaz.
540. Ğarġa ġazın ızızndan yetcek bolup, ayaġını dövdürenmiş.
541. Ğarġa gelse, ġaz gider.
542. Ğarġa müñ ġıġırsa da yaz çıkmaz, ġaz bir ġıġırsa, yaz çıkar.
543. Ğarġanın bir ġözi oġda, bir ġözi pohda.
544. Ğarġanın ġaz balası, her kimin öz balası.
545. Ğazın ġaz balası, uzun uz balası, her kimiñ öz balası.
546. Ğarġanıñ ġözi yağırda.
547. Ğarġasa ġalası yoġ, yalkasa belası yoġ.
548. Ğarġasa ġış, yalkasa yaz.
549. Ğarran köpek yatıp iyer.
550. Ğarran sığır ġassapdan ġorkmaz.
551. Ğarrı öküz patladan ġorkmaz.
552. Ğarrı serçe köpege aldanmaz.
553. Ğarrı tilkiä sap atmaġı övretme.
554. Ğarrı tilki yedi böriä aldırılmaz.
555. Ğarıba it hem yaġı, bit hem yaġı.
556. Ğarıbıñ atı ayġır, yatsa tursa onı ġayġır.
557. Ğarıbıñ eġini ġatı, öküzüñ boynı.
558. Ğarıbıñ yekece toġlısı, onı da ġurt ġapar.
559. Ğarınca ġara ġünde, ġurbaġa saz söhbetde.
560. Ğarınca kiçi ġayratı daġ aġdar.
561. Ğarıncanıñ ġarındaşı da barmış.
562. Ğarıncanıñ öler vaġtı gelende ġanat çıkarar.
563. Ğarıp atı ġaçagan.
564. Ğarıplıġdan bayan är yanına ġoñşı ġondurmaz, arrıġlıġdan semrân at ahırına adam girdirmez, arrıġlıġdan semrân at öñüne toġlı aldırılmaz.
565. Ğatıra “Atañ kim” diyip soradılar,”At dayımdır” diydi.
566. Ğavunuñ yağşısın şaġal iyer.
567. Ğayrat atda, haya ġözde.

568. Ğazandan ğapaķ gitse, itden uyat gider.
569. Ğaz çölde de bolsa, gözi kölde.
570. Ğaz gökde bolsa da, gözi kölde.
571. Ğaz ğanatı bilen uçup ğuyruğı bilen ğonar.
572. Ğaz ğanatından ğalam bolar.
573. Ğaz ğaz bilen baz baz bilen, kel tovuķ ağsaķ horaz bilen.
574. Ğaz geldi ğapıñı aç, durna geldi durluğıñı yap.
575. Ğaz gelecek yerinde tovuķ ğayğırılmaz.
576. Ğaz, ğız, ğımız can şıpa.
577. Ğaz ölse göç, kākilik ölse ğon.
578. Ğaz üleşdirene az.
579. Ğaziñ ğaz balası, uzuñ uz balası, her kimiñ öz balası.
580. Ğaz ızına ğarğa eyercek bolup çatını ayrılıpdır.
581. Geçä ğurt degmese, Kābā barar.
582. Geçä can ğayğı ğassapa yağ
583. Geçi eti yelli bolar kırk yılķı keseliñ ğozğar
584. Geçi ğurtdan ğutulıp bilse, özüni kerekeden sayar.
585. Geçi ikiden ğuzlar, ğoyundan geçmez.
586. Geçi mālāp aman ğaldı, ğoyun sesini çıkarman şam boldı.
587. Geçi mālār suv iğer, oğlan ağlar ğün geğer.
588. Geçini hem öz ayağından asarlar, ğoyunu hem öz ayağından asarlar.
589. Geçiniñ ğoturı gider gözbaşdan suv iğer.
590. Geçiniñ pāli azsa, çopaniñ çöregini iyer.
591. Geçini ulı saymasañ, ol seni kiçi sayar.
592. Geçiñ yüz sözün düz, geçiñ üç sözün puç
593. Geçi sermese, eyesin süser.
594. Geçi soyaniñ peydası iki şahı pıçağa sap, derisi aşlığa ğap.
595. Geçi tayaķ iyesi gelse, çopana süykener.
596. Geday itden ğorķar, it gedaydan.
597. Gezegen it süñk tapar.
598. Gezegen tilki yatan arslandan artıķ.
599. Gezen ğurt aç ğalmaz.
600. Ğobsunan ğuş uçman oñmaz.
601. Ğoça buynuz yük dāldir.

602. Ğoç bolcağ ğuzınıñ señriki tüññ bolarmış.
603. Ğoçum atasın tanar, it atasın tanamaz.
604. Ğoçuñ inegi düşer diyip, böri aç ğalıpdır.
605. Ğoç yigitiñ yağşısı köp diñlär, az sözlär.
606. Ğoç yigit söveşde belli.
607. Ğonağıñ atı da ğonağ bolar.
608. Ğonağ atı ğolda gerek.
609. Ğoñşı iti ğoñşıa üyrümez.
610. Ğorқақ at kölegesinden ürker.
611. Ğorқақ itiñ ğuyruğı yamızında.
612. Ğoyunuñ ğarısı, ğuşuñ derisi.
613. Ğoyunuñ näçe bolsa da, çopanı özünden bolsun.
614. Ğoyunuñ sanı yüze yetinçä, derisi müñe yeder.
615. Ğoyunı yel alsa, geçini asmanda gözle.
616. Ğoyun asuda vağı ğoyundur veli, bir yere çozsa, öñüni aldırmaz.
617. Ğoyun bağan çöl tanar, ılım oğan yol tanar.
618. Ğoyun bağsañ, ğoyun tayağıñ eliñde bolsun.
619. Ğoyun bağışıma seretme, hağ alışıma seret.
620. Ğoyun bir deride hem arrığ, hem semiz.
621. Ğoyunda erek eti, ğuşda baraq eti.
622. Ğoyunlı bay ğorulu bay, düyeli bay dünyeli bay.
623. Ğoyunna ğurt degeniñ iti mercimek sıçar.
624. Ğoç başı ayrı bolsa, it başı däli bolar.
625. Ğuduz köpek ahırı öz başın iyer.
626. Ğulağın ğarını bolmaz, siñegin erini.
627. Ğulağ at bolmaz, doğuşan yat.
628. Ğulan başına ğay düşse, ğoduğına ğaramaz.
629. Ğulan eti ğurat eder.
630. Ğulan ğudağı bilen, ağaç pudağı bilen.
631. Ğulan ğırda, doñuz suvda.
632. Ğulan hövüri köp bolsa, bir ağsağı bildirmez.
633. Ğulaniñ ödi bolmaz, ğuşuñ süyti.
634. Ğulatınıñ sayasında bolandan, bürgüt pencesinde ğalan yağşıdır.
635. Ğurta çopan bol diyseñ, ayağım yalañaç diyer.

636. Ğurta mıhman bolsañ, kepeniñ yanıñda bolsun.
637. Ğurta rehim eden ğoyuna zulum eder.
638. Ğurtuñ ağızı iyse de, ğan iymese de.
639. Ğurtuñ avı şire haram.
640. Ğurtuñ ğudası köp, tilkiniñ dostı.
641. Ğurtdan ğuda bolmaz, tilkiden aşna.
642. Ğurtuñ tobası ğoyunı ğörünçä.
643. Ğurt ağızasañ, ğurt geler.
644. Ğurt arķasından ğuş doymuş.
645. Ğurt arķasından ğuş doyar, ār arķasından aç.
646. Ğurt ayağından iym tapar.
647. Ğurt bilen ğoyun ğuda bolmaz, ğuda bolsa da, ğoyun ğülmez.
648. Ğurt çağasından ekdi bolmaz.
649. Ğurt çağasını ğundasañ da durmaz.
650. Ğurtdan ğorķan derä girmez.
651. Ğurtdan ğorķan it beslär.
652. Ğurtdan ğorķmasadı geçi mekgä giderdi.
653. Ğurt doķ, süri abat: haysı yurtda ğörlen zat.
654. Ğurt ğarınından çıķdı, şağal ğarınına girdi.
655. Ğurt ğarrasa, ite ğülki.
656. Ğurt ğörenin yüzi mübarek.
657. Ğurt ğören itin ağızı bir bolar.
658. Ğurt ümürli ğüne ğuvar.
659. “Ğurt yok” diyme mal ķastında, “yağı yok” diyme yer astında.
660. Ğurı söze maymın oynamaz.
661. Ğuş ağaca bir ğonar.
662. Ğuş bar, et bermeli, ğuş bar etini iymeli.
663. Ğuş burunsız doğmaz, çağa rısğalsız.
664. Ğuş çünkü bilen duzağa düşer, adam sözi bilen.
665. Ğuş dana üyşer, ķıbın şirä.
666. Ğuş duzağa iym üçin düşyär.
667. Ğuş ğanatı bilen, ār atı bilen.
668. Ğuş ğanatından kirey islemez, ğulan toynağından.
669. Ğuş ğarrasa dirnağından ğalar, at ğarrasa toynağından.

670. Ğuş görki per, dost görki sır.
671. Ğuş özi için uçar, tazı eyesi için çapar.
672. Ğuşunu alanda sal.
673. Ğuşı azık bilen alarlar, adamı söz bilen.
674. Ğuşı ğonanda tut.
675. Ğuşı ğuş bilen avlarlar.
676. Ğuzı mäler yıl geçer oğlan ağlar ğün geçer.
677. Ğücük dalanman, köpek çıkılmaz.
678. Ğücük üyrmäni eyesinden övrener.
679. Ğül ğadırını bilbil biler.
680. Ğür sövüte ğuş ğonar, ğörgülü kişä ğep geler.
681. Ğılığını bilmeyän atıñ sırtından ötme.
682. Ğıravda tovşan ızlan, kaç suvundan balık ğözlär.
683. Ğırpa atdan daş dur.
684. Ğıssanan siñek süyte ğaçar.
685. Ğısır ğoyun köp mälär.
686. Ğış alsa yokı, ğalar ğuş alsa bokı.
687. Ğışdan ğalar, ğuşdan ğalmaz.
688. Ğış ötüp yaz çıkşa arrıķ tayıñ at bolar, yamanlığı köp etseñ yaķınların yat bolar.
689. Ğızğın nan köpeği ğuduz eder.
690. Ğızlı öye kırķ at bağlanar.
691. Ğızlı öyüñ iti diñmez.
692. Ğız öyüñ ğülü, oğul bilbili.
693. Halas eten yılıñ dönüp özüñi çaķar.
694. Halsız eşek öz halına ğörä aññırar.
695. Hanın itine de bir pay.
696. Haram aşdan pir datmaz, tilki sarkındısın şir.
697. Harğın ata ğamçı artıķ, yırtıķ öye damca.
698. Hasapsız učan ğuş ğonalğasını yalñışar.
699. Hayvan ağzından semrär, adam ğulağından.
700. Hayvan ayağından asılar, insan dilinden.
701. Hayvan ğaradan ğorķar, ayal aķdan.
702. Hayvan öñüne geleni iyer, aķmaķ ağzına geleni diyer.
703. Hayvanı butundan dağlarlar, insanı yüreginden.

704. Hayvan ısgaşa ısgaşa, insan soraşa soraşa.
705. Heley aqdan gaçar, doñuz garada.
706. Heley ar tanamaz, sıgır suv dalnamaz.
707. Heleyin aklı bolmaz, eşegin sekli.
708. Hemme yerin tovuğının sesi bir.
709. Her guzı mäley mäley enesini tapar.
710. Her kimiñ bir özünüñ öküz yıķışı bar.
711. Her kim özün beg sayar, garğa da özün gaz.
712. Her yurduñ tilkisini öz tazısı bilen avlarlar.
713. Häsiyetini bilmeyän atın artından geçme.
714. Hiç nanı yok iymäge, atlı gider siymäge.
715. Horaz hemme yerde bir gıgır.
716. Horaz öz küllükinde horazdır.
717. Horaz uça, küle gonar.
718. Hövürtgeni ene guş gurar.
719. Hudaya mansañ inan veli, eşegiñi bek duşa.
720. İcyan gıssansa, öz depesinden çaçar.
721. İcyanın çağasy öz enesini iyer.
722. İgençli nanı it iymez.
723. İki at bir ağaca bağlanmaz.
724. İki at depişer, arasında eşek öler.
725. İki atıñ gaziğini añırakda kaķ, uruşmazlığa yağşı.
726. İki ayı bir govaķda yatmaz.
727. İki goçuñ kellesi bir gazanda gaynamaz.
728. İki goçuñ kellesi bir gazanda gaynamaz, iki ağanın oğlanı bir hovluda oynamaz.
729. İki it uruşsa ötegçi oñdı.
730. İki sıçan birikse, yolbarsıñ guyuğunu kerter
731. İki sırtlan bir aslanın sırtını yırtar.
732. İki şuñkar uruşar, birisi garğa iym bolar.
733. İki tovşanı birden tutcaķ bolyan, avçı olarıñ hiç birisini tutup bilmez.
734. İl ağlaķ bolsa doñuz depä çıkar
735. İle bersen aşını, arler sılar başını, ite berseñ aşımı, itler alar daşını.
736. İl oğursız bolmaz, dağ börisiz.

737. İl yatman, it dınmaz.
738. İrden tur atañı gör, atandan soñ atıñı.
739. İşdãñ alsa, doñuzun eti bolsa da halal.
740. İşdäsi alan yılanı iyer.
741. İşin düşse, ite de yalbararsıñ.
742. İşı yok it suvarar.
743. İt ağsınar, ğuş ğuzlar.
744. İt ağzı ala bolsa da, böri görende birleşer.
745. İt alınına gelen ğurt alınına da geler.
746. İt arıqlığın ğurta bildirmez, yelek ğabartar.
747. İt ata, är daya.
748. İt ayakğap daşar, özi ayak yalan gezer.
749. İt batıra üyrer, ğorkağı yarar.
750. İt bilen ğuda bolsan, iyyäni bilen toy berersin.
751. İt bol, köp bol.
752. İt çağanı ata değer, at çağanı ite değmez.
753. İt çopanın ğoldaşı, yalnızlığda yoldaşı.
754. İtten aç da yok, dınç da.
755. İtten arsız, eşekden ğadırsız.
756. İtten bolan ğurbanlığa yaramaz.
757. İtten ğuyruğı kem, eşekden ğulağı.
758. İtten “Nov” doğar, pişikden “Mav”
759. İtten süyek artmaz.
760. İt doyan ğüni oğurlığ eder.
761. İt doyan yerine, är doğan yerine.
762. İt doysa, eyesine ğaramaz.
763. İt durar ğücükü üyrer.
764. İte berseñ aşıñı, bir ğün çekelär läşiñi, ile berseñ aşıñı, her ğün sılar başıñı.
765. İte de bir uyat yağşı.
766. İte ğapmaz diyme, eşege depmez.
767. İte “ğücük ğücük” diysen, ğızılcasın çıkar.
768. İt erinlek gerek, är burunlağ.
769. İte sarıyağ yaraşmaz.
770. İte söğsen, mıhmanın ğövününe geler.

771. İte yalı az berseñ, ğapıdan ğaramaz.
772. İte yaman ğılığ övreten sölite hatın.
773. İt eyesine arkayınlap üyrer.
774. İt eyesine üyrmez.
775. İt eyesinin yanında şire döner.
776. İt eyesini, görse şir bolar.
777. İt eyesini, pişik bikesini tanar.
778. İt eyesine, pişik bikesine ğaramaz.
779. İt ğaharı ğuyruğından bilner, at ğaharı ğulağından.
780. İt ğara görmese üyrmez.
781. İt ğargışı ğurta yokmaz.
782. İt ğarrasa, qazı bolar, ğız ğarrasa, nāzi bolar.
783. İt gedaydan ğorqar, geday itden.
784. İt geldi, ğut geldi.
785. İt gözi tütün bilmez.
786. İt gözi tüsse ğapmaz.
787. İt gözlemez, pişik bakmaz, saçağ yazılmağan yerde.
788. İt gözünden ğarrar, insan yüzünden.
789. İt ğudrasa, eyesin ğapar.
790. İt ğuyruğından, ğarrar eşek yalından.
791. İt ğılığına eyesi yetik.
792. İt ğıssanda bit ğıssar.
793. İti bolmadığıñ yalağı bolmaz.
794. İt içen suvdan at içmez.
795. İti doyurup atarlar.
796. İti eyesiniñ haqına sırlarlar.
797. İti ğılıqsız, ili biliksiz.
798. İti ilçi etip iberseñ, obana ğovğa getirer.
799. İti it bilen dala.
800. İti it bilen qovarlar.
801. İti mağtasañ, metcite sıçar.
802. İti sılasañ, içeriä sıçar.
803. İtiñ ağızık ala bolsa da, möcek görende birikeri.
804. İtiñ aqmağı ğatlamadan tama eder.

805. İtiň aşnası bolmaz, yamanın goňşısı.
806. İtiň ayağı dövülse, gıyruğını seyiklärlär.
807. İtiň boyununa gövher daķsaň, it hem ađlar gövherem.
808. İtiň dertli bolmasın, tebipe günüň ğalmasın.
809. İtiň dođası ķabul bolsadı, asmandan süňk yađardı.
810. İtiň eyesi bolsa, ğurtuň ğudası bar.
811. İtiň ğuzlanı on bolsa, uvlay ğum bolar, ğoyunun ğuzlanı bir bolsa, mäley mäley müň bolar.
812. İtiň işi geday bilen.
813. İtiň işi geday bilen, geday işi huday bilen.
814. İtiň canı divana, geliniň canı ğaynene.
815. İtiň oyunu bolsa da, ğöläniň çımı.
816. İtiň yanına ızından bar, atıň yanına öñünden.
817. İti öldüren süyrär.
818. İti sıçan yerinde urarlar.
819. İti ite buyurar, it gıyruğına.
820. İti ite çekerek, är daya.
821. İti itin ayağına basmaz.
822. İti itligini eder, eşek kürresine ğılığın övrederek.
823. İti itligini etmese, kellesi ağır.
824. İti itligin etmän bolmaz.
825. İti ızından ğalmasın diyseň, yalını kem ber.
826. İti iyenini ğusar.
827. İti iymez aşından tama eder.
828. İti yoğ çopanın abrayı yoğ.
829. İtli ğonağ oba, sığmaz.
830. İti ne ğara ğörsün, ne üyrsün.
831. İti nähili üyrse, ğücüki de şol hili üyrer.
832. İti osurman üyrebilmez.
833. İti öykelär eyesi bilmez, ğul öykelär hocası.
834. İti öykelär eyesi duymaz, pişik öykelär bibisi.
835. İti öz öyünde batır.
836. İti öz yalağın yalaman doymaz.
837. İti sovuğda pişike possun buyurarmış.

838. İt uyalsadı, tamman geyerdi.
839. İt üyren yerde eşek aññırar.
840. İt üyrer, kerven geçer.
841. İt vepa, hatın vepa.
842. İt vepa, heley bivepa.
843. İt ısgan suva arslan bakmaz.
844. İt yalağı bent bolmaz, aqmaq ğulağı pent almaz.
845. İt yalağın ğısganar.
846. İt yarmaz, at depmez diyeme.
847. İt yassanan incalmaz.
848. İt: “yaza çıksam düye yününden çäkmen doqarın” diyermiş.
849. İt: “yaza çıksam özüme halı doqarın” diyermiş.
850. İt: “yaza çıksam süñkden saray saların” diyermiş.
851. İt yokluğı iki ay da on gün.
852. İt yok yerde doñuz oynar.
853. İt yüvrükin tilki söymez, ğamlı kişi ğülki.
854. İt yılı ekeniñ doñuz yılı orarsıñ.
855. İydilyän köpek ava yaramaz.
856. İyen börini de ğör, iydiren ğoyunuda.
857. Canı yanan eşek atdan yüvrük bolar.
858. Cayın tapsa ğarınca da pis düşman, arslan bolup el götermez şanıdan.
859. Cüyceli tovuğa iym yetmez.
860. Cüyceli tovuqdan iym artmaz, çağalı öyden nan.
861. Cüyceni ğüyz sanaşarlar.
862. Cüycenin bağı bolsa, ecesiniñ emcegi bardı.
863. Cüycenin rısgalı bolsa, ecesiniñ emcegi bolmazmıdı.
864. Kaşañ at ğamçısız yöremez.
865. Kelek geçi ekinçi bolar.
866. Kelek geçi şah dilap, ğulaqdan ayrılanmış.
867. Kelin iñ ğovısı köprünün aşasında yatıp, at ürküzermiş.
868. Kel tovuq bir yumurtğa ğuzlar, sesi bilen on obanı düzlär.
869. Ker ğoyun ğiç ürker.
870. Keyik ağısağını bermez.
871. Käkelän tovuq ğuzlaman dınmaz.

872. Käkilik sesini çıkarmasa, ğırgı onı alıp bilmez.
873. Kimiñ atı öler, kimiñ iti ğuvarar.
874. Kişenli at özüñki, duşaklı at düzüñki.
875. Kişi atı derlek, kişi donı kirlek.
876. Kişi donun geysen, sınıñ silkeräk; kişi atın münseñ sırtıñ ğalkaraq.
877. Kömelek iyen etsiremez, eşek münen astıramaz.
878. Köne dost eyerli at.
879. Köpegiñ gövününi kepek bilen avlarlar.
880. Köpek semiz bolsa da, eti iyilmez.
881. Köpeksiz sürini ğurt dalar.
882. Köpek yüvrüp tazı bolmaz.
883. Köp havlan it yarmaz.
884. Köprüden geçiñçän, doñuza dayı diy.
885. Köpüñ yanında atın ğuyruğını kesme; biri uzun diyer, biri kelte diyer.
886. Kör ata ğotur at eyerer.
887. Kör leglegiñ hövürtgesini Alla ğurar.
888. Kürk tovuğ köp käkeler.
889. Leglegiñ gideni ğörünmez, geleni ğörüner.
890. Leglek etini iyen ğarrılığ bilmez.
891. Leglek gövününi tağ tağ bilen hoşlar.
892. Mağsatsız durmuş ğanatsız ğuş.
893. Mal bağsañ, ğoyun bağ yağı gitmez şaradan, hıżmat etseñ ite et ğoyunuñ gitmez ğoradan.
894. Maymınam öz erkine oynanoğ.
895. Mesliki ğoyun ğöterer.
896. Metcitiñ ğapısı açık hem bolsa, ite de bir uyat yağşı.
897. Molla bapdan geçmez, eşek yapdan.
898. Molla bilenin oğar, ğarğa ğörenini çoğar.
899. Mollada berim bolmaz, eşekde gerim.
900. Möcegiñ ağzı iyse de ğan, iyese de ğan.
901. Möcek ğörse, geçi tala çıkar.
902. Müñ ğarğa bir daş oğlanar.
903. Müñ ğoyunlın dilegi bir ğoyunla düşüpdür.
904. Mürüşğar ğuşun tanamasa, ğuş mürüşğari tanar.

905. Mısapır itiñ gıyruğı yamızında gerek.
906. Nadandan hayvan yağşıdır.
907. Neriñ hamı eşege yük.
908. Ner nireden doğsun maya bolmasa, är nireden doğsun dayı bolmasa.
909. Nesipe bir erkek bolar, tartsan yorar dursañ durar.
910. Nesye alnan eşek, suvuñ yolunda öler.
911. Nesye maymın oynamaz.
912. Novruzdan ğalan ğotura siñek düşer.
913. Oba iti öyke etse, ğurt bilen dostluk açar.
914. Oğlan ağlar, gün geçer, geçi mäler, suv içer ğuzı mäler, yıl geçer.
915. Oğlanı aşıa övretme, doñuzı mäşe.
916. Oğlanıñkı ece, ğoyunuñkı gice.
917. Oğlı yamanıñ atasını düye üstünde it yarar.
918. Oğrı ğarrasa yalançı bolar, bürgüt ğarrasa sıçançı.
919. Oğrı talapdaş, böri ğulaşdaş.
920. Oğaman molla bolan, çokman ğarğa.
921. Oğ barda ğuş düşmaz, aş barda dost.
922. Ol eşekde yüküm yok, yıķılsa habarım yok.
923. Onuñ pişiki hem tovşan tutar.
924. Oñmazıñ iti oğırlar gidenden soñ üyrer.
925. Ortalık malı it iyemez .
926. Orta yolda atıñ ölmesin, orta yaşda hatınıñ.
927. Orta yolda düyän çökmesin, orta yaşda ayalın ölmesin.
928. Ovlaş ğuzınıñ örisi bolandan, oğlanımın örisi bolsun.
929. Ozmadıķ ata üzeñni bahana.
930. Öküzi ğarrasa, patladan ğaçmaz.
931. Öküziñ başına doğan gün, göläniñ başında da bardır.
932. Öküziñ oyunu yaman, düyäneñ boyunu.
933. Öküzi şahından tutarlar, insanı sözünden.
934. Öküzi işlär at iyer, zıñılanı it iyer.
935. Öküzi otdan, patladan ğaçmaz.
936. Öküzi öldü, ortalık sovuldı.
937. Öküzi öler göni ğalar, yiğit öler adı ğalar.
938. Öküzi ölse et bolar, arba sınsa odun.

939. Öküz yıkılrsa, pıçak çeken köpeler.
940. Ölen buğranın başından atan görkar.
941. Öleni öleni, gözünü garğa çökani nâme?
942. Öler atdan galar at.
943. Öli arslandan diri sıçan.
944. Ölme eşegim, yaz çıkar.
945. Ömüründen iki gün galsa, at al, bir galsa ayal.
946. Öñ gelen öküz suvuñ durusını içer.
947. Ördek beren gaz isler.
948. Ördek uçar, gaz gonar.
949. Öveni, öküz, sındıranı sığır.
950. Övlatın itini de bihal görme.
951. Övünme tovuğ, sırtına urar sovuğ.
952. Öyde horaz, ilde tovuğ.
953. Öyden çıkana it üyrmez.
954. Öye at girdi, gut girdi.
955. Öy eyesine üyren köpek gapıdan kovlar.
956. Öykelesen ökün de, tiz rayından gayt.
957. Özüni ar bilseñ, özgani şir bil.
958. Parh atda, adamda, daşda bellidir, gözellik nişanı göz bilen gaşda bellidir.
959. Payhaslı iş, ganatlı guş.
960. Pali azan tilki hinine bakıp uvlar.
961. Pişesiz at gazığa hövür.
962. Pişike oyun gerek, sıçana can.
963. Pişike “Pohun derman” diydiler, gitip samanhanada gömdi
964. Pişikiñ ağızı ete yetmez, porsapdır diyer.
965. Pişikiñ ölümü sıçana toy.
966. Pişik ağızı yetmediğine porsı diyer.
967. Pişik gömer, it açar.
968. Pişik oğurlar, it tölär.
969. Pişik sıçanın gözüne gaplañmış.
970. Pişik yüzünü yuvar, mıhman görüner.
971. Pıyada at görkezme, dula ayal.
972. Pıyada gözi bilen at alma, dul gözi bilen ayal.

973. Pıyadanıñ atı çarıǵı, güyci azıǵı.
974. Pıyadan atınan.
975. Rısǵalı aǵzına gelen ǵuş semrär.
976. Saǵ çopandan, sıǵır köpek.
977. Saǵısız uçan ǵuş ǵonalǵasını yalñışar.
978. Sansara sır ayıtsañ, bütin oba paş bolar.
979. Sarı tovuǵ saman seçer, öz ayıpını özi açar.
980. Sekiz sıǵır saǵlandan, semiz sıǵır saǵla.
981. Semiz ayaǵı sekiz, ǵuzısı ekiz.
982. Semizliǵı ǵoyun ǵöterär, onda da ǵara ǵoyun.
983. Semre ǵoyunum, semremeseñ, acı ǵüya atarın.
984. Sen bayar, men bayar, sıǵırları kim saǵar.
985. Serçeden ǵorǵan darı ekmez.
986. Serçe de özüne batman
987. Serçe semröp batman çıǵmaz.
988. Serçe soysa da, ǵassap soysun.
989. Sähetli ǵün iymlemesañ, bisähet ǵün at tapdırmaz.
990. Siñek ol yere ǵonar.
991. Sövdäǵär azsa, at bilen yaraǵ alar.
992. Suvda gezen sonalar köl ǵadırlarını ne bilsin, ärli gezen bikeler, är ǵadırlarını ne bilsin.
993. Suvda gezen suv ǵuşlar, suv ǵadırlarını ne bilsin?
994. Süriden ayrılan ǵoyunı ǵurt ǵapar.
995. Süriden tazıǵanı möcek alar.
996. Süriden bölüneni böri iyer.
997. Süytli sıǵır bazar ǵörmez.
998. Süytli sıǵır süsek bolar.
999. Süytsüz ǵeçi sövüşe ǵider.
1000. Sıçan aǵıllı bolanda hinine iki aǵız açar.
1001. Sıçanıñ ölesi gelse, pişik bilen oynar.
1002. Sıçanıñ ölümü pişike ǵülki.
1003. Sıǵıra “höv!” diysen, ǵızǵın iyer
1004. Sıǵır barın sıyı bar.
1005. Sıǵırnıñ ǵuyruǵında pıçaǵ dövme.

1006. Sığırın şahına ursañ endamı sızlar
1007. Sığırın şahına ursañ, dağdaki suğuniñ şahı sızlar.
1008. Sığır buğa gelse, öküze tovsar.
1009. Sığır ğassaphana baranda, pıçağı tayındır.
1010. Sığırlıñ göç mazası bolmaz, çağalıñ aş mazası
1011. Sığırlı öyde sil bolmaz.
1012. Sığır oğurlan ğutuldı, yüpüni oğurlan tutuldı.
1013. Sığır suv içende, gölesi buz yalar.
1014. Sığır süyti satın.
1015. Sığır sılağ bilmez.
1016. Sığır şahından azar tapar, eşek ğulağından.
1017. Sığır yılı doqluq, ğoyun yılı yoqluq.
1018. Sıkılık atanıñ bilen sığır semremez.
1019. Sılağ etseñ eşege, halas urar duşağa.
1020. Silanıñı sığır bilmez, sıpanıñı eşek.
1021. Sırtlan iycek süñküni sırtına çenâp iyer.
1022. Sırını bilmedik atın sırtından aylanma.
1023. Şadan ğorq şirden ğorq, şahırdan ğorq.
1024. Şağala şam bolandan, şire aş bol.
1025. Şağal avun şir iymez.
1026. Şağal bar başıña yeter, ğurtun adı ğorqulu.
1027. Şarikli aşı it iymez, iyse gözi ağar.
1028. Şir balası şir bolar.
1029. Şir çağası yılda ayaklanar.
1030. Şirden ğorqma, şahırdan, şadan ğorq.
1031. Şir hümmeti bilekde, är hümmeti yürekde.
1032. Şiri dırnağından tanarlar, tovşanı ğulağından.
1033. Şirin söz can azığı.
1034. Şirin şirligi dişi bilen dırnağı.
1035. Tavus ğuşı ğuyruğundan tekepirlener, ayağını göreninde uyalar.
1036. Tavus peri bilen ğorkli, bilbil ovazı bilen.
1037. Tavus yelegin ğörüp yaynar, ayağın ğörüp yığnar.
1038. Tay at, at mırat.
1039. Tay ata yetirer, at mırata.

1040. Tay ata yetende yal gıyruğı işiler, gücük ite yetende ayak dikläp buşuğar.
1041. Taya yapağı diyeme, yaza yetse at bolar.
1042. Tay azđını yorđa bolar, är azđını molla.
1043. Tay depse, atdan yaman.
1044. Tay münseñ topara bakma.
1045. Tayı at etyänçä, eyesi it bolar.
1046. Tayı mağta, at mün.
1047. Tayını at etse, at dınar, oğulunu yetiştirse, ata dınar.
1048. Tay yetim ğalsa, kürre bilen oynar.
1049. Tay yetişse, at dınar, oğul yetişse ata.
1050. Tazı avda sınalar, yigit yovda.
1051. Tazını aç ğoyup övret, kazını doyurup.
1052. Tazınıñ av görende täret etesi geler.
1053. Tazınıñ osluğam gerek däl, tovşanın maslığam.
1054. Tazı yüvrükini tilki söymez.
1055. Tembele araba dövülse odun, öküz ölse et.
1056. Tilkä perman çıķınça derisi deriçä gider
1057. Tilkä: “Şayatıñ kim?” diyip soradılar, gıyruğını görkezdi.
1058. Tilkiden dost bolmaz, ğurtdan aşna.
1059. Tilkiden şir döremez, ğorķaķdan är.
1060. Tilki düyşünde de horaz avuna gider.
1061. Tilki ğunduzıñ başına derisi yeter, baydır sövdađariñkä dünyäsi.
1062. Tilkini ķovalacaķ diyip arslanı oyarma.
1063. Tilkiniñ avı şire haram.
1064. Tilkiniñ bazarda işi yoķ.
1065. Tilkiniñ bütün tomaşası gıyruğı.
1066. Tilkiniñ müñ de bir sapalağı bar, iñ ğovısı görünmezlik.
1067. Tilkiniñ sabırı derya.
1068. Tilkiniñ sözüne inanıp, horazımdan cıda boldum.
1069. Tilkiniñ şayatı gıyruğı.
1070. Tilki nırhı gıyruğına görä.
1071. Tilki öz gıyruğını mağtar.
1072. Tilki gıyruğın mağtar aķmaķ uruğın
1073. Tilki öz hinine üyrse, ğotur bolar.

1074. Tilki özünü tanatyança, derisi soyular.
1075. Tilki sarkıdın şir iymez.
1076. Tilkisi suvdan çıkıpdır.
1077. Tilki: “tovuksız ketek otlara yansın!” diyermiş.
1078. Tilki turan yerden, ğurtda turar.
1079. Tilki tüsseden ğorğar, demir ussadan.
1080. Tilki üç ğün şir ğörmese, özüne şir diyermiş.
1081. Tilki ızına bağa bağa ğaçar.
1082. Toğayda hem tovşan bar, hem tilki.
1083. Toğay otlar, at ğazan.
1084. Tovşan bilen oynan yadar, ot bilen oynan yanar.
1085. Tovşan çebşekine: “Tovşan bolsañ, tovşan bol, yovşan bolsañ, yovşan bol” diyermiş.
1086. Tovşan ölümi ğamışdan, är ölümi namısdan.
1087. Tovşan öz kölegesinden ğorğar.
1088. Tovşan tüy bolarlar.
1089. Tovşanı araba bilen tutarlar.
1090. Tovşanıñ ğaçışını ğörenimde, etden tamamı üzdüm.
1091. Tovşanıñ maslığam ğerek däl, tazınıñ osluğam.
1092. Tovşanı turuz at, tovuğı uçur at.
1093. Tovuğıña “toğ” diyyän yok.
1094. Tovuğ bilen yatar, horaz bilen turar.
1095. Tovuğ ğörenini çoğar, molla bilenini oğar.
1096. Tovuğ ğuzlan yerinde kâkelär.
1097. Tovuğ keselledigi öler.
1098. Tovuğ öler, ğözi küllükde ğalar.
1099. Tovuğ semredikçe sırtı daralar.
1100. Tovuğ suv içer, ğöke ğarar.
1101. Tovuğ suvı bir yuvdar, bir allasına bağar.
1102. Tovuğ suvı her yuvdanda allaha ğarar.
1103. Tovuğ tutanıñkı, tovşan turuzanıñkı.
1104. Toy donlınıñkı, ayıt atlınıñkı.
1105. Töveğeli ğurt iymez.
1106. Tüpeñsiz yola çığana boz keyik duğar bolar.

1107. Türkmen ata çıkısa, atasını tanamaz.
1108. Türkmen ata münse, özün beg sayar.
1109. Türkmen bayasa, at alar, Özbek bayasa, tam salar, Ğazaķ bayasa göçüp ğonar.
1110. Türkmeniñ kiçisi bolandan, itiñ ulısı bol.
1111. Türkmenli yerde yurt bolmaz, ğalalı yerde ğurt bolmaz.
1112. Uķı arslanı da yıķar.
1113. Ulı eşekden kiçi eşek poh iymäni övrenen.
1114. Ulı ğuş yuvaş uçar.
1115. Ulı pil kiçi sıçandan ğorķar.
1116. Uzaķ yol atı sınar, ağır ğün äri.
1117. Üyregen it öyüne mıhman getirer.
1118. Üyr itim, diñle sırtım.
1119. Üyrmesini onarmadıķ köpek ğurtı bosaña getirer.
1120. Vepasız dostdan vepalı it artıķ.
1121. İrmıķdan geçende at çalşıрма.
1122. Yağşı ata bir ğamçı, yaman ata müñ ğamçı.
1123. Yağşı ata ğamçı gerekmez, yağşı ğıza savçı.
1124. Yağşı ata yaman at yalı bilen deñleşer.
1125. Yağşı at ğarrasa da, yorgasından yazmaz.
1126. Yağşı at öñüni ğarar, yağşı yiğit soñunu.
1127. Yağşı atıñ dişin ğörme, yağşı kişiñ yaşın sorama.
1128. Yağşıdan at ğalar, yamandan set.
1129. Yağşıdan bağ ğalar, yamandan yürekde dağ.
1130. Yağşı dayav eşekden hor da bolsa at yağşı, uzaķdaki ğarındaşdan yaķındaķı yat yağşı.
1131. Yağşı heleyiñ içinde eyer içirgili at yatar.
1132. Yağşı heley, yağşı at ğülmezden öñ ğöldürer, yaman heley yaman at ölmezden öñ öldürer.
1133. Yağşı it çete ğitip öler.
1134. Yağşılıķ et, derya at balıķ biler; balıķ bilmese, .Halıķ biler.
1135. Yağşını ğörmek ğöz arslan, tarıp etmek soğap.
1136. Yağşı yiğit yaşayanı bilen, yağşı at yal ğuyruķ bilen.
1137. Yağınlı ğün at alma, yelli ğüni ğuş salma.
1138. Yağınlı ğün at sorasañ, yere baķar; ğuş sorasañ, ğöke baķar.

1139. Yağı yağaňdan alanda, it etekden asılar.
1140. Yağı yalağın yalan yova çapmaz, doyan guş ava.
1141. Yalançı adam guyrüksiz it.
1142. Yalan habar atdan yüvrük.
1143. Yalñız atlı yarışcañ, yaman ayal uruşcañ.
1144. Yalñız çapan at yüvrük.
1145. Yaman ata yal bitse, bökdürgä zat dañdırmaz.
1146. Yaman atı münme yalı bar diyip, yaman bilen guda bolma malı bar diyip.
1147. Yaman atı yal basar, bikäri hıyal.
1148. Yaman düye hovutını iyer.
1149. Yaman goñşı, yaman yoldaş, yaman at; birinden göç, birinden gaç, birini sat.
1150. Yaman it üymän yarar.
1151. Yamandan at galar, yağşıdan set.
1152. Yanında yaban saklasañ, ya atıñ gider, ya ayalıñ.
1153. Ya öler öküz, ya gopar kášir.
1154. Yarağan it yov getirmez.
1155. Yarağ itıñ yanına barma.
1156. Yaşlık uçar guşdır, yaşlılık naçar işdir.
1157. Yatan arslandan gezen tilki yeğdir.
1158. Yatana yılan hem degmändir.
1159. Yatan öküze iym yok.
1160. Yatan yılanıñ guyrugına basma.
1161. Yat itıñ guyrugı yamızında.
1162. Yazmaz atım bolmaz, yañılmaz alım bolmaz.
1163. Yedi hazınanıñ biri tovuğ.
1164. Yedi yaşar atı sığırıp suva yağma.
1165. Yeke çapan at yüvrük.
1166. Yencilen eşek atdan yüvrük bolar.
1167. Yepelek görseñ, atıp al, yamandan boyun satıp al.
1168. Yerçi goyun semremez.
1169. Yerde yatan yumurtga, gökde uçan guş bolar.
1170. Yer gatu bolsa, öküz öküzden görer.
1171. Yer gázmasañ altın üyşmez, tor gurmasañ balığ düşmez.
1172. Yer hazına, suv baylığ.

1173. Yerine görä yılanı, gününe görä mıdarı.
1174. Yer sürmek gitip gelmek, orağ ormağ oynamak, dövök dövmeğ at münmek, hayhat, un elemek.
1175. Yetim guzı süytden doymaz.
1176. Yetimi düye üstünde it yarar.
1177. Yetim oğlan it bolar, ölmese, yiğit bolar.
1178. Yetim oğlan it bolar, yağası dolı bit bolar, ölmese, yiğit bolar.
1179. Yetim oğlan yüreksiz, yetim guzı guyruğsız.
1180. Yiğit göre batır, at çapa yüvrük.
1181. Yiğit görki at yarağ.
1182. Yiğit yüregi giñ gerek, bedev ata sın gerek.
1183. Yolbars yalı batır bol, tilki yalı hilegär.
1184. Yolda azaşsañ it üyren taya git.
1185. Yolda it oturan bolsa, aylanıp öt.
1186. Yoldaşñ eşek bolsa, iymitiñ saman bolar.
1187. Yoldaşñ garga bolsa, iymitiñ tezek.
1188. Yoldaşñ it bolsa, tayağıñı berk tut.
1189. Yol gören at yoluna siymez.
1190. Yol siñegi yolda bolar, it siñegi kölde.
1191. Yov yağadan alar, it etekden.
1192. Yörän atdan yol galar, tapan ärden mal galar.
1193. Yumşak ağacı gurt iyer.
1194. Yumurtğa oğurlan, tovuğ da oğurlar.
1195. Yuvaş atñ toynağı gati.
1196. Yuvaş düye yolma yağsı, yuvaş at münmä.
1197. Yuvaş it üyrmän alar.
1198. Yüki ağır eşek aññırmaz.
1199. Yüki yeñil eşek yatağan gelir.
1200. Yüvrük at öñi, yağsı yiğit soñi gözlär.
1201. Yüvrük at özüne gamçı urdurmaz.
1202. Yüvrük ata gamçı değmez.
1203. Yüvrük toynağ bara gızar.
1204. Yüvürüm yüvrük atım, yüvürüp gelir yanıma, baldızım baş darağım, batıp baryar canıma.

1205. Yüz göyun tükener, yüzügaralık tükenmez.
1206. Yılana süyt berseñem, zäher tapar.
1207. Yılana zäher kâr etmez.
1208. Yılan çaқан yüpden görkar.
1209. Yılandan yılan dörär, içyandan içyan
1210. Yılan özüni görmän, düyä boyunu eğri diyer.
1211. Yılanı kim öldürse, soğapı şoluñkı.
1212. Yılanıñ ağına da nälet, ğarasına da.
1213. Yılanıñ ayağını görmersiñ, mollanıñ aşını.
1214. Yılanıñ daşı yumşaq bolsa da, içi zäher.
1215. Yılanıñ ulısı da bir, kiçisi de.
1216. Yılanıñ yigreneni narpız, ol hem hininin ağzında gögerer.
1217. Yılanıñ zäheri yaman, zalımıñ ğaharı.
1218. Yılan yaşadığça yuvası çıkar.
1219. Yılan yoldaşlı gezer.
1220. Yılan zäheri dişinde, arı zäheri nişinde.
1221. Zamananıñ azanı, atdan eşegin ozanı.
1222. Zemistanı görmedik bilbil gülüstaniñ ğadırını bilmez.
1223. Zor bilen iberseñ goyna bir iti, goyna ğurt çozanda it sesi gelmez.

MADDE BAŞLARI DİZİNİ VE SÖZLÜK

A a

abat: Tüm, tam.

a. 653

[1]

abray: Otorite, saygınlık.

a. 1

a.+ı 828

[2]

acal: Ecel.

a.+ı 34, 35, 36, 37

[4]

acı: Acı.

a. 38, 165, 983

[3]

aç: Aç.

a. 2, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 82, 308,
382, 383, 424, 599, 604, 645, 754,
1051

[18]

aç-: Açmak.

a. 574

a.-ar 49, 913, 967, 979, 1000

a.-ışından 46

[7]

açık: Açık, kapalı olmayan, kapalı
karşıtı.

a. 9, 10, 896

[3]

ad: Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya,
tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye
yarayan söz, isim, nam

a.+ı 215, 937, 1026

[3]

adağ: Adanılan şey, nezir.

a. 142

[1]

adam: İnsan

a. 11, 12, 13, 13, 14, 14, 15, 16,
17, 18, 19, 20, 21, 22, 56, 126, 155,
156, 252, 255, 361, 514, 564, 664,
699, 1141

a.+da 958

a.+ı 673

a.+ın 23

a.+ının 14

[30]

adamzat: İnsan soyu.

a.+ın 40

[1]

ağ: Beyaz.

a.+am 392

a.+ı 391

a.+ına 1212

[3]

ağ-: Taşmak.

a.-an 72

a.-ar 1027

[2]

ağa: Ağabey.

a.+nın 728

a.+sı 28

[2]

ağa-ini: Ağabey ve kardeşler.

a.+niñ 510

[1]

ağaç: Ağaç.

a. 24, 630

a.+a 661, 723

a.+ı 25, 27, 336, 1193

a.+ın 26

[9]

ağdar-: Döndürmek.

a. 560

[1]

ağıl: Ağıl.

a. 30

[1]

ağına-: Ağnamak, yattığı yerde bir yandan öbür yana devrilmek, yuvarlanmak (hayvan için).

a.-n 102, 104

[2]

ağır: 1.Ağır, 2. Güç, çetin.

a. 78, 823, 1116, 1198

[4]

ağız: Ağız.

a. 1000

a.+ı 31, 32, 638, 657, 744, 900,

964, 966

a.+ın 461

a.+ına 33, 64, 294, 702, 975

a.+ında 1216

a.+ından 699

a.+k1 803

[18]

ağızdırık: Atın ağzına takılan halkalı demir.

a.+ı 61

[1]

ağla-: Ağlamak.

a.-r 72, 314, 587, 676, 807, 914

[6]

ağlak: Çok ağlayan.

a. 734

[1]

ağsa-: Aksamak, topallamak.

a.-masın 192

a.-r 103

[2]

ağsak: Aksak, topal.

a. 29, 573

a.+ı 217, 632

a.+ını 870

[5]

ağsın-: Topallamak.

a.-ar 743

[1]

ağza-: Anmak, sözünü etmek.

a.-sañ 643

[1]

ahır: Ahır.

a. 106, 241

a.+ı 134

a.+ına 564

a.+ını 245

[5]

ahır: Son.

a.+ı 134, 625

[2]

al: Hile.

a. 58

[1]

al-: Almak.

a. 65, 107, 108, 112, 112, 114,
114, 184, 945, 1167, 1167
a.-amzok 201
a.-an 258, 376, 740
a.-anda 672, 1139
a.-anın 455
a.-ar 31, 57, 57, 57, 73, 109,
735, 991, 995, 1109, 1191, 1197
a.-arlar 673
a.-cağ 105
a.-dırmaz 564, 616
a.-ınmaz 323
a.-ıp 160, 872
a.-ışma 619
a.-ma 108, 470, 470, 972, 1137
a.-man 106
a.-mankañ 107
a.-maz 2, 109, 844
a.-nan 335, 910
a.-sa 615, 686, 686, 739
a.-san 111, 113, 184
a.-sañ 110, 111, 112, 112, 113,
114, 114, 115, 115, 351, 351
a.-sın 315
a.-yandığı 344
[70]
ala: Alaca, ala.
a. 53, 54, 55, 56, 57, 361, 744,
803
a.+sı 11, 11
[10]
alcıra-: Şaşırmak.
a.-n 61, 61, 62
[3]

alda-: Aldatmak.

a.-pbilmez 13

a.-r 13

[2]

aldan-: Aldanmak.

a.-maz 552

[1]

aldır-: Aldırmak.

a.-maz 554

[1]

algılı: Birinden alacağı olan (kimse),
borçlu ve verecekli karşıtı.

a. 59, 60

[2]

alın: Bilgin.

a. 1162

[1]

alın: Alın.

a.+ına 745, 745

a.+ında 194, 195

a.+ından 256

[5]

alıs: Uzak.

a.+ı 174

[1]

Alla: bk.**Allah.**

a. 63, 64, 887

a.+sına 1101

[4]

Allah: Allah.

a.+a 232, 1102

[2]

altın: Altın.

a. 65, 315, 462, 1171

a.+n̄n 65, 432
[6]
aman: Sağ, esen.
a. 586
a.+ca 210
[2]
amanat: Emanet.
a. 66, 67, 68, 68, 265
[5]
andızlı: Büyük yapraklı, köküz uzun,
yaz aylarında yetişen şifalı ot.
a.+n̄n̄ 69
[1]
añırak: Uzak, daha ötede.
a.+da 725
[1]
añla-: Anlamak.
a.-maz 319
[1]
aññır-: Anırmak.
a.-ar 482, 483, 694, 839
a.-mağ 70
a.-mayanı 469
a.-maz 170, 1198
[8]
añrı: Geri, arka taraf.
a. 290
[1]
apak: Bembeyaz.
a.+cacığım 532
[1]
ağ: Beyaz.
a. 31, 39, 40, 41, 42, 47, 48, 49,
455, 455, 526, 527, 530, 530

a.+dan 701, 705
a.+ın 527
[17]
ağ-: Akmak.
a.-ıp 50
[1]
ağıl: Akıl.
a. 114, 266
a.+ı 289, 707
a.+ına 330
a.+n̄n̄ 432, 433
a.+la 50
[8]
ağılı: Akıllı, akıllıca.
a. 51, 429, 1000
a.+nın 52
[4]
ağmak: Ahmak, akılsız, budala.
a. 43, 44, 45, 46, 51, 702, 844,
1072
a.+a 50
a.+ı 804
[10]
ar: Utanma, utanç duygusu.
a.+sız 755
[1]
ar-: Yorulmak.
a.-ar 122
a.-maz 52, 75, 122
[4]
ara: Ara, mesafe.
a.+sına 359
a.+sında 724
[2]

araba: Araba.

a. 938, 1055, 1089

a.+nı 71

a.+sı 72

[5]

arı: Arı.

a. 1220

a.+nıñ 93

[2]

arla-: Kükremek.

a.-sa 89

[1]

arpa: Arpa.

a. 71, 77, 240, 508

a.+dan 485

a.+dır 227

a.+lı 75

a.+sını 218

a.+sız 76

[9]

arqa: 1. Arka, geri 2. Destek, yardım.

a. 74, 484

a.+lı 73

a.+mda 436

a.+n 449

a.+sından 94, 644, 645, 645

a.+sız 76

[10]

arqayın: Sakin.

a.+lap 773

[1]

arrıldı: Kükreme sesi.

a.+sı 88

[1]

arriq: Zayıf, cılız.

a. 6, 78, 79, 80, 81, 219, 620,

688

a.+ı 123, 123

a.+lıgın 746

a.+lıqda 124, 204

a.+lıqdan 92, 564, 564

[16]

arsız: Utanç duygusuna sahip olmayan.

a. 470

[1]

arslan: Arslan.

a. 58, 59, 82, 83, 84, 85, 86, 87,

89, 843, 858, 1135

a.+a 5

a.+dan 86, 454, 598, 943, 1157

a.+ı 1062, 1112

a.+ın 731

a.+ıñ 23, 88, 90, 91

[25]

art: Ard, arka.

a.+ından 713

[1]

art-: Artmak, geri kalmak.

a.-dır 163

a.-ıp 531

a.-maz 759, 860

[4]

artıq: Fazlalık, fazla, artık.

a. 598, 697, 1120

[3]

arzi: İstek.

a.+lı 94
[1]
as-: Asmak.
a.-arlar 588, 588
a.-ılar 700, 1139
[4]
asıl: Boy, soy.
a.+ın 110
a.+lı 96
[2]
asman: Gök, gökyüzü.
a.+da 615
a.+dan 809
[2]
assa: Yavaş, yavaşça.
a. 95
[1]
ast: Alt.
a.+ında 659
a.+ını 426
[2]
asuda: Sakin, sessiz.
a. 616
[1]
aş: Yemek.
a. 98, 921, 1010, 1024
a.+a 528, 915
a.+da 12
a.+dan 696
a.+ı 1027
a.+ından 827
a.+ını 307, 735, 1213
a.+ını 307, 735, 764, 764
a.+maz 76

[18]
aş-: Yüksek bir yerin öbür tarafına geçmek, aşmak.
a.-a 389
[1]
aşak: Aşağı kısım, alt kısım.
a. 97
a.+ında 192, 867
[3]
aşık: Aşık.
a. 411
[1]
aşlık: Dövüldükten sonra savrulmuş ve temizlenen ve kurutulan buğday.
a.+a 594
[1]
aşna: Tamdık.
a. 641, 1058
a.+sı 805
[3]
at: At.
a. 2, 12, 18, 61, 65, 68, 71, 75, 76, 79, 80, 88, 89, 92, 94, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 182, 183, 184, 185, 186, 188, 189, 190, 190,

191, 192, 193, 194, 196, 197, 198,
198, 199, 200, 205, 244, 245, 246,
247, 248, 249, 250, 251, 251, 252,
253, 254, 255, 256, 262, 276, 287,
297, 306, 331, 331, 337, 374, 378,
379, 486, 496, 509, 510, 514, 519,
564, 564, 565, 610, 627, 669, 688,
690, 723, 724, 752, 794, 846, 864,
867, 874, 874, 878, 886, 934, 942,
945, 954, 961, 971, 972, 989, 991,
1038, 1038, 1039, 1041, 1045, 1046,
1047, 1047, 1049, 1083, 1092, 1092,
1109, 1121, 1124, 1125, 1126, 1128,
1130, 1131, 1132, 1132, 1134, 1136,
1137, 1138, 1144, 1149, 1151, 1165,
1174, 1180, 1181, 1189, 1196, 1200,
1201

a.+a 65, 66, 67, 74, 78, 79, 99,
100, 101, 116, 117, 118, 120, 697,
747, 752, 886, 929, 1039, 1040, 1107,
1108, 1122, 1122, 1123, 1124, 1145,
1182, 1202

a.+da 139, 140, 141, 567, 958

a.+dan 38, 95, 142, 143, 144,
145, 683, 857, 942, 1043, 1142, 1166,
1192, 1221

a.+ı 52, 69, 72, 119, 204, 205,
206, 207, 208, 239, 240, 241, 242,
265, 302, 372, 380, 449, 518, 556,
563, 607, 608, 667, 873, 875, 973,
1116, 1146, 1147, 1164

a.+ım 209, 210, 1162, 1204,
1204

a.+ın 211, 212, 213, 215, 713,
876, 885, 1022

a.+ına 77

a.+ınan 974

a.+ımı 51, 98, 118, 259

a.+ımın 214

a.+ıñ 94, 217, 218, 219, 220,
221, 222, 223, 224, 225, 226, 227,
228, 229, 230, 231, 234, 235, 236,
237, 238, 273, 681, 725, 816, 926,
1127, 1152, 1195

a.+ıña 216

a.+ıñı 232, 233, 738

a.+ızıñ 243

a.+lar 304, 305

a.+lı 714, 1143

a.+lığın 328

a.+lıñ 489

a.+sıramaz 877, 288

a.+sız 202, 203

[344]

at-: Atmak.

a.-anıñ 1018

a.-ar 83, 511

a.-arın 983

a.-arlar 795

a.-ıp 1167

a.-magı 553

a.-sañ 462

[8]

ata: 1. Dede 2. Baba.

a. 74, 146, 188, 1047, 1049

a.+mın 119

a.+n 121, 153, 224, 940

a.+ndan 738
a.+ñ 222, 565
a.+ñı 738
a.+sın 603, 603
a.+sına 181
a.+sını 175, 180, 213, 917,
1107
[22]
atız: Evlek.
a.+dan 409
[1]
atlı: Atlı.
a. 39, 145, 201
a.+nı 125
a.+nıñkı 1104
a.+ñın 195
[6]
av: Av.
a. 2, 258, 261, 262, 1052
a.+a 257, 855, 1140
a.+da 1050
a.+ı 639, 1063
a.+un 84, 1025
a.+una 1060
[14]
avçı: Avcı.
a. 259, 260, 261, 286, 733
[5]
avla-: Avlamak.
a.-nmaz 353
a.-r 283, 355
a.-rlar 675, 712, 879
[6]

ay: 1. Ay. 2. Ay, otuz günlük zaman birimi.

a. 270, 851
a.+a 7, 45
a.+da 381
a.+ı 268, 269
a.+lap 111
a.+lıgını 129
[9]

ayal: Kadın.

a. 111, 113, 114, 115, 202, 263,
264, 265, 701, 945, 971, 972, 1143
a.+a 66
a.+da 266
a.+ı 481
a.+ın 267, 927
a.+ını 51
a.+ıñ 234, 235, 470, 1152
a.+lınıñ 465
[24]

ayan: Açık.

a. 211, 211, 212
[3]

ayaq: Ayak.

a. 139, 147, 249, 748, 1040
a.+ı 89, 132, 464, 465, 806,
981
a.+ım 635
a.+ın 1037
a.+ına 821
a.+ında 44
a.+ından 43, 126, 588, 588,
646, 700

a.+ını 103, 220, 540, 1035,
1213
a.+ının 88
a.+ınıñ 426
a.+ıñ 192, 466
a.+ıña 220
[31]
ayağgap: Ayakkabı.
a. 748
[1]
ayaqlan-: Yürümeye başlamak.
a.-ar 85, 1029
[2]
ayğır: Damızlık erkek at.
a. 81, 221, 556
[3]
ayı: Ayı.
a. 3, 28, 261, 270, 340, 726
[6]
ayıp: Ayıp.
a. 500, 500
a.+ını 49, 979
[4]
ayıt: İşaret.
a. 1104
[1]
aylan-: Dönmek.
a.-ar 127
a.-ıp 128, 128, 1185
a.-ma 1022
[5]
ayrı: Ayrı, farklı.
a. 624
[1]

ayrıl-: Ayrılmak.
a. 143
a.-an 456, 994
a.-anı 340
a.-anmış 866
a.-ıpdır 580
a.-ma 143
a.-san 143
[8]
ayt-: Söylemek.
a.-sañ 978
[1]
az: Az.
a. 219, 578, 605, 771
a.+sa 590
[5]
az-: Azmak, yoldan çıkmak.
a.-an 271, 960
a.-ançı 53
a.-anı 1221
a.-anını 510
a.-ar 1016
a.-sa 991
[7]
azaş-: Yolunu kaybetmek.
a.-san 1184
[1]
azgın: Gözü hiçbir şeyden yılmayan.
a.+ı 1042, 1042
[2]
azık: Azık, yiyecek.
a. 673
a.+ı 159, 973, 1033
[4]

Ä ü

ädik: Çizme

ä.+i 61

ä.+li 276

[2]

älem: Alem, cihan.

ä. 514

[1]

är: 1.Er, koca 2.Mert, er.

ä. 61, 123, 133, 189, 190, 199,
246, 276, 515, 516, 517, 517, 519,
520, 564, 645, 667, 706, 747, 761,
768, 820, 908, 957, 992, 1031, 1042,
1059, 1086

ä.+de 139

ä.+den 448, 1192

ä.+e 152

ä.+i 479, 481, 516, 517, 517,

518, 1116

ä.+im 268

ä.+imi 376

ä.+iñki 279

ä.+ler 735

ä.+li 992

ä.+siz 66

[46]

B b

bağş: Saz şairi, halk ozanı.

b. 273

[1]

bağt: Baht, talih, şans.

b. 254, 274, 277

b.+ı 276, 276, 862

b.+sız 275

[7]

bağ: Bağ, bahçe.

b. 1129

b.+lara 394

b.+lı 272

[3]

bağırak: Çok bağırın, böğüren.

b. 413

[1]

bağla-: Bağlamak.

b.-ma 166

[1]

bağlan-: Bağlanmak

b.-ar 690

b.-maz 723

[2]

bağtlı: Talihli, şanslı, mutlu.

b. 275

[1]

bahana: Bahane.

b. 929

[1]

bahar: Bahar, ilkbahar.

b. 436

[1]

bahıl: Hasis, cimri.

b. 278

[1]

bal: Bal.

b. 148

b.+ıñ 93

[2]
bala: Çocuk, yavru.
b.+sı 263, 313, 544, 544, 545,
545, 545, 579, 579, 579, 1028
[11]
baldız: Görümce, kocanın kız kardeşi.
b.+ım 1204
[1]
balık: Balık.
b. 43, 44, 281, 282, 286, 287,
288, 289, 309, 353, 682, 1134, 1134,
1171
b.+çı 283, 285
b.+çıda 284
b.+ı 283
b.+ına 285
b.+iñ 279, 280
[21]
bap: Uygun, münasip.
b.+dan 897
[1]
bağ-: Bakmak.
b. 451, 893
b.-a 1081, 1081
b.-an 617
b.-anıñ 330
b.-ar 211, 513, 1101, 1138,
1138
b.-ıp 36, 271, 960
b.-ışma 619
b.-ma 1044
b.-masañ 331
b.-maz 787, 843
b.-san 451

b.-sañ 618, 893
[22]
bakış: Bakış.
b.+ından 133
[1]
bar: Var.
b. 13, 13, 23, 172, 206, 209,
209, 313, 362, 382, 409, 662, 662,
710, 810, 816, 1004, 1026, 1066,
1082, 1146, 1146
b.+a 487, 1203
b.+da 222, 222, 921, 921
b.+dı 862
b.+dır 14, 14, 931
b.+ı 429
b.+ın 1004
b.+ında 225
b.+iñ 206, 206
b.+mıñ 561
b.+қа 223, 224, 224
[41]
bar-: Varmak.
b.-an 95
b.-anda 1009
b.-ar 4, 156, 290, 308, 308, 581
b.-ıp 491
b.-ma 225, 382, 1155
b.-maz 91
b.-sa 4, 4, 303, 308, 308
b.-yar 1204
[19]
baraқ: Uzun tüylü, kıllı.
b. 621
[1]

bars: Pars.

b. 291

[1]

bas-: Basmak, ezmek.

b. 393

b.-ar 131, 132, 1147

b.-cağ 130

b.-ışından 133

b.-ma 1160

b.-man 131, 132

b.-maz 821

[10]

baş: 1. Baş, kafa 2. Görev sözcüğü adı olarak 3. Başkan reis 4. Asıl temel.

b. 1204

b.+a 257

b.+ı 290, 624, 624

b.+ın 625

b.+ına 289, 312, 628, 931,

1061

b.+ında 931

b.+ından 43, 44, 281, 940

b.+ını 307

b.+ıña 1026

b.+ıñı 735, 764

b.+lan 264, 264

b.+lısı 267

[23]

başar-: Başarmak.

b.-tmaz 537

[1]

bat: Güç.

b.+man 986, 987

[2]

bat-: Batmak.

b.-an 468

b.-ıp 1204

b.-sa 65

[3]

batğa: Pislik, çamur.

b. 292, 468

b.+da 393

[3]

batır: Cesur, yiğit.

b. 76, 203, 835, 1180, 1183

b.+a 749

[6]

bay: Zengin, varlıklı.

b. 423, 423, 622, 622, 622, 622

b.+da 278

b.+dır 1061

b.+ın 301

b.+lık 291, 1172

[11]

baya-: Zengin olmak, zenginleşmek.

b.-n 564

b.-sa 1109, 1109, 1109

[4]

bayar: Ağa, efendi.

b. 984, 984

b.+ı 151

[3]

bayğuş: Baykuş.

b. 397

b.+ı 296

b.+uñ 64, 293, 294, 295

[6]

baynamaz: Namaz kılmayan kimse.

b. 296, 326	b. 138, 719
[2]	[2]
bayrak: Bayrak.	bekre: Mersin balığı.
b.+ı 273	b. 309
[1]	[1]
baytal: Kısırak.	bela: Bela, felaket.
b. 148, 297, 299, 300, 302	b. 312
b.+la 298	b.+sı 547
[6]	[2]
baz: Akdoğan, sungur.	belli: Belli, bilinen.
b. 573, 573	b. 12, 46, 133, 214, 258, 273,
[2]	606
bazar: Pazar, çarşı.	b.+dir 958, 958
b. 997	[9]
b.+da 1064	bent: Baraj, bent.
[2]	b. 844
bazıman: Oyuncu, oyun yapan.	[1]
b. 302	ber-: Vermek.
[1]	b. 98, 298, 825
bedene: Bildircin.	b.-en 119, 449, 947
b.+ änin 303	b.-eni 228
[1]	b.-er 63, 366
bedev: Küheylân; soylu at, Arap atı.	b.-ersin 750
b. 304, 305, 306, 374, 1182	b.-im 278, 899
[5]	b.-meli 662
beg: Bey.	b.-mez 84, 870
b. 711, 1108	b.-mezler 265
b.+e 307	b.-sen 307, 307, 735
b.+lik 238, 373	b.-señ 735, 764, 764, 771
[5]	b.-señem 1206
behişt: Cennet.	[24]
b.+e 4, 308	bergili: Borçlu.
[2]	b. 59
bek: Sağlam.	b.+niñ 60

[2]
berk: Sağlam.
b. 1188
[1]
besle-: Beslemek, bakmak.
b.-dim 311
b.-är 651
[2]
betha: Kötü, fena.
b. 305
[1]
bezen-: Bezenmek, süslenmek.
b.-ip 534
[1]
bıtbıldık: Bildircin nidası.
b. 303
[1]
bibi: Hala.
b.+si 834
[1]
bidövlet: Talihsiz.
b.+i 310
[1]
bihal: Halsiz, güçsüz.
b. 950
[1]
bike: Arsız kadın.
b.+ler 992
b.+sine 778
b.+sini 777
[3]
bikär: İşsiz.
b.+i 1147
[1]

bil: Bel.
b.+i 243
[1]
bil-: Bilmek.
b. 118, 957
b.-enin 898
b.-enini 15, 1095
b.-er 153, 261, 510, 510, 679,
1134, 1134
b.-inmez 274
b.-medik 1022
b.-mese 1134
b.-meyän 681, 713
b.-mez 117, 120, 218, 403,
510, 510, 733, 785, 833, 872, 890,
1015, 1020, 1222
b.-ner 79, 252, 274
b.-se 261, 584
b.-señ 957
b.-sin 93, 992, 992, 993
b.-yär 349
[42]
bilbil: Bülbül.
b. 311, 313, 314, 315, 394,
679, 1036, 1222
b.+i 692
b.+iñ 312, 313
b.+lik 537
[12]
bildir: Geçen yıl.
b.+ki 316
[1]
bildir-: Bildirmek, haber vermek.
b.-mez 632, 746

[2]
bilek: Bilek.
b.+de 1031
b.+inden
[2]
bilen: İle.
b. 13, 13, 31, 40, 58, 58, 61, 61, 97, 97, 105, 114, 114, 134, 135, 151, 151, 155, 155, 184, 190, 236, 239, 239, 240, 240, 263, 263, 265, 273, 279, 279, 335, 337, 347, 379, 379, 402, 455, 571, 571, 573, 573, 573, 630, 630, 647, 664, 664, 667, 667, 673, 673, 675, 712, 750, 750, 799, 800, 812, 813, 813, 868, 879, 891, 913, 958, 972, 972, 991, 1001, 1018, 1034, 1036, 1036, 1048, 1084, 1084, 1089, 1094, 1094, 1124, 1136, 1136, 1146, 1223
[86]
bilik: Bilgi,bilim.
b.+siz 797
[1]
bimahal: Zamansız, zamanından önce.
b. 317, 318
[2]
bimenzil: Menzilsiz.
b. 319
[1]
bir: Bir.
b. 1, 13, 13, 24, 134, 196, 219, 307, 307, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 327, 328, 328, 328, 328, 329, 330, 342, 360, 385, 390,

392, 396, 421, 421, 500, 542, 543, 543, 616, 620, 632, 657, 661, 695, 708, 710, 715, 723, 726, 727, 728, 728, 731, 764, 765, 811, 868, 896, 902, 903, 909, 945, 1066, 1101, 1101, 1122, 1215, 1223
b.+i 313, 885, 885, 1163
b.+inden 1149, 1149
b.+ini 1149
b.+isi 732
b.+isini 733
[75]
birden: Bir arada.
b. 733
[1]
birik-: Birleşmek.
b.-eri 803
b.-se 730
[2]
birleş- Birleşmek.
b.-er 744
[1]
bisâhet: Hasta, sağlıksız.
b. 331, 989
[2]
biş- Pişmek.
b.-dikçe 505
b.-mez 381
[2]
bit: Bit.
b. 555, 792, 1178
[3]
bit-: Bitmek.
b.-eninden 165

b.-mäni 165
b.-se 1145
[3]
bivağt: Sırasız, vaktinden önce.
b. 332, 333
[2]
bivepa: Vefasız.
b. 842
[1]
biz: Biz.
b. 201
b.+e 201
[2]
bol-: Olmak.
b. 427, 635, 751, 751, 1024,
1085, 1085, 1110, 1183
b.-an 358, 756, 920
b.-anda 494, 1000
b.-andan 432, 433, 634, 928,
1024, 1110
b.-andığı 344
b.-anı 458
b.-anın 517
b.-anıñ 28, 402, 516
b.-anok 408
b.-ar 28, 50, 50, 60, 104, 123,
164, 196, 202, 205, 244, 258, 304,
304, 354, 413, 457, 457, 499, 517,
517, 572, 583, 607, 624, 657, 688,
688, 732, 776, 782, 782, 811, 811,
857, 865, 909, 918, 938, 978, 998,
1028, 1041, 1042, 1045, 1073, 1106,
1166, 1169, 1177, 1177, 1178, 1178,
1178, 1186, 1190

b.-arlar 1088
b.-armış 416, 602
b.-cağ 602
b.-dı 586
b.-dum 309, 1068
b.-duğ 97
b.-ır 364
b.-ma 484, 1146
b.-madığın 517
b.-madığıñ 793
b.-mağ 136, 136
b.-masa 26, 141, 466, 908, 908
b.-masın 230, 808
b.-maz 70, 90, 139, 139, 142,
145, 169, 257, 266, 269, 273, 278,
286, 361, 367, 455, 460, 469, 486,
498, 526, 526, 527, 533, 534, 536,
626, 627, 633, 641, 647, 648, 707,
736, 793, 805, 824, 844, 882, 899,
1010, 1011, 1058, 1111, 1111, 1162,
1162
b.-mazmıdı 863
b.-sa 30, 54, 70, 134, 139, 139,
147, 201, 210, 219, 219, 221, 229,
229, 230, 234, 234, 235, 235, 277,
280, 382, 394, 395, 396, 397, 398,
401, 416, 427, 446, 447, 473, 489,
507, 569, 570, 613, 624, 632, 647,
734, 739, 744, 803, 810, 811, 811,
815, 862, 863, 880, 896, 1130, 1170,
1185, 1186, 1187, 1188, 1214
b.-sada 121
b.-sadı 809
b.-san 187, 750, 1085, 1085

b.-sañ 636
b.-sun 55, 55, 115, 268, 268,
398, 432, 433, 488, 488, 613, 618,
636, 928
b.-up 455, 540, 580, 858
b.-yan 733
b.-yança 205
[240]
boğ: Dışkı.
b.+ı 334, 686
[2]
borç: Borç.
b. 335
[1]
bosağ: Kapı kolu.
b.+a 1119
[1]
boş: Boş.
b. 336, 337
[2]
boy: Boy.
b.+ı 428
b.+una 405
b.+uñ 433
[3]
boyun: Boyun.
b. 1167
b.+ı 557, 932, 1210
b.+un 437
b.+una 807
b.+unı 447
b.+unıñ 403
b.+uñ 438
[9]

boz: Boz gri, kül rengi.
b. 47, 244, 1106
b.+unı 470
[4]
boz-: Bozmak.
b.-ar 245
b.-armış 327
[2]
bozla-: Alçak sesle böğürmek.
b.-r 103
[1]
bozul-: Bozulmak.
b.-ar 43
[1]
böğürt-: Böğürtmek.
b.-yän 350
[1]
bök-: Atlamak, sıçramak.
b.-er 10, 360, 360
[3]
bökdür-: Atlatmak.
b.-gä 1145
[1]
böl-: Bölmek, ayırmak.
b.-üp 218
[1]
bölek: Kalıp.
b. 339
[1]
bölün-: Bölünmek.
b.-eni 338, 340, 996
[3]
böri: Kurt.

b. 5, 20, 275, 338, 340, 341,
342, 343, 344, 347, 348, 604, 744,
919, 996

b.+ler 365

b.+ni 344, 345, 856

b.+niñ 346

b.+siz 367, 736

b.+ä 554

[23]

bu: Bu.

b. 284, 316, 349, 352

[4]

buğa: Damızlık boğa.

b. 1008

b.+nı 350

[2]

buğday: Buğday.

b. 451

[1]

bugra: İki hörgüçlü deve.

b. 48, 351

b.+niñ 940

[3]

bul-: Bulmak.

b.-ar 528, 529

[2]

bulama-: Karıştırmak, dolaştırmak.

b.-sa 523

[1]

bulandır-: Bulandırmak.

b.-ıp 283

[1]

bulanık: Bulanık.

b. 353

[1]

bulut: Bulut.

b.+da 459

[1]

buğ-: Gizlemek, saklamak.

b.-ma 440

[1]

burun: Burun.

b. 140

b.+sız 663

b.+undan 258, 452

[4]

burunlağ: Büyük burunlu.

b. 768

[1]

burunlık: Burunduruk.

b.+ı 443

[1]

buşuğ-: İdrarını yapmak.

b.-ar 1040

[1]

but: Kalça.

b.+lusından 351

b.+undan 703

[2]

buynuz: Boynuz.

b. 601

[1]

buysan-: Kendine pek çok güvenmek,
aşırı güvenmek.

b.-ıp 405

[1]

buyur-: Buyurmak, emretmek.

b.-ar 819

b.-armış 837
[2]
buz: Buz.
b. 1013
[1]
büdre-: Sürçmek, ayağı takılmak.
b.-är 147

can: Can, ruh.
c. 468, 576, 582, 962, 1033
c.+ı 814, 814, 857
c.+ım 309
c.+ıma 1204
[10]
cay: Bina, ev.
c.+ın 858
[1]
ceñnel: Orman.
c.+däki 454
[1]
cıda: Ayrı, ayrılık.
c. 1068
[1]
ciger: Ciğer.

çağa: İnsan veya hayvan yavrusu,
çocuk.
ç. 663
ç.+lı 356, 860
ç.+lıñ 1010
ç.+nı 752, 752
ç.+sı 85, 1029
ç.+sına 532
ç.+sından 648

[1]
bürgüt: Kartal.
b. 354, 355, 395, 634, 918
[5]
bütün: Bütün, tam.
b. 978, 1065
[2]

C c

c. 486
[1]
cik: Kuş sesi.
c. 352, 352
[2]
cöven: Mısır.
c. 386
[1]
cövher: Cevher.
c. 377
[1]
cüyce: Cıvcıv.
c.+li 859, 860
c.+ni 861
c.+nin 862, 863
[5]

Ç ç

ç.+sını 649
ç.+sy 721
[12]
çağır-: Çağırmaq.
ç.-arlar 475
ç.-ılyan 507
[2]
çalşır-: Değiştirmek, mübadele etmek.
ç.-ma 1121

[1]
çaman: Tembел, uyuşuk.
ç. 357
ç.+ca 210
[2]
çañ: Toz.
ç.+ına 137, 137
[2]
çap-: Koşmak.
ç. 219, 219
ç.-a 182, 182, 1180
ç.-an 153, 1144, 1165
ç.-anıñdan 138
ç.-ar 186, 358, 671
ç.-arsın 187
ç.-maz 1140
[14]
çapıksuvar: At yarışçısı, cokey.
ç. 187, 358
[2]
çaқ-: İğnesini sokmak, ısırmaq
ç.-an 1208
ç.-ar 693, 720
[3]
çarık: Çarık
ç.+ı 973
[1]
çatın: Çetin, zor
ç.+ı 580
[1]
çatık: Birbirine bağılı
ç. 359
[1]
çebşek: Tavşan yavrusu

ç.+ine 1085
[1]
çek-: 1. Çekmek 2. çıkarmak, çekip
çıkarmak 3. taşımak 4. benzemek
ç. 480
ç.-en 939
ç.-er 71, 307, 468, 820
ç.-mäge 475
[7]
çekele-: Çekiştirmek
ç.-elär 764
[1]
çeki: Tartı
ç.+sini 233
[1]
çekirtge: Çekirge
ç. 360
[1]
çene-: Nişan almak.
ç.-äp 1021
[1]
çet: Kenar, kıyı
ç.+e 1133
[1]
çıbın: Sivri sinek
ç. 665
[1]
çıda-: Dayanmak
ç.-r 198
[1]
çıǵlıқ: Rutubet, nem, yaşlık
ç.+da 522
[1]
çın: Hakikat, gerçek, doğru

ç.+ı 815
[1]
çık-: Çıkmak.
ç.-ana 953, 1106
ç.-andan 380
ç.-ar 30, 32, 542, 734, 767,
901, 944, 1218
ç.-dı 311, 654
ç.-ınça 1056
ç.-ıpdır 1076
ç.-maz 542, 677, 987
ç.-sa 467, 688, 1107
ç.-sam 848, 849, 850
ç.-sın 380
[25]
çıkar-: Çıkarmak.
ç.-ar 562
ç.-man 586
ç.-masa 872
[3]
çil: Tarla sınırı.
ç.+i 243
[1]
çiş: Şiş.
ç. 466
[1]
çopan: Çoban.
ç. 56, 361, 362, 365, 635
ç.+a 595
ç.+dan 976
ç.+ı 613
ç.+ın 366, 753, 828
ç.+ıñ 590
ç.+sız 363, 364

[14]
çok-: Gagasıyla yemek, gagalamak.
ç.-a 56, 361
ç.-anı 941
ç.-ar 15, 898, 1095
ç.-man 920
ç.-maz 539
ç.-up 531
[9]
çoz-: Hücüm etmek saldırmak.
ç.-anda 1223
ç.-sa 616
[2]
çök-: Çökmek.
ç.-erip 406
ç.-man 48
ç.-mese 47
ç.-mesin 927
[4]
çöl: Çöl.
ç. 617
ç.+de 569
ç.+e 497
[3]
çörek: Ekmek.
ç.+ini 590
[1]
çuğur: Çukur.
ç. 428
ç.+da 37
[2]
çünkü: Çünkü.
ç. 531, 664
[2]

çüñk: Gaga.

ç.+i 260

[1]

çüyre-: Çürümek.

ç.-r 282, 505

da: -da.

d. 65, 82, 90, 147, 210, 221,
230, 280, 342, 348, 381, 382, 401,
416, 462, 487, 507, 530, 530, 532,
542, 558, 561, 570, 607, 613, 647,
649, 711, 739, 744, 745, 754, 754,
803, 815, 851, 858, 880, 931, 982,
988, 1112, 1125, 1130, 1194, 1212,
1212, 1214, 1215

[50]

daban: Taban.

d.+ı 215

[1]

dağ: Dağ.

d. 367, 560, 736, 1129

d.+dağı 1007

d.+ına 368

d.+lara 395

[7]

dağla-: Dağlamak, damga vurmak.

d.-rlar 703

[1]

dal-: 1. Dalmak 2. saldırmak.

d.-ar 881

d.-namaz 706

[2]

dala-: Dalamak, ısırarak.

[2]

çäkmen: Deve ipinden dokunup
yapılan astarsız giysi.

ç. 848

[1]

D d

d. 799

[1]

dalan: Veranda, teras.

d.+man 677

[1]

damca: Damla.

d. 697

[1]

dan: Kuş yemi.

d.+a 665

[1]

dañ-: Bağlamak..

d.-ılan 369

d.-san 509

[2]

dañdır-: Bağlatmak.

d.-maz 1145

[1]

dañılğı: Bağlı.

d. 370, 370

[2]

dağ-: Dikmek.

d.-sañ 807

[1]

daral-: Daralmak.

d.-ar 1099

[1]

darakç: Tarak.

d.+ım 1204
[1]
darğa-: Dağılmak.
d.-r 363
[1]
darı: Darı.
d. 8, 985
[2]
dart-: Tartmak.
d. 233
[1]
daş: Taş.
d. 683, 902
d.+da 12, 958
d.+dan 113
d.+ı 1214
d.+ında 11
d.+ıñı 735
[8]
daşa-: Taşımak.
d.-r 748
[1]
dat-: Tatmak, tadına bakmak.
d.-madık 93
d.-maz 696
[2]
datlı: Tatlı, lezzetli.
d. 39
[1]
dayar: Dayak.
d.+dan 150
[1]
dayav: Sağlıklı, çevik, zinde.
d. 1130

[1]
dayı: Dayı.
d. 884, 908
d.+a 747, 820
d.+mdır 565
[5]
daz: Kel.
d. 244
[1]
de: -De.
d. 160, 251, 301, 366, 375,
388, 404, 407, 408, 421, 532, 569,
638, 638, 695, 741, 765, 831, 856,
896, 900, 950, 956, 986, 1060, 1066,
1215
[27]
deg-: Değmek, dokunmak.
d.-en 32
d.-enini 510
d.-eniñ 623
d.-er 330, 752
d.-mese 581
d.-mez 752, 1202
d.-mändir 1158
[9]
degirmen: Değirmen.
d. 371
[1]
dek: 1. Gibi, misali 2. Sessiz, rahat.
d. 433, 433, 466
[3]
demir: Demir.
d. 1079
[1]

demirçi: Demirci.

d.+niñ 372

[1]

deñ: Eş, eşit, denk.

d.+iñi 501

[1]

deñleş-: Denkleşmek, eşit duruma gelmek.

d.-er 1124

[1]

dep-: Tepmek, çifte atmak.

d.-di 491

d.-enine 490

d.-er 420, 421, 503

d.-ip 376

d.-işdirer 302

d.-işer 724

d.-mez 101, 300, 766, 846

d.-se 1043

[13]

depe: Tepe

d.+sinden 720

d.+ä 30, 734

[3]

dere: Dere, vadi.

d. 373, 374

d.+ä 650

[3]

deri: Deri.

d. 323

d.+de 620

d.+si 594, 612, 614, 1056,

1061, 1074

[8]

deriçi: : Derici.

d.+ä 1056

[1]

derlek: Her zaman terleyen, çok çabuk terleyen.

d. 68, 875

[2]

derman: İlaç, deva, çare.

d. 334, 963

[2]

dert: Dert.

d. 25, 375

d.+li 808

[3]

derveze: Büyük kapı, avlu kapısı.

d.+si 402

[1]

derya: Irmak, nehir.

d. 1067, 1134

[2]

dın-: Kurtulmak.

d.-ar 452, 1047, 1047, 1049

d.-maz 464, 465, 737, 871

[8]

dınç: Dinç, dinlenmiş.

d. 754

[1]

dırnaķ: Tırnak.

d.+ı 1034

d.+ına 431

d.+ından 669, 1032

[4]

dik-: Dikmek.

d.-läp 1040

[1]
dil: Dil, tatma organı.
d.+i 312
d.+inden 16, 700
[3]
dilbegi: Gem.
d.+sini 232
[1]
dile-: Dilemek.
d.-se 538
d.-öp 376, 866
d.-är 324, 324, 508
[6]
dilek: Rica, istek.
d.+i 293, 903
[2]
diñ-: Dinmek, kesilmek.
d.-mez 691
[1]
diñle-: Dinlemek.
d. 1118
d.-är 605
[2]
diri: Diri, sağ, hayatta.
d. 377, 943
d.+ligi 279
[3]
diş: Diş.
d.+i 1034
d.+in 378, 1127
d.+inde 1220
[4]
dişi: Dişi.
d. 459

[1]
dişle-: Dişlemek, ısırarak.
d.-är 34
[1]
dişlek: İri dişli, dişleri dışarı çıkık olan.
d. 378
[1]
divan: Divan, kanepeler.
d.+a 154, 814
[2]
diy-: Demek, söylemek.
d. 884
d.-se 328
d.-di 415, 415, 436, 438, 565
d.-diler 436, 438, 963
d.-dimmi 216
d.-en 50, 50, 131, 132, 437
d.-er 287, 287, 403, 531, 635, 702, 885, 885, 964, 966, 1210
d.-ermiş 404, 532, 848, 849, 850, 1077, 1080, 1085
d.-ip 250, 382, 410, 410, 430, 430, 565, 604, 1057, 1062, 1146, 1146
d.-me 101, 345, 345, 659, 659, 766, 846, 1041
d.-mek 33, 439
d.-se 328
d.-seler 415, 415, 437
d.-sen 57, 767, 1003
d.-señ 334, 635, 825
d.-yän 1093
[68]
dog-: Doğmak, yükselmek.

d. 381
d.-an 515, 761, 931
d.-ar 42, 86, 381, 758
d.-dı 328, 328
d.-maz 202, 663
d.-sun 908, 908
[14]
doğa: Dua.
d.+sı 809
[1]
doğan: Kardeş.
d. 379
d.+ımıñ 380
[2]
doğru: Doğru, düz.
d. 437, 448
[2]
doğuş-: Doğum, doğuş.
d.-an 627
[1]
dolan-: Dolanmak.
d.-ar 137
d.-maz 137
[2]
dolu: Dolu, dolmuş.
d. 1178
[1]
don: Cüppe, entari, üst giyim.
d. 68, 178, 180, 181, 182, 182
d.+ı 52, 384, 875
d.+lımıñkı 1104
d.+un 876
[11]
doñuz: Domuz.

d. 4, 30, 308, 387, 388, 631,
705, 734, 852, 854
d.+a 390, 884
d.+dan 385, 386
d.+ı 389, 393, 915
d.+un 391, 392, 739
[20]
doķ: Tok.
d. 4, 82, 308, 345, 382, 383,
653
d.+luķ 1017
[8]
doķa-: Dokumak.
d.-rın 848, 849
[2]
dorı: Doru.
d. 226
[1]
dost: Dost, arkadaş.
d. 196, 224, 379, 402, 526,
670, 878, 921, 1058
d.+dan 1120
d.+ı 146, 146, 640
d.+luķ 913
d.+un 394, 395, 396, 397, 398
[19]
dostlaş-: Dost olmak.
d.-ar 155
[1]
doymak-: Doymak.
d.-an 341, 515, 760, 761, 1140
d.-ar 645
d.-maz 20, 836, 1175
d.-muş 644

d.-sa 762	d.+unı 399
[11]	[1]
doğur-: Doğurmak.	dul: Dul.
d.-up 795, 1051	d. 972
[2]	d.+a 971
dön-: Dönmek, çevrilmek.	[2]
d.-er 775	dur-: Durmak, dikilmek.
d.-üp 693	d. 683
[2]	d.-ar 127, 519, 763, 909
döre-: Oluşmak, meydana gelmek.	d.-maz 649
d.-mez 1059	d.-sañ 909
d.-är 40, 40, 1209	[7]
[4]	durluğ: Barınak.
dört: Dört sayısının adı.	d.+ıñı 574
d. 147	[1]
[1]	durmuş: Yaşam, hayat.
döv-: 1. Dövmek 2. Kırmak, bozmak.	d. 892
d.-dürenmiş 540	[1]
d.-en 450	durna: Turna.
d.-me 1005	d. 399, 400, 401, 574
d.-mek 1174	[4]
d.-ülse 806, 1055	durur: Duru.
[6]	d.+sını 946
dövek: Harman, düven.	[1]
d. 207, 1174	duş: Yakın, denk.
[2]	d. 202
dövlet: Şans, talih, baht.	[1]
d.+i 206	duş-: Karşılaşmak, rastgelmek.
[1]	d.-ar 154
duçar-: Düşmek.	d.-maz 921
d. 1106	[2]
[1]	duşak: Köstek.
dul: Türkmen çadırında şerefli köşe, güzel yer.	d.+a 1019
	d.+ı 88

[2]
duşakla-: Kösteklemek, köstek
vurmak.
d. 719
d.-r 89
[2]
duşaklı: Köstekli, kösteklenmiş.
d. 874
[1]
duşman: Düşman.
d.+ı 345
[1]
duy-: Duymak.
d.-maz 834
[1]
duyruk: Kuyruk.
d.+ını 523
[1]
duzak: Tuzak.
d. 400
d.+a 664, 666
[3]
dünye: 1. Dünya 2. Zenginlik.
d. 425
d.+li 423, 622
d.+äsi 1061
[4]
düş-: 1. Düşmek 2. İnnek.
d.-düm 491
d.-ende 289
d.-er 67, 360, 528, 604, 664,
912
d.-mek 500
d.-mez 523, 1171

d.-se 87, 628, 741
d.-señ 118
d.-üpdır 903
d.-yär 666
[17]
düşek: Yatak, döşek.
d. 155
d.+e 156
d.+i 22
[3]
düşman: Düşman.
d. 526, 858
[2]
düvme: Dügme.
d. 418, 432, 433, 434
[4]
düye: Deve.
d. 103, 112, 129, 130, 197,
277, 402, 403, 404, 405, 406, 408,
410, 411, 412, 413, 414, 415, 416,
417, 418, 419, 420, 421, 425, 426,
427, 428, 428, 430, 431, 432, 433,
434, 435, 848, 917, 1148, 1176, 1196
d.+de 407
d.+den 142, 409
d.+li 423, 424, 622
d.+lä 422
d.+niñ 215, 310, 932
d.+ñe 216
d.+si 429
d.+ä 436, 437, 438, 439, 440,
447, 1210
d.+än 927
d.+äni 41, 441, 442

d.+änin 443
d.+äniñ 444, 445
d.+añ 446
[67]

düyeğuş: Devekuşu.

d.+a 415
[1]

düyn: Dün.

d.+ki 352
[1]

düyş: Düş, rüya.

d. 285
d.+ünde 8, 1060
[3]

düz: Düz, düzgün.

ece: Anne.

e. 916
e.+siniñ 862, 863
[3]

egin: Sırt, arka.

e.+i 557
[1]

egri: Eğri.

e. 260, 403, 404, 437, 448,
1210
e.+ligini 403
[7]

ek-: Ekmek.

e. 451
e.-en 450
e.-eniñ 854
e.-mez 386, 985
e.-män 320

d. 410, 411, 592

d.+ünki 874
[4]

düzle-: Düzlemek, düzgün duruma getirmek.

d.-är 275, 868
[2]

däl: Değil.

d. 71, 344, 509, 528, 1053,
1091

d.+dir 601
[7]

däli: Deli.

d. 624
[1]

E e

e.-señ 451
[7]

ekdi: Evcil, ehil, alışkın.

e. 648
[1]

eke: Yaşça büyük.

e.+miñ 449
[1]

ekin: Ekin.

e. 451
e.+e 452
e.+i 453
[3]

ekinçi: Ekinci, çiftçi.

e. 865
[1]

ekiş: Ekme, ekiş.

e. 320

[1]
ekiz: İkiz.
e. 275, 981
[2]
el: El.
e. 858
e.+dâki 454
e.+e 360
e.+guş 396
e.+inde 494
e.+ine 455
e.+iñde 618
[7]
ele-: Elemek.
e.-mek 1174
[1]
elt-: İletmek, götürmek.
e.-er 394, 395, 396, 397
[4]
em: İlaç, merhem.
e. 457
[1]
emcek: Göğüs, meme.
e.+i 862, 863
[2]
emma: Ama.
e. 408
[1]
endam: Endam, vücut, beden.
e.+ı 1006
[1]
ene: 1. Babaanne 2. ana, anne.
e. 718
e.+sinden 456

e.+sine 181
e.+sini 180, 709, 721
[6]
erbet: Yaramaz, kötü, fena.
e.+i 384, 384
[2]
erek: Bir koyun türü.
e. 621
[1]
erin: Dudak.
e.+i 626
[1]
erinek: Dudaklı, büyük ağızlı.
e. 768
[1]
eriş-: Takılmak, sataşmak.
e.-er 5
[1]
erk: İstem irade.
e.+ine 894
[1]
erkeç: Erkek keçi, erkeç.
e. 457, 909
e.+dir 1
[3]
erkek: Erkek.
e. 459, 460
e.+den 458
e.+i 90
[4]
ernegen: Eringen, üşengeç.
e. 246
e.+iñ 461
[2]

erte: Yarın.

e. 284

[1]

esse: Kat, misil, misli.

e. 468

[1]

eşek: Eşek.

e. 19, 121, 155, 166, 170, 171, 197, 216, 220, 223, 251, 287, 288, 335, 346, 426, 452, 458, 465, 466, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 694, 724, 790, 822, 839, 857, 877, 897, 910, 1016, 1020, 1113, 1166, 1186, 1198, 1199

e.+de 266, 278, 443, 489, 899, 922

e.+den 70, 217, 490, 492, 755, 757, 1113, 1130

e.+e 99, 100, 101, 144, 156, 225, 238, 462, 463, 464, 467, 480, 766, 907, 1019

e.+i 22, 186, 187, 358, 468, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 512

e.+im 944

e.+in 134, 172, 469, 470, 471, 472, 473, 490, 707, 1221

e.+inem 443

e.+iñ 292

e.+iñi 719

e.+ligine 462, 493

e.+lini 201

[122]

et: Et.

e. 239, 259, 287, 434, 486, 662, 938, 1055

e.+den 1090

e.+e 964

e.+i 148, 148, 148, 148, 149, 375, 457, 457, 583, 621, 621, 629, 739, 880

e.+idir 381

e.+ine 309

e.+ini 309, 662, 890

e.+siremez 877, 288

[31]

et-: Bir durumu ortaya çıkarmak, etmek.

e. 173, 893, 1134

e.-en 637, 693

e.-er 35, 117, 328, 328, 373, 629, 637, 689, 760, 804, 822, 827

e.-esi 1052

e.-ip 798

e.-mek 1135

e.-mese 823

e.-mez 1207

e.-mân 824

e.-se 63, 913, 1047

e.-señ 688, 893, 1019

e.-yânçä 1045

[30]

etek: Kenar.

e.+den 1139, 1191

[2]

eye: İye, sahip.
e. 135, 450
e.+si 162, 205, 510, 671, 791,
810, 833, 834, 1045
e.+sin 511, 593, 789
e.+sinden 678
e.+sine 214, 318, 762, 773,
774, 778, 955
e.+sini 503, 776, 777
e.+sinin 775
e.+siniñ 796
e.+siz 373, 512, 513
[30]
eyer: Eyer
e. 65, 99, 107, 108, 250, 510,
1131
e.+cek 580

ğabart-: Kabartmak.
g.-ar 746
[1]
ğabir: Kabir, mezar.
g.+i 471
[1]
ğaç-: Kaçmak, uzaklaşmak.
g. 419, 1149
g.-an 292
g.-ar 62, 150, 684, 705, 1081
g.-ip 412
g.-ışını 1090
g.-maz 930, 935
[12]
ğaçagan: İştten kaçan, tembel.
g. 563

e.+den 143, 150
e.+i 151, 189
e.+in 138
e.+li 878
[14]
eyer-: 1. Takip etmek, izlemek 2.
Yetişmek.
e.-er 414, 886
e.-mez 524
[3]
eyerle-: Eyerlemek.
e.-nen 519
e.-öp 119, 449
[3]
eyyäm: Bundan böyle, çoktan beri.
e.+iñ 349
[1]

G g

[1]
ğaçğa: Kaçak.
g. 269
[1]
ğadır: saygı, hürmet.
g.+ın 153, 153
g.+ını 93, 679, 992, 992, 993,
1222
g.+sız 755
[9]
ğagılđa-: Ötmek.
g.-p 534
g.-sa 535, 535
[3]
ğagır-: Öksürüp, tükürmek.
g.-ip 536

[1]
ġahar: Nefret, kızgınlık.
g.+ı 79, 79, 1217
[3]
ġahatlıq: Nadirlik, kıtlık, azlık.
g. 291
[1]
ġal-: Kalmak, arta kalmak, geride kalmak.
g.-an 634, 912
g.-ar 95, 102, 116, 189, 189, 190, 190, 191, 238, 342, 462, 493, 669, 686, 687, 937, 937, 942, 1098, 1128, 1129, 1151, 1192, 1192
g.-dı 374, 586
g.-ıdır 405, 604
g.-masın 808, 825
g.-maz 212, 377, 467, 599, 687
g.-sa 373, 492, 945, 945, 1048
[42]
ġala: Kale.
g.+lı 1111
g.+sı 547
[2]
ġalam: Kalem.
g. 572
[1]
ġalk-: Çıkmak, kalkmak, yükselmek.
g.-araq 876
[1]
ġam: Gam, kaygı.
g.+ım 209
g.+lı 853
g.+li 521

[3]
ġamçı: Kamçı.
g. 78, 100, 161, 518, 697, 1122, 1122, 1123, 1201, 1202
g.+la 242
g.+sız 864
[12]
ġamıŝ: Kamıŝ, saz.
g.+dan 1086
[1]
ġamza: Yan bakış.
g. 35
[1]
ġan: Kan.
g. 638, 900, 900
g.+a 32
[4]
ġanat: Kanat.
g. 63, 562
g.+ı 206, 571, 667
g.+ından 572, 668
g.+lı 522, 959
g.+sız 892
g.+syz 17
[11]
ġancıq: Dişi köpek, kancık köpek.
g. 523, 524
[2]
ġaňña: Eyer.
g. 462
g.+nı 463
[2]
ġap: Kap, kapkacak.
g. 594

g.+a 22
g.+ı 9
[3]
ġap-: Kapmak, tutmak, yakalamak.
g.-ar 384, 420, 421, 558, 789,
994
g.-maz 101, 766, 786
[9]
ġapan: Kapan, tuzak.
g.+ıñ 398
[1]
ġapağ: Kapak.
g. 568
[1]
ġapı: Kapı.
g.+dan 10, 771, 955
g.+nı 399
g.+ñı 574
g.+sı 896
[6]
ġaplañ: Kaplan.
g.+mış 969
[1]
ġar: Kar.
g. 538
[1]
ġara: Kara, siyah.
g. 39, 42, 48, 53, 517, 525,
526, 527, 528, 529, 530, 530, 559,
780, 830, 982
g.+da 705
g.+dan 40, 40, 701
g.+sam 392
g.+sı 391

g.+sına 1212
[23]
ġara-Bakmak.
g.-maz 628, 762, 771, 778
g.-r 426, 1100, 1102, 1126
g.-sa 156
[9]
ġarğa: Karga.
g. 53, 53, 56, 311, 356, 361,
531, 532, 534, 535, 536, 537, 538,
539, 540, 541, 542, 580, 711, 732,
898, 902, 920, 941, 1187
g.+da 54, 55
g.+dan 533
g.+nın 544
g.+nıñ 539, 546
g.+nin 543
g.+sa 547, 548
[34]
ġarğış: Kargış, lanet, beddua.
g.+ı 781
[1]
ġarı: Bacak kemiği.
g.+sı 612
[1]
ġarın: karın.
g. 140
g.+ı 471, 626
g.+ına 449, 654
g.+ından 654
[6]
ġarınca: Karınca.
g. 63, 87, 559, 560, 858
g.+nıñ 561, 562

[7]
ġarındaş: Akraba.
g.+dan 1130
g.+ı 561
[2]
ġarıp: Garip, yoksul.
g. 563
g.+a 555
g.+ın 494
g.+ıñ 556, 557, 558
g.+lıkdan 564
[7]
ġarıplıq: Fakirlik, yoksulluk.
g.+da 124, 157
[2]
ġarra-: Yaşlanmak.
g.-maz 158, 158
g.-n 549, 550
g.-nda 204
g.-r 19, 24, 44, 158, 158, 520,
788, 790
g.-sa 154, 155, 155, 156, 342,
354, 355, 413, 413, 414, 655, 669,
669, 782, 782, 918, 918, 930, 1125
g.-tar 476, 479
[34]
ġarrı: Yaşlı.
g. 551, 552, 553, 554
g.+dar 207
g.+lık 890
[6]
ġarrılık: Yaşlılık, yıpranmışlık.
g.+da 157
[1]

ġassap: Kasap.
g. 988
g.+a 582
g.+dan 550
[3]
ġassaphana: Kesimhane, mezbaha.
g. 1009
[1]
ġaş: kaş.
g.+da 958
g.+ına 138
[2]
ġaşa-: Kaşımak, taramak.
g.-r 501
[1]
ġatı: Sert, sağlam, katı.
g. 502, 557, 1170, 1195
[4]
ġatır: Katır.
g. 431
g.+a 565
[2]
ġatla-: Katlamak, bir şeyi kat kat
yapmak.
g.-madan 804
[1]
ġavun: kavun.
g.+ıñ 566
[1]
ġay: Fırtına, boran.
g. 628
[1]
ġay-: Uçmak, dolaşmak.
g.-maz 47, 48

[2]
ğaygı: Kaygı, dert, keder, gam.
g. 582
[1]
ğaygır-: Acımak, merhamet etmek.
g. 221, 556
g.-ılmaz 575
[3]
ğayna-: Kaynamak.
g.-maz 727, 728
[2]
ğaynene: Kaynana.
g. 814
[1]
ğayrat: Gayret.
g. 139, 567
g.+ı 560
[3]
ğayt-: Dönmek.
g. 956
[1]
ğaytar-: Karşı koymak.
g.-maz 76
[1]
ğaz: Kaz.
g. 399, 533, 534, 535, 536,
541, 542, 544, 545, 569, 570, 571,
572, 573, 573, 574, 575, 576, 577,
578, 579, 580, 711, 947, 948
g.+ın 540, 545
g.+ını 1051
g.+iñ 579
[29]
ğaz: Gaz.

g.+ı 782
[1]
ğaz-: Kazmak.
g.-ar 428
g.-masañ 1171
[2]
ğazan: Kazan.
g. 224, 224, 1083
g.+çı 53
g.+da 727, 728
g.+dan 568
[7]
ğazap: Öfke, hiddet, gazap.
g. 63
[1]
ğazaq: Kazak.
g. 1109
[1]
ğazıq: Kazık.
g.+a 961
g.+ı 159
g.+ında 127
g.+ını 128, 725
[5]
geç-: Geçmek, geçerek gitmek.
g.-dik 138
g.-ende 1121
g.-er 202, 276, 410, 430, 587,
676, 676, 840, 914, 914
g.-iñçän 884
g.-irer 362
g.-me 713
g.-mez 585, 897
g.-se 399, 399

[19]
geçi: Keçi.
g. 264, 321, 330, 376, 457,
583, 584, 585, 586, 587, 593, 594,
595, 652, 865, 866, 901, 914, 999
g.+ni 588, 591, 615
g.+nin 590
g.+niñ 381, 589
g.+ñ 592, 592
g.+ä 581, 582
[29]
geday: Yoksul, fakir.
g. 596, 783, 812, 813, 813
g.+dan 596, 783
[7]
gel-: Gelmek.
g.-cek 575
g.-di 436, 574, 574, 784, 784
g.-en 276, 276, 745, 946, 975
g.-ende 562
g.-eni 33, 702, 702, 889
g.-enok 201
g.-er 54, 289, 294, 643, 680,
745, 770, 1052, 1199, 1204
g.-mek 1174
g.-mese 54, 480
g.-mez 56, 257, 257, 361, 1223
g.-mãn 524
g.-se 275, 275, 541, 595, 1001,
1008
[42]
gelin: Gelin.
g.+im 270
g.+iñ 814

[2]
geñeş: Öğüt, tavsiye, akıl.
g. 111, 365
[2]
gep: Konuşma, söz.
g. 680
[1]
ger-: Çekmek.
g.-im 278, 899
[2]
gerek: Gerek, gerekli.
g. 402, 447, 608, 768, 905,
962, 1053, 1091, 1182, 1182
g.+mez 1123
[11]
getir-: Getirmek.
g. 453, 497
g.-er 64, 312, 318, 482, 798,
1117, 1119
g.-mez 1154
[10]
gey-: Giymek.
g.-eniñki 178
g.-erdi 838
g.-medigiñ 180, 181
g.-medik 182
g.-se 182
g.-señ 876
[7]
gez-: Gezmek.
g.-en 599, 992, 992, 993, 1157
g.-er 18, 383, 514, 748, 1219
g.-mez 18, 514
[12]

gezegen: Avare, aylak.

g. 597, 598

[2]

ğıgır-: Bağırarak, böğürmek.

g. 715

g.-an 317, 332, 333

g.-sa 542, 542

[6]

ğıgırak: Yaygaracı.

g. 413

[1]

ğıl: Saç, kıl.

g. 385

[1]

ğılçık: Kılçık.

g.+sız 286

[1]

ğılıç: Kılıç.

g. 176, 179

g.+sız 203

[3]

ğılığ: Kişilik, huy, karakter.

g. 772

g.+ı 134, 214, 509

g.+ın 822

g.+ına 162, 791

g.+ından 163, 163

g.+ını 681

g.+sız 797

[11]

ğımız: Kıımız.

g. 298, 576

[2]

ğımmatlı: Değerli.

g. 70

[1]

ğın: Kın.

g.+sız 377

[1]

ğıman-: Üzölmek.

g.-amok 490

g.-yan 490

[2]

ğır: Açık step, kır.

g.+da 280, 401, 416, 631

[4]

ğırav: Kırağı.

g.+da 682

[1]

ğırğı: Bozdoğan.

g. 872

[1]

ğırkıl-: Kırpılmak, kesilmek.

k.-an 1

[1]

ğırpa: Kaba saba, sersem.

g. 683

[1]

ğısğan-: Kıskanmak.

g.-ar 845

[1]

ğısır: Kısır.

g. 685

[1]

ğıssa-: Sıkıştırmak, acele ettirmek.

g.-r 792

[1]

ğıssan-: Acele etmek.

g.-an 684
g.-da 792
g.-sa 720
[3]
ġiř: Kış.
g. 54, 535, 548, 686, 688
g.+dan 687
[6]
ġız: Kız.
g. 157, 163, 410, 434, 533,
534, 576, 692, 782
g.+a 1123
g.+ımdan 270
g.+ını 470
g.+lı 690, 691
[14]
ġızar-: Kırmızılaşmak, kızarmak.
g. 1203
[1]
ġızġın: Sıcak.
g. 689, 1003
[2]
ġızıl: Altın parçası gibi, çok güzel.
g.+casın 767
[1]
gice: Gece.
g. 916
[1]
giç: Geç.
g. 869
[1]
giñ: Geniş.
g. 402, 1182
[2]

gir-: Girmek.
g.-di 654, 954, 954
g.-dirmez 564
g.-er 61
g.-me 359
g.-mez 650
[7]
git-: Gitmek.
g. 1184
g.-di 160, 160
g.-dik 97
g.-en 50, 137, 137
g.-enden 924
g.-eni 889
g.-er 234, 234, 417, 498, 541,
568, 589, 714, 999, 1056, 1060, 1152
g.-erdi 652
g.-ip 963, 1133, 1174
g.-mez 893, 893
g.-se 568
g.-yär 408
[29]
ġobsun-: Kalkmak.
g.-an 600
[1]
ġoç: koç, damızlık koç.
g. 304, 602, 605, 606
g.+a 601
g.+um 603
g.+uñ 604, 727, 728
[9]
ġoduğ: Yavru, çocuk.
g.+ına 628
[1]

g.-ma 379	g.+1 339, 344, 362, 441, 588,
[1]	615, 642, 994
ġoşa: Çift.	g.+la 903
g. 350	g.+lı 622
[1]	g.+lın 903
ġotur: Çiçek bozuġu, çopur.	g.+na 623
g. 441, 442, 886, 1073	g.+uda 856
g.+a 912	g.+um 983
g.+1 589	g.+un 811
[6]	g.+uñ 275, 275, 612, 613, 614,
ġovaġ: Maġara, kovuk.	893
g.+da 726	g.+uñk1 916
[1]	[58]
ġovġa: Kavga.	ġozġa-: Dökmek, akıtmak.
g. 798	g.-r 149, 583
[1]	[2]
ġovi: İyi.	ġöç: Göç, taşınma.
g. 420, 454	g. 624, 1010
g.+dır 165	[2]
g.+sı 867, 1066	ġöç-: Göçmek, taşınmak.
[5]	g. 494, 577, 1149
ġoy-: Koymak, bırakmak.	g.-üp 1109
g.-up 1051	[4]
[1]	ġöger-: Yetişmek, göğermek.
ġoyun: Koyun.	g.-er 1216
g. 263, 264, 272, 309, 324,	[1]
324, 363, 369, 451, 586, 616, 617,	ġök: Gök.
618, 618, 619, 620, 647, 647, 685,	g.+de 400, 570, 1169
869, 893, 895, 982, 982, 1017, 1168,	g.+e 211, 1100, 1138
1205	[6]
g.+a 20, 637, 1223, 1223	ġöle: Dana, buzaġı.
g.+da 621	g.+si 1013
g.+dan 42, 323, 585	g.+äniñ 815, 931
g.+dır 616	[3]

göm-: Bir şeyi gömmek.

g.-di 963

g.-er 334, 967

[3]

gön: Deri, gön.

g.+i 937

[1]

gör-: Görmek.

g. 180, 180, 204, 738, 856

g.-düñmi 41

g.-e 1180

g.-emoğ 41

g.-en 657, 1189

g.-ende 744, 803, 1052

g.-enimde 1090

g.-enin 656

g.-eninde 1035

g.-enini 15, 898, 1095

g.-er 8, 256, 1170

g.-ki 670, 670, 1181

g.-len 653

g.-man 325, 525

g.-me 950, 1127

g.-medik 1222

g.-mek 1135

g.-mersiñ 1213

g.-mese 780, 1080

g.-mez 387, 997

g.-män 1210

g.-se 285, 420, 776, 901

g.-sen 284, 1167

g.-señ 233, 233

g.-sün 830

g.-ünçä 642

g.-üner 970

g.-ünmez 124

g.-üp 325, 1037, 1037

g.-üpdır 444

[54]

göre: Göre.

g.+ä 368, 368, 694, 1070,
1173, 1173

[6]

görgüli: Cefakar, çilekeş.

g. 680

[1]

görk: Güzellik, görkem.

g. 177

g.+li 1036

[2]

görkez-: Göstermek, sergilemek.

g.-di 1057

g.-me 971

g.-mez 96, 378

[4]

görkli: Görkemli.

g. 151

[1]

görün-: Görünmek.

g.-er 889

g.-mez 889

g.-mezlik 1066

[3]

göter-: Birini, bir şeyi kaldırmak.

g. 415

g.-er 220, 895

g.-mez 858

g.-är 982

[5]
gövher: Gevher, inci.
g. 807
g.+em 807
[2]
gövün: Gönül, kalp, ruh.
g. 122
g.+i 218, 489, 489
g.+ünde 519
g.+üne 770
g.+üni 879, 891
[8]
gövüs: Göğüs.
g.+ünde 23
[1]
göz: Göz.
g. 958, 1135
g.+de 567
g.+i 280, 387, 401, 416, 543,
543, 546, 569, 570, 785, 786, 972,
972, 1027, 1098
g.+ün 87, 299
g.+ünden 520, 788
g.+üne 969
g.+üni 539, 941
[25]
gözbaş: Kaynak, pınar.
g.+dan 589
[1]
gözel: Güzel, hoş, büyüleyici.
g. 263, 495
g.+lik 958
[3]
gözle-: Aramak, araştırmak.

g. 615
g.-mez 787
g.-är 103, 103, 130, 174, 682,
1200
g.-ärin 438
[9]
ğuda: Dünür.
g. 97, 641, 647, 647, 750, 1146
ğuda+kı 630
g.+sı 640, 810
[9]
ğudura-: Kudurmak.
g.-sa 789
[1]
ğuduz: Kuduz.
g. 625, 689
[2]
ğul: Kul, insan.
g. 150, 151, 504, 833
g.+ı 476, 477, 478
[7]
ğulan: Yaban eşiği.
g. 299, 299, 628, 629, 630,
631, 632, 668
g.+ıñ 633
[9]
ğulağ: Kulak.
g. 123, 292, 452, 627
g.+dan 866
g.+daş 919
g.+ı 465, 757, 844
g.+ın 626
g.+ınam 492

g.+ından 19, 79, 126, 495, 699,
1016, 1032
[18]
ğulatrı: Tepeli doğan.
g.+niñ 634
[1]
ğum: Toprak, kum.
g. 811
[1]
ğunan: İki yaşında tay.
g. 112
[1]
ğunda-: Kundaklamak.
g.-sañ 649
[1]
ğunduz: Kunduz.
g.+iñ 1061
[1]
ğur-: Yapmak, kurmak.
g.-ar 365, 718, 887
g.-masan 1171
g.-sun 317, 407
g.-ulğı 398
[7]
ğural: Araç, alet, silah.
g.+ı 161, 161
[2]
ğurat: Sağlam, bütün, iyi.
g. 629
[1]
ğurbağa: Kurbağa.
g. 559
[1]
ğurban: Kurban

g.+lıka 756
[1]
ğurçuk: Kurt.
g. 27
[1]
ğurı: Kuru.
g. 660
[1]
ğurt: Kurt.
g. 25, 32, 73, 253, 339, 456,
482, 513, 558, 581, 599, 623, 643,
643, 644, 645, 646, 647, 648, 649,
653, 654, 655, 656, 657, 658, 659,
745, 881, 913, 994, 1105, 1111, 1193,
1223
g.+a 364, 382, 635, 636, 637,
746, 781
g.+da 1078
g.+dan 584, 641, 650, 651,
652, 1058
g.+ı 26, 1119
g.+lar 97
g.+un 1026
g.+uñ 638, 639, 640, 642, 810
[58]
ğus-: Çıkarmak, öğürerek çıkarmak.
g.-ar 826
g.-surmaz 529
[2]
ğuş: Kuş.
g. 24, 31, 46, 50, 257, 319,
336, 415, 455, 459, 459, 522, 600,
644, 645, 661, 662, 662, 663, 664,
665, 666, 667, 668, 669, 670, 671,

675, 680, 686, 698, 718, 743, 892,
904, 921, 959, 975, 977, 1114, 1137,
1138, 1140, 1169

g.+da 460, 621

g.+dan 687

g.+dır 1156

g.+dur 17

g.+ı 239, 274, 673, 674, 675,
1035

g.+lar 993

g.+un 211, 904

g.+unı 672

g.+uñ 260, 290, 612, 633

[63]

ğuşan-: Kuşak takmak.

g.-anıñ 179

g.-ar 176

[2]

ğüt: Baht.

g. 784, 954

[2]

ğutar-: Bitmek, son bulmak.

g.-andır 507

[1]

ğutul-: Sağlığı düzelmek, iyileşmek,
kurtulmak.

g.-arsıñ 235, 235

g.-dı 1012

g.-ıp 584

[4]

ğuvan-: Gurur duymak, iftihar etmek.

g.-ar 92, 658, 873

g.-ma 66

[4]

ğuyruk: Kuyruk.

g. 141, 292, 1136

g.+ı 571, 611, 757, 905, 1040,

1065, 1069, 1161

g.+ın 1072

g.+ına 819, 1070, 1160

g.+ınam 492

g.+ında 443, 1005

g.+ından 79, 790, 1035

g.+ını 6, 34, 730, 806, 885,

1057, 1071

g.+ınıñ 444

g.+sız 374, 1141, 1179

[32]

ğuzı: Kuzu.

g. 42, 676, 709, 914, 1175,

1179

g.+lık 342

g.+nı 456

g.+nıñ 602, 928

g.+sı 263, 981

[12]

guzla-: Yavrulamak, kuzulamak.

g.-man 871

g.-n 1096

g.-nı 811, 811

g.-r 275, 585, 743, 868

[8]

gücük: Enik, encik, yavru.

g. 677, 678, 767, 767, 1040

g.+ı 763, 831

[7]

gül: Çiçek, gül.

g. 679

g.+i 692
[2]
gül-: Gülmek.
g.-dürer 1132
g.-er 72
g.-mez 647
g.-mezden 1132
[4]
gülki: Gülme, gülüş, kahkaha.
g. 521, 655, 853, 1002
g.+si 368
[5]
gülüstan: Gül bahçesi.
g.+iñ 1222
[1]
gün: Gün.
g. 284, 307, 307, 322, 328,
328, 331, 331, 587, 676, 764, 764,
851, 914, 931, 945, 989, 989, 1080,
1116, 1137, 1138
g.+de 247, 247, 559
g.+e 658
g.+i 760, 1137
g.+ki 352

habar: Haber.
h. 38, 1142
h.+ım 922
[3]
hacı: Hacı.
h. 408, 498
[2]
hal: Durum, hal.
h.+ına 694

g.+üne 314, 1173
g.+üñ 808
[32]
gür: Gür, yoğun.
g. 680
[1]
gürrün: Konuşma, sohbet.
g.+ine 368
[1]
güya: Güya.
g. 334, 983
[2]
güyç: Güç, kuvvet.
g. 58
g.+i 227, 342, 463, 472, 973
g.+ünden 87
[7]
güyçli: Güçlü, kuvvetli.
g. 28
[1]
güyz: Sonbahar, güz.
g. 861
[1]

H h

h.+sız 694
[2]
halal: Helal, dince yasak olmayan.
h. 375, 472, 739
[3]
halas: Özgür, hür, serbest.
h. 693, 1019
[2]
halı: Halı.

h. 849	h.+sız 698
[1]	[1]
halık: tanrı.	hat: Mektup.
h. 1134	h. 237
[1]	[1]
ham: Hamut.	hatap: Devenin hamudunun ön tarafının üstünden geçirilen dört parçalı tahta.
h.+ı 79, 907	h.+a 440
[2]	[1]
han: Han.	hatın: Kadın, hatun.
h.+ın 695	h. 305, 772, 841
[1]	h.+iñ 926
hağ: Hak, pay, hisse.	[4]
h. 619	havla-: Havlamak.
h.+ım 54, 55	h.-n 883
h.+ma 796	[1]
[4]	haya: Utanma, utanç, haya.
haraba: Harabe.	h. 567
h. 295, 397	[1]
[2]	hayal: Çabuk olmayan, yavaş, ağır.
haram: Haram.	h. 417
h. 472, 528, 639, 696, 1063	[1]
[5]	hayhat: "Yazık, ne yazık" anlamında kullanılan bir söz.
harğın: Argın, yorgun.	h. 1174
h. 697	[1]
[1]	hayır: Yarar, fayda.
harla-: Değerini bilmemek, aşağılamak.	h.+ı 466, 488
h.-n 213	[2]
h.-r 213	haysı: Hangi.
[2]	h. 653
harman: Harman.	[1]
h.+a 450	
[1]	
hasap: Hesap.	

hayt: Bazı binek hayvanlarını yürütmek için söylenen söz.

h. 439

[1]

hayvan: Hayvan.

h. 11, 14, 16, 21, 70, 699, 700, 701, 702, 704, 906

h.+ı 703

[12]

hayvanlık: Hayvanlık.

h.+dan 33

[1]

hazına: Altın, gümüş, mücevher gibi değerli eşyalar yığını.

h. 1172

h.+nñ 1163

[2]

heley: Kadın.

h. 705, 706, 842, 1132

h.+i 189, 516, 517, 517

h.+in 707

h.+iñ 229, 1131

[11]

hem: Cümleleri birbirine bağlayan sözcük.

h. 42, 55, 176, 186, 187, 220, 358, 418, 418, 420, 420, 448, 555, 555, 588, 588, 620, 620, 807, 896, 923, 1082, 1082, 1158, 1216

[25]

hemme: Hep, bütün, herkes.

h. 708, 715

[2]

heñnam: Devran, dönem, hayat.

h. 158

[1]

her: Her.

h. 544, 545, 579, 709, 710, 711, 712, 764, 1102

[9]

het: Derece, sınır, durum.

h.+diñi 118

[1]

hıyal: İstek, arzu, hayal.

h. 476, 477, 478, 479, 1147

[5]

hızmat: Hizmet.

h. 893

[1]

hiç: Hiç.

h. 714, 733

[2]

hil: Tür, nitelik.

h.+i 831

[1]

hilegär: Hileci, hilekar.

h. 1183

[1]

hin: Hayvanların yaşadığı delik, in.

h.+ine 36, 271, 960, 1000, 1073

h.+inin 1216

h.+siz 377

[7]

hoca: Hoca.

h. 450

h.+sı 833

[2]

hoğran-: Alçak sesle kişnemek

h.-masa 297

[1]

hor: Horultulu ses çıkarmak,
horlamak.

h. 388, 1130

h.+ı 388

[3]

horan: iştahlı.

h.+ı 228

[1]

horaz: Horoz.

h. 326, 413, 573, 715, 716,
717, 952, 1060, 1094

h.+dır 716

h.+ı 332

h.+ımdan 1068

h.+ın 333

[13]

horlan: Horlamak.

h. 208, 208

[2]

hoşla-: Onaylamak, tasvip etmek.

h.-r 891

[1]

hovlı: Avlu.

h.+da 728

[1]

hovut: Hamut.

h.+ını 1148

[1]

hödür: İkrâm, ağırılama.

h.+siz 33

[1]

höv: Sığır vb. hayvanlar kovulurken
söylenen söz.

h. 1003

[1]

hövür: Damızlık.

h.+ı 632

[1]

hövür-: Hayvanları analarından
ayırma süreci.

h. 961

[1]

hövürtge: Kuş yuvası.

h. 459, 460

h.+ni 718

h.+sini 887

[4]

Huday: Tanrı, hüda.

h. 105, 384, 813

h.+a 719

[4]

huş: Akıl.

h. 114

[1]

huşlı: Akıllı.

h. 115

[1]

hümnet: Güç, kuvvet.

h.+ı 1031, 1031

[2]

hünär: Hüner.

h. 233

[1]

häsiyet: Özellik.

h.+ini 713

[1]

ılım: İlim, bilim.

1. 617

[1]

ıman-: İnanmak.

1. 719

1.-ıp 1068

1.-sañ 719

[3]

ıncal-: ağrısı dinmek, rahatlamak.

1.-maz 847

[1]

ımsan: İnsan.

1. 700, 704

1.+1 703, 933

[4]

ıraq: Uzak, ırak.

1.+ına 431

[1]

ırmık: Irmak.

1.+dan 1121

[1]

ıber-: Göndermek.

i.-señ 798, 1223

[2]

iç: iç, içeri.

i.+i 1214

i.+inde 11, 1131

i.+inden 27, 362

i.+iniñ 164, 185

[7]

iç-: İçmek.

İ i

ısga-: Koklamak.

1.-n 843

[1]

ısgaş-: Koklaşmak.

1.-a 21, 21, 704, 704

[4]

ısm-: Güçlenmek, kuvvetlenmek.

1.-ışar 247

[1]

ız: İz.

1.+ına 523, 580, 1081

1.+ından 816

1.+ıñdan 825

1.+ızndan 540

[6]

ızla-: Takip etmek, peşinden gitmek.

1.-n 682

[1]

ızzatlı: İzzetli.

1. 151

[1]

İ i

i.-en 794

i.-ende 1013

i.-er 61, 94, 276, 587, 589, 914,

946, 1100

i.-mez 794

[11]

içeri: İçeri, içeri kısım.

i.+ã 802

[1]

içirgi: Keçe.

i.+li 1131
[1]
içre: İçinde.
i. 514
[1]
içyan: Akrep.
i. 720, 1209
i.+dan 1209
i.+ın 721
[4]
iğenç: İğrenç.
i.+li 722
[1]

igıt: yiğit.
i. 158
[1]
iki: İki sayısının adı.
i. 40, 219, 302, 321, 323, 324,
326, 329, 360, 465, 468, 500, 594,
723, 724, 725, 726, 727, 728, 728,
729, 730, 731, 732, 733, 851, 945,
1000
i.+den 585
[29]
il: El, insanlar, halk.
i. 222, 279, 367, 734, 736, 737
i.+de 952
i.+e 305, 735, 764
i.+i 797
i.+in 212
[12]
ilçi: Elçi.
i. 798

[1]
ilk: İlk, önce.
i.+i 283
[1]
in-: İnnek.
i.-di 144
i.-en 112
[2]
inan-: İnanmak.
i.-ma 66, 328, 328
[3]
inek: İnek.
i. 350
i.+i 604
[2]

insan: İnsan.
i. 788
i.+ı 25
[2]
iñ: Sıfatların üstünlük derecesini
kurmada kullanılır.
i. 867, 1066
[2]
ir: Erken.
i. 357
i.+den 738
[2]
isle-: İstemek, talep etmek.
i.-mez 668
i.-r 947
i.-är 218
[3]
iş: İş, emek, çalışmak.

i. 257, 959
i.+dir 1156
i.+i 139, 172, 742, 812, 813,
813, 1064
i.+in 741
[11]
iş-: İçmek.
i.-me 406
[1]
işdâ: İştah.
i.+ñ 739
i.+si 740
[2]
işil-: bükülmek, burulmak.
i.-er 1040
[1]
işle-: Çalışmak.
i.-är 496, 934
[2]
it: İt, köpek.
i. 2, 4, 6, 7, 9, 10, 45, 79, 96,
148, 161, 205, 247, 259, 277, 308,
310, 318, 322, 325, 325, 334, 370,
371, 383, 383, 384, 422, 448, 461,
515, 520, 525, 555, 596, 597, 603,
624, 651, 722, 729, 737, 742, 743,
744, 745, 746, 747, 748, 749, 750,
751, 752, 753, 760, 761, 762, 763,
768, 773, 774, 775, 776, 777, 778,
780, 781, 782, 783, 784, 785, 786,
787, 788, 789, 790, 791, 792, 794,
799, 800, 807, 819, 819, 820, 821,
822, 823, 824, 826, 827, 830, 831,
832, 833, 834, 835, 836, 837, 838,

839, 840, 841, 842, 843, 844, 845,
846, 847, 848, 849, 850, 851, 852,
853, 854, 883, 917, 925, 934, 953,
967, 968, 1027, 1045, 1117, 1120,
1133, 1139, 1141, 1150, 1154, 1176,
1177, 1178, 1184, 1185, 1188, 1190,
1191, 1197, 1223
i.+den 568, 596, 754, 755, 756,
757, 758, 759, 783
i.+e 231, 307, 655, 735, 741,
752, 764, 765, 766, 767, 769, 770,
771, 772, 819, 820, 893, 896, 1040
i.+i 13, 13, 60, 380, 609, 623,
691, 793, 795, 796, 797, 798, 799,
800, 801, 802, 817, 818, 825, 828,
873, 913, 924, 1223
i.+im 1118
i.+in 375, 657, 821, 1161
i.+ine 511, 695
i.+ini 950
i.+iñ 6, 611, 803, 804, 805,
806, 807, 808, 809, 810, 811, 812,
813, 814, 815, 816, 905, 1110, 1155
i.+ler 735
i.+li 829
i.+ligin 328, 824
i.+ligini 822, 823
i.+siz 30
[228]
iy-: Yemek yemek.
i.-cek 1021
i.-dilyän 855
i.-diren 856

i.-en 247, 287, 288, 856, 877,
890
i.-enden 177
i.-enini 826
i.-er 25, 27, 83, 259, 259, 336,
338, 339, 340, 366, 445, 456, 496,
512, 531, 549, 566, 590, 625, 702,
721, 740, 934, 934, 996, 1003, 1021,
1148, 1193
i.-esi 595
i.-ilmez 880
i.-medim 531
i.-mek 33
i.-meli 662
i.-mese 638, 900
i.-meyän 165, 309
i.-mez 343, 722, 827, 925,
1025, 1027, 1075, 1105
i.-mäge 714
i.-mäni 1113
i.-se 638, 1027
i.-sede 900
i.-señ 375

kaşañ: Güzel.

k. 864

[1]

keçe: Keçe.

k. 526, 527

[2]

kekeç: İbik.

k.+ini 333

[1]

kel: Kel.

i.-yäni 750

[64]

iyermen: Obur, pisboğaz.

i. 229, 229

[2]

iyım: Yem.

i. 364, 646, 666, 732, 859, 860,

1159

[7]

iymiş: Meyve.

i.+den 159

[1]

iymit: Yemek.

i.+ini 163

i.+iñ 1186, 1187

[3]

iyml-: Yemlemek.

i.-meseñ 989

[1]

iyne-: Yağmak.

i.-r 538

[1]

K k

k. 573, 868

k.+in 867

[3]

kelek: Boynuzsuz.

k. 865, 866

[2]

kelle: Baş, kafa.

k.+si 727, 728, 823

k.+sinden 282

[4]

ketle: Kısa.	k.+bini 348
k. 885	[1]
[1]	
kem: Kusur, noksan, eksiklik.	kesel: Hastalık, illet.
k. 757, 825	k.+iñ 583
[2]	k.+iñi 149
	[2]
kempir: Yaşlı kadın.	keselle: Hastalanmak.
k. 534	k.+digi 1097
k.+den 533	[1]
[2]	
kepek: Kepek, kalbur kalıntısı.	ketek: Kuş yeri.
k. 879	k. 1077
[1]	[1]
kepen: Kefen.	kethuda: <u>Zengin</u> kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören kimse, kâhya.
k.+iñ 636	k.+lık 218
[1]	[1]
ker: Sağır.	keyik: Ceylan.
k. 869	k. 29, 870, 1106
[1]	[3]
kereke: Nimet.	kiçi: Ufak, küçük.
k.+den 584	k. 560, 591, 1113, 1115
[1]	k.+si 1110, 1215
kert-: kesmek, kertik açmak.	[6]
k.-er 730	
[1]	kim: Kim.
kerven: Kervan.	k. 444, 565, 711, 984, 1057, 1211
k. 840	k.+in 544
[1]	k.+iñ 545, 579, 710, 873, 873
kes-: Kesmek.	[12]
k. 333, 492	
k.-er 306	kirey: Kira, kira ücreti.
k.-me 885	k. 668
[4]	[1]
kes: Kes, hiç kimse.	

kirlek: Kirli.
k. 68, 875
[2]

kirpi: Kirpi.
k. 532
[1]

kişenli: Kişneyen
k. 874
[1]

kişi: Kişi
k. 521, 853, 875, 875, 876, 876
k.+ñ 1127
k.+ä 680
[8]

kişne-: Kişnemek.
k.-mez 297
k.-är 167
[2]

köl: Göl.
k. 992
k.+de 569, 570, 1190
[4]

kölege: Gölge, serinlik.
k.+sinden 610, 1087
[2]

kömelek: mantar.
k. 877
[1]

köne: Eski, yıpranmış.
k. 526, 878
[2]

köp: Çok.
k. 349, 605, 632, 640, 685,
688, 751, 883, 888

k.+üñ 885
[10]

köpek: Köpek, it.
k. 73, 91, 454, 523, 524, 549,
625, 677, 855, 880, 882, 955, 976,
1119
k.+e 552
k.+em 57
k.+i 366, 689
k.+iñ 879
k.+siz 881
[20]

köpel-: Büyümek, çoğalmak.
k.-er 939
[1]

köprü: Köprü.
k.+de 445
k.+den 884
k.+nin 867
[3]

kör: Kör.
k. 405, 407, 886, 887
[4]

köşek: Deve yavrusu.
k. 197, 216
k.+ine 414
k.+ini 103, 420, 421
[6]

köy-: Yanmak.
k.-enden 168
k.-sün 168
[2]

kül: Kül.
k.+e 497, 717

[2]	k. 1207
küllük: Küllük, külün döküldüğü yer.	[1]
k.+de 326, 1098	käşir: Havuç.
k.+inde 716	k. 1153
[3]	[1]
kümüş: Gümüş.	ķabul: Kabul.
k.+den 159	ķ. 809
[1]	[1]
kündük: Yıkanmak için kullanılan metal güğüm.	ķaç-: Kaçmak, uzaklaşmak.
k. 455	ķ.-sa
[1]	[1]
kürk: Kuluçka.	ķapasa: Kafes.
k. 888	ķ.+nı 315
[1]	[1]
küre: Sıpa.	ķaķ: Çölde yağmur sularının biriktiği çukur.
k. 1048	ķ. 682
k.+sine 822	[1]
k.+sini 497	ķaķ- Çakmak, kakmak.
[3]	ķ. 725
küysä-: İstemek.	ķ.-a 182, 182
k.-r 515	[3]
[1]	ķast: Öç, intikam.
Käbe: Kâbe.	ķ.+ında 659
k. +ä 581	[1]
[1]	ķın: Ağır, zor, güç.
käkele-: gıdaklamak.	k. 139
k.-än 871	[1]
k.-är 888, 1096	ķırķ: Kırk.
[3]	ķ. 149, 330, 583, 690
käkilik: Keklik.	[4]
k. 577, 872	ķov-: Birini kovalamak, kovmak.
[2]	ķ.-arlar 800
kär: Meslek, sanat.	

ķ.-lar 955

[2]

ķovala-: Kovalamak, izlemek.

ķeglek: Leylek.

l. 890, 891

l.+iñ 887, 889

[4]

ķaġta-: Övmek.

m. 1046

m.-r 1071, 1072

m.-sañ 801

[4]

ķal: Mal, büyükbaş hayvan.

m. 451, 659, 893, 1192

m.+a 487

m.+ı 425, 425, 925, 1146

[9]

ķaķsat: Amaç, niyet.

m.+sız 892

[1]

ķaslık: leş, ceset.

m.+am 1053, 1091

[2]

ķav: Miyavlayan.

m. 758

[1]

ķaya: Bir deve türü.

m. 47, 48, 908

[3]

ķayır-: Sakatlamak, sakat etmek.

m.-madık 169

[1]

ķ.-caķ 1062

ķ.-sa 419, 419

[3]

L l

ķaş: Ceset, ölü.

l.+iñi 307, 764

[2]

M m

ķaymın: Maymun.

m. 329, 660, 911

m.+am 894

[4]

ķaza: Zevk.

m.+sı 1010, 1010

[2]

ķedet: Yardım, destek.

m. 439

[1]

ķekge: Mekke.

m.+ä 408, 498, 652

[3]

ķen: Ben.

m. 415, 415, 984

[3]

ķenzil: Menzil, yol.

m. 306, 426

m.+e 80

m.+ini 130

[4]

ķeñze-: Çekmek, benzemek.

m.-r 134, 494

[2]

ķercimek: Mercimek.

m. 623
[1]
meslik: Neşe.
m.+i 895
[1]
meşe: Orman.
m. 389, 915
[2]
metcit: Cami, mescit.
m.+e 801
m.+iñ 896
[2]
meydan: Tarla, kır, meydan, açıklık.
m. 158, 190, 191
m.+ında 170, 171
[5]
mıdar: Güç, zor.
m.+ı 1173
[1]
mıhman: Misafir.
m. 201, 275, 275, 636, 970,
1117
m.+ın 770
m.+iñ 234
[8]
mıltık: Ok.
m. 153
m.+sız 286
[2]
mırat: Murat, istek.
m. 1038
m.+a 1039
m.+ı 248
[3]

mısapır: Misafir.
m. 905
[1]
mıras: Miras.
m. 74
[1]
molla: Molla, Müslüman din adamı.
m. 897, 898, 920, 1042, 1095
m.+da 899
m.+mıñ 1213
[7]
möcek: Kurt.
m. 512, 803, 901, 995
m.+in 471
m.+iñ 900
[6]
mübarek: Mübarek, uğurlu.
m. 656
[1]
mün-: Binmek.
m. 173, 1046
m.-di 144
m.-en 67, 116, 174, 175, 176,
287, 288, 499, 877
m.-enden 177
m.-eninden 120
m.-eniñ 179, 464, 465
m.-eniñki 178
m.-er 208
m.-erin 449
m.-me 223, 1146
m.-medigi 120
m.-medigiñ 180, 181
m.-medik 182

m.-mek 500, 1174
m.-mä 1196
m.-mäni 117
m.-se 182, 1108
m.-sen 118, 183
m.-señ 466, 876, 1044
m.-üp 120, 183, 440
[40]
müñ: Bin.
m. 29, 94, 131, 132, 196, 285,
542, 811, 902, 903, 1066, 1122
m.+e 614

naçar: Çaresiz, aciz.
n. 1156
[1]
nadan: Bilgisiz, cahil, nadan.
n.+dan 906
[1]
nadanlık: Bilgisizlik, cehalet.
n.+dan 33
[1]
nağış: nakış, süs.
n.+ıdır 14
[1]
nal: Nal.
n. 220
n.+sız 372
[2]
namart: Namert, ödle, korkak.
n. 120, 256
[2]
namıs: Namus, şeref.
n. 518

[13]
mürüşgär: Sahibi.
m. 904
m.+i 904
[2]
mäle-: Melemek.
m.-r 676, 914, 914
m.-äp 586
m.-är 587, 685
m.-y 709, 709, 811, 811
[10]

N n

n.+dan 1086
[2]
nan: Ekmek, yufka.
n. 13, 13, 689, 860
n.+ı 714, 722
[6]
narpız: Nane.
n. 1216
[1]
ne: Ne.
n. 93, 141, 209, 366, 366, 830,
830, 992, 992, 993
n.+me 391, 391, 941
[13]
ner: İri bir deve türü.
n. 47, 453, 908
n.+iñ 907
[4]
nesip: Nefis, ince, zarif.
n.+e 909
[1]

neyse: Ödünç.

n. 910, 911

[2]

nırh: Değer, fiyat.

n.+ı 1070

[1]

nışan: Nişan, işaret, belirti.

n.+ı 958

[1]

niçik: Nasıl.

n. 235

[1]

nire: Neresi, nere.

n. 303, 437

n.+den 908, 908

[4]

niş: İğne.

n.+inde 1220

[1]

noğsan: Noksan, eksik.

n.+ı 330

[1]

nov: Havlama sesi.

n. 758

[1]

novruz: Nevruz takviminde 21 Mart olan bahar gününe denk düşen gün.

n.+dan 912

[1]

oba: Köy.

o. 32, 383, 396, 829, 913, 978

o.+na 798

o.+nı 327, 868

nöker: Nöker, muhafız.

n. 77

n.+i 28

[2]

nur: Işın, şua.

n.+ı 40

[1]

näçe: ne kadar, kaç.

n. 261, 427, 446, 613

[4]

nähili: Nasıl, hangi.

n. 831

[1]

nälet: Lanet, beddua.

n. 181, 1212

[2]

näz: Naz, cilve.

n.+i 782

[1]

o: O, teklik üçüncü kişiyi gösteren bir söz.

o.+na 489

o.+nda 415, 982

o.+ndan 14

o.+nı 556, 558, 872

o.+nuñ 120, 489

o.+ñdun 229

[10]

O o

[9]

obadaş: Aynı köyde doğan, aynı köyde büyüyen ve yaşayan.

o.+ımıñ 380

[1]
od: Ateş.
o.+a 65
[1]
odun: Yakmak için kullanılan ağaç,
odun.
o. 475, 507, 938, 1055
o.+ıñ 219
[5]
oğlan: Erkek çocuk.
o. 186, 587, 676, 914, 1177,
1178, 1179
o.+ı 728, 915
o.+ımın 928
o.+ıñkı 916
[11]
ogrı: Hırsız.
o. 918, 919
o.+lar 924
o.+sız 367, 736
[5]
oğul: Erkek çocuk, oğlan.
o. 105, 188, 692, 1049
o.+a 74
o.+ı 206, 917
o.+umı 233, 1047
[9]
oğurla-: Hırsızlık yapmak.
o.-n 428, 1012, 1012, 1194
o.-r 968, 1194
[6]
oğurlık: Hırsızlık.
o. 230, 230, 760
[3]

ol: O.
o. 32, 55, 591, 922, 990, 1216
[6]
olar: Onlar.
o.+ıñ 313, 733
[2]
on: on sayısının adı.
o. 325, 811, 851, 868
[4]
onar- Düzeltmek.
o.-madık 1119
[1]
onsoñ: Ondan sonra.
o. 283
[1]
oñ: İyi, güzel, yararlı.
o.+uñ 923
[1]
oñ-: Onmak, gün görmek, yaşamak.
o.-ar 504
o.-dı 729
o.-maz 264, 600
o.-maziñ 924
[5]
oķ: Ok.
o. 390, 921
o.+a 56, 361
o.+da 543
[5]
oķa-: Okumak.
o.-man 920
o.-n 617
o.-r 15, 898, 1095

[5]
oqla-: Sallamak, atmak, fırlatmak.
o.-nar 902
[1]
or-: Ekinleri orakla biçmek, kesmek.
o.-an 450
o.-arsıñ 854
o.-mağ 1174
[3]
orağ: Orak.
o. 207, 1174
[2]
orta: Orta, merkez.
o. 926, 926, 927, 927
[4]
ortalıq: Ortalık, ulu orta.
o. 925, 936
[2]
orun: Yer.
o.+un 188, 188
[2]
osal: Olası, muhtemel.
o. 269
[1]
osluq: Yellenme.
o.+am 1053, 1091
o.+una 499
[3]
osur-: Yellenmek.
o.-man 832
[1]
ot: Ot.
o. 239, 315, 447, 1084
o.+dan 935

o.+la 1083
o.+lara 1077
o.+larıñ 165
o.+un 362
o.+uñ 230
[10]
otla-: ot yemek.
o.-maz 346
o.-r 272, 369
[3]
otur-: Oturmak.
o.-an 1185
o.-maz 466
[2]
ovaz: Ses, seda.
o.+ı 1036
[1]
ovlaq: Oğlak, keçinin, geyiğin 6
aylığa kadar olan yavrusuna denir.
o. 327, 928
[2]
oy: Düşünce, akıl, fikir.
o.+a 20
[1]
oy- Oymak.
o.-ar 87
[1]
oyan-: Uyanmak.
o.-maz 3
[1]
oyar-: Uyandırmak, kaldırmak.
o.-ma 1062
[1]
oylağ: Av yeri, avlak.

o.+ında 346
[1]
oyna-: Oynamak.
o.-mak 1174
o.-maz 329, 660, 728, 911
o.-n 1084, 1084
o.-nok 894
o.-r 236, 852, 1001, 1048
[12]
oyun: Oyun.
o. 962

öd: Öd, safra.
ö.+i 633
[1]
ökün-:Pişman olmak.
ö. 956
[1]
öküz: Öküz, boğa.
ö. 267, 320, 370, 450, 450,
450, 551, 710, 930, 934, 935, 936,
937, 938, 939, 946, 949, 1055, 1153,
1170
ö.+den 1170
ö.+e 1008, 1159
ö.+i 933
ö.+in 243
ö.+iñ 359, 557, 931, 932
[29]
öl-: Ölmek.
ö.-dir 478
ö.-dü 936
ö.-en 72, 940
ö.-eni 941, 941

o.+da 341
o.+ı 815, 932
[4]
oz-: Öne geçmek, bir şeyi geçmek.
o.-ar 95
o.-madık 929
[2]
ozan: Ozan, şair.
o.+ı 1221
[1]

Ö ö

ö.-er 189, 189, 190, 190, 255,
335, 506, 562, 724, 873, 910, 937,
937, 942, 1097, 1098, 1133, 1153
ö.-esi 1001
ö.-me 944
ö.-mese 1177, 1178
ö.-mesin 926, 927
ö.-mez 69, 92, 320, 424
ö.-mezden 1132
ö.-se 191, 191, 299, 299, 388,
485, 938, 1055
ö.-ümi 965
[44]
öldür-: Öldürmek.
ö.-di 376
ö.-en 817
ö.-er 182, 441, 477, 518, 1132
ö.-erler 332
ö.-se 1211
ö.-yärler 344
[10]
öli: Ölü, canlı değil.

ö. 943
ö.+gini 96
[2]
ölüm: Ölüm.
ö.+i 231, 1002, 1086, 1086
[4]
ömür: Ömür, yaşama süresi.
ö.+üñden 945
[1]
ön-: Bitmek, yetişmek.
ö.-er 167
[1]
önñ: Ön, ön taraf.
ö. 946, 1132, 1132
ö.+i 1200
ö.+ünden 816
ö.+üne 564, 702
ö.+üni 616, 1126
[9]
ör: Duvar.
ö.+e 419
[1]
ördek: Ördek.
ö. 357, 947, 948
[3]
öri: Mera, otlak.
ö.+si 928, 928
[2]
örk: İp, bağ, örük.
ö.+üni 160
[1]
örkle-: Hayvanları otlatmak için
otlağa götürüp bağlamak.
ö.-me 171

[1]
öt-: Geçmek, geçip gitmek.
ö. 1185
ö.-me 681
ö.-se 577, 577
ö.-üp 688
[5]
öteği: Geçen, geçip giden.
ö. 729
[1]
öv-: övmek, methetmek.
ö.-eni 949
ö.-er 51
[2]
övlät: Evlat.
ö.+ıñ 950
[1]
övren-: Öğrenmek.
ö.-en 452
ö.-er 678, 1113
[3]
övret-: Öğretmek.
ö. 233, 1051
ö.-en 772
ö.-er 352, 822
ö.-me 389, 553, 915
[8]
övün-: Kendi kendini övmek.
ö.-me 951
[1]
öy: Ev, daire.
ö. 955
ö.+de 952, 1011
ö.+den 860, 953

ö.+e 690, 697, 954
ö.+i 303
ö.+ünde 835
ö.+üne 1117
ö.+üñ 691, 692
[13]
öyer-: Evlenmek.
ö.-cege 105
[1]
öyke: Öfke, güceniklik.
ö. 117, 913
[2]
öykele-: Gücenmek, darılmak,
kırılmak.
ö.-sen 956
ö.-är 833, 833, 834, 834
[5]
öylen-: Evlenmek.
ö.-ende 504
[1]
öz: Öz, kendi.
ö. 27, 49, 96, 192, 268, 312,
314, 501, 502, 544, 545, 579, 588,

588, 625, 694, 712, 716, 720, 721,
835, 836, 894, 979, 1071, 1073, 1087
ö.+i 49, 193, 280, 366, 671,
748, 979
ö.+leri 510
ö.+üme 849
ö.+ün 711, 711, 1108
ö.+ünden 26, 613
ö.+üne 986, 1080, 1201
ö.+üni 584, 1074, 1210
ö.+üniñ 710
ö.+üñi 693, 957
ö.+üñki 874
[51]

Özbek: Özbek.

ö. 1109

[1]

özge: Başka, diğ er, öteki.

ö. 139

ö.+ä 366

ö.+äni 957

[3]

P p

palan: keçeden yapılan ve eşeğ e
vurulan semer.
p. 99, 121, 474
[3]
parh: Ayrım, fark.
p. 958
[1]
paş: Açık, belli, aşık ar.
p. 978
[1]

patışa: şah, padişah.

p.+nı 474

[1]

patla: Patlama sesi.

p.+dan 551, 930, 935

[3]

pay: Pay, hisse.

p. 695

[1]

payhas: Sağduyu, akıl, mantık.

p.+lı 959
[1]
pel: Tarla arası, sınır
p. 409
[1]
pence: Pençe.
p.+sinde 634
[1]
pent: Öğüt, nasihat.
p. 844
[1]
per: Tüy.
p. 670
[1]
peri: Peri.
p. 1036
[1]
perman: Buyruk, ferman.
p. 1056
[1]
petir: Mayasız pişirilen ekmek.
p. 442
[1]
peyda: Yarar, fayda.
p. 141
p.+sı 594
[2]
pıçak: Bıçak.
p. 324, 377, 939, 1005
p.+a 594
p.+ı 1009
[6]
piyada: Atsız asker, yaya, piyade.
p. 971, 972

p.+n 974
p.+nın 973
[4]
pil: Fil.
p. 137, 409, 1115
p.+e 494
[4]
pir: Pir.
p. 696
p.+i 40
[2]
pis: Pis, kötü.
p. 858
[1]
pişe: hüner.
p.+siz 961
[1]
pişik: Kedi.
p. 777, 778, 787, 834, 966,
967, 968, 969, 970, 1001
p.+den 758
p.+e 35, 837, 962, 963, 1002
p.+i 301, 923
p.+iñ 34, 964, 965
[21]
poh: Dışkı.
p. 356, 1113
p.+da 543
p.+un 963
[4]
porsa-: Bozulmak, çürümek.
p.-pdir 964
p.-r 44, 281
[3]

porsı: Pis koku.

p. 309, 966

[2]

possun: Kürk.

p. 837

[1]

puç: Boş, yararsız, kötü.

p. 592

[1]

ray: Gönül.

r.+ından 956

[1]

razı: Razi, memnun.

r. 499

[1]

rehim: Acıma, bağışlama, merhamet.

r. 637

[1]

reñk: Renk.

r. 134

sabır: Dayanma gücü, katlanma gücü.

s. 347

s.+ı 1067

[2]

saç: Saç.

s.+lısı 267

[1]

saçağ: Sofra örtüsü, masa örtüsü.

s. 787

[1]

sag: sağ, sağlam.

s. 55

pudağ: Budak, dal.

p.+ı 630

p.+ına 24

[2]

päl: Niyet, fikir.

p. 97

p.+i 384, 590, 960

p.+inden 16

[5]

R r

r.+i 509, 527

[3]

rısgal: Rızık, pay.

r.+ı 863, 975

r.+sız 663

[3]

rısq: Rızık.

r.+ı 194, 195, 294

r.+ın 64

[4]

S s

[1]

sag-: Sağmak.

s.-ar 984

[1]

sahı: Eli açık, cömert.

s. 203

[1]

sal-: Yapmak, inşa etmek.

s. 672

s.-ar 241, 1109

s.-arın 850

s.-inmaz 106

- s.-ma 121, 1137
[7]
- saman:** Saman.
s. 49, 979, 1186
[3]
- samanhana:** Saman konulan yer.
s.+da 963
[1]
- san:** Nüfuz, etki, güç.
s. 190
s.+ı 40
[2]
- san:** Sayı.
s.+ı 614
[1]
- sanal-:** Sayılmak.
s.-maz 487
s.-sa 487
[2]
- sanaş-** Ağız kavgası yapmak, dalaşmak.
s.-arlar 861
[1]
- sangı:** Dikkatsiz, hesapsız.
s.+sız 977
[1]
- sansar:** Sansar.
s.+a 978
[1]
- sap:** Katıksız, saf.
s. 553, 594
[2]
- sapalağ:** Hile oyun.
s.+ı 1066
[1]
- sağ:** Uyanık, dikkatli.
s. 976
[1]
- sağla-:** Elinde tutmak.
s. 197, 232, 980
s.-ndan 980
s.-r 383, 474, 481
s.-sañ 1152
[8]
- saray:** Saray.
s. 850
[1]
- sarı:** Sarı.
s. 979
[1]
- sarıyağ:** Eritilmiş yağ.
s. 769
[1]
- sarķındı:** yiyecekten artan şeyler, artık.
s.+sın 696
[1]
- sarķıt:** Artık.
s.+ın 1075
[1]
- sat-:** Satmak.
s. 1149
s.-ıp 98, 235, 434, 1167
s.-n 1014
[6]
- savçı:** Dünürcü, kız istemek için kız evine gönderilen adam.
s. 1123

[1]
say-: Saymak, öyle düşünmek,
farzetmek.
s.-ar 584, 591, 711, 1108
s.-dım 22
s.-masañ 591
[6]
saya: Gölge.
s.+sında 634
[1]
saygar-: Ayırt edilmek, görülmek.
s.-maz 135
[1]
sayla-: Seçmek, ayırmak.
s.-ña 98
[1]
saz: Müzik, ezgi.
s. 559
[1]
seç-: Dağıtmak, yaymak.
s.-er 49, 979
[2]
sekil: Bütün atların, keçilerin,
oğlakların bacaklarının dizden aşağı
kısmındaki beyaz yeri.
s.+i 707
[1]
sekiz: Sekiz.
s. 980, 981
[2]
semiz: Semiz, şişman.
s. 81, 304, 620, 880, 980, 981
s.+ligi 982
[7]

semre-: Şişmanlamak, semiz olmak.
s. 983
s.-dikçe 1099
s.-meseñ 983
s.-mez 435, 1018, 1168
s.-nde 504
s.-se 503, 593
s.-än 564, 564
s.-äp 987
s.-är 126, 699, 975
[15]
sen: Teklik ikinci kişi adılı.
s. 984
s.+i 591
[2]
señrik: Burnun alınla birleşen ince
bölümü.
s.+i 602
[1]
sep: Çeyiz.
s.+ini 163
[1]
serçe: serçe.
s. 352, 552, 986, 987, 988
s.+den 985
s.+ä 352
[7]
serenc: Teçhizat.
s.+e 371
[1]
seret-: Bakmak.
s. 619
s.-me 619
[2]

ses: Ses.

s.+i 708, 868, 1223

s.+ini 586, 872

[5]

set: Ağ, şebeke.

s. 1128, 1151

[2]

seyikle-: Kırık kemiğe tahta koymak.

s.-ärler 806

[1]

seyis: At bakıcısı.

s. 109, 169

[2]

sıç-: Dışkıyı vücuttan dışarı atmak.

s.-ar 334, 371, 623, 801, 802

[5]

sıçan: Sıçan, fare.

s. 34, 35, 58, 59, 355, 377, 730,

818, 943, 1000

s.+a 962, 965

s.+çı 354, 918

s.+dan 1115

s.+ıñ 969, 1001, 1002

[18]

sığ-: Sığmak.

s.-maz 305, 305, 829

[3]

sığır: Sığır.

s. 351, 550, 706, 949, 980, 980,

997, 998, 1008, 1009, 1012, 1013,

1014, 1015, 1016, 1017, 1018, 1020

s.+a 250, 1003

s.+ı 1004

s.+ın 267

s.+ıñ 530, 1005, 1006, 1007

s.+ları 984

s.+lı 1011

s.+lıñ 1010

[29]

sığır-: Islık çalmak.

s.-ıp 1164

[1]

sıl-: Silmek.

s.-ar 735

[1]

sıla-: Saymak, saygı göstermek.

s.-n 511

s.-r 764

s.-rlar 796

s.-sañ 802

[4]

sılağ: Saygı, hürmet.

s. 1015, 1019

[2]

sılan-: Hürmet etmek, saygı göstermek.

s. 212

s.+ıñı 1020

[2]

sın-: Kırılmak, vurulmak, ölmek.

s. 139, 1182

s.-ıñ 876

s.-sa 938

[4]

sına-: Sinamak.

s.-r 1116

[1]

sınağ: Deneme, kontrol.

s.+1 196, 196
[2]
sınal-: Denemek, sınamak.
s.-ar 1050
[1]
sındır-: Yıkmak, bozmak.
s.-anı 949
[1]
sıp-: Birinin elinden kaçıp kurtulmak.
s.-ar 307
s.-maz 412
[2]
sıpan-: Sıvazlamak, okşamak.
s.-ıñı 1020
[1]
sıkılık: Işık.
s. 1018
[1]
sır: Sır, giz.
s. 670, 978
s.+ını 1022
[3]
sırkavla-: Hastalanmak.
s.-sa 506
[1]
sırt: Sırt, arka taraf.
s.+1 1099
s.+ım 1118
s.+ına 77, 1021
s.+ından 681, 1022
s.+ını 731
s.+ıñ 876
s.+ıña 951
[9]

sırtlan: Sırtlan.
s. 731, 1021
[2]
sıy: Elbise, palto.
s.+1 1004
[1]
sızgır: Duygulu, hisli.
s. 976
[1]
sızla-: Sızlamak, acımak.
s.-r 1006, 1007
[2]
sil: Sel.
s. 1011
[1]
silke-: Silkelemek.
s.-rāk 876
[1]
siñek: Sinek.
s. 62, 528, 529, 684, 912, 990
s.+i 1190, 1190
s.+in 626
[9]
siy-: siymek.
s.-mez 1189
s.-mäge 714
[2]
siydik: Sidik.
s.+i 530
[1]
soca-: Sık sık nefes almak.
s.-r 473
[1]
soğap: Sevap.

s. 1135
s.+1 1211
[2]
sol-: Solmak, rengi uçmak.
s.-maz 527
[1]
soltan: Sultan.
s.+1 164, 185
[2]
sona: Güzel ördek.
s.+lar 992
[1]
soñ: Sonra.
s. 315, 738, 924
s.+1 1200
s.+unu 1126
[5]
sora-: Sormak.
s. 110
s.-dılar 1057
s.-san 1138
s.-sañ 1138
s.-dılar 565
s.-ma 1127
[6]
soraş- Sormak, soruşturmak.
s.-a 21, 21, 704, 704
[4]
sov-: Bir işin sonlandırmak bitirmek.
s.-uldu 936
[1]
sovğat: Armağan, hediye.
s. 418, 418
[2]

sovuğ: Soğuk.
s. 951
s.+da 837
[2]
soy: Soy, cet.
s.+dan 136
[1]
soy-: Soymak.
s.-anıñ 594
s.-sa 988
s.-sun 988
[3]
soyul-: Soyulmak.
s.-ar 1074
[1]
sög-: Sövmek.
s.-sen 770
[1]
söhbət: Karşılıklı konuşma, sohbet.
s.+de 559
[1]
sök-: Sökmek, yerinden çıkarmak.
s.-en 374
[1]
sölite: İş yapmayan, beceriksiz adam.
s. 772
[1]
sövdagär: Alışverişçi, satıcı.
s. 991
s.+iñkâ 1061
[2]
sövdalaş-: Pazarlık yapmak.
s.-ma 379
[1]

söveş: Savaş, kavga.

s.+de 606

[1]

sövüş: Konuğu ağırlamak için kesilen hayvan.

s.+e 999

[1]

söväüt: Söğüt ağacı.

s.+e 680

[1]

söy-: Sevmek.

s.-eni 295

s.-mez 521, 853, 1054

[4]

söyün-: Sevinmek.

s.-sin 183

[1]

söz: Söz.

s. 46, 673, 1033

s.+den 116

s.+e 660

s.+i 664

s.+ün 592, 592

s.+ünden 933

s.+üne 1068

s.+üñ 50, 50

[12]

sözle-: Konuşmak.

s.-är 605

[1]

sugun: Geyik.

s.+iñ 1007

[1]

suv: Su, akarsu.

s. 50, 61, 94, 128, 276, 279, 335, 507, 587, 589, 706, 914, 993, 993, 1013, 1100, 1172

s.+a 61, 843, 1164

s.+da 280, 353, 631, 992, 993

s.+dan 276, 794, 1076

s.+ı 283, 1101, 1102

s.+undan 682

s.+uñ 910, 946

[34]

suvar-: Sulamak.

s.-ar 742

[1]

suvluğ: Suyu bol yer, sulak.

s.+lı 276

[1]

süñk: Kemik.

s. 597, 809

s.+den 850

s.+üni 1021

[4]

sür-: 1.Sürmek, binmek 2. Toprağı işlemek.

s. 183, 240

s.-eniñki 262

s.-me 240

s.-mek 1174

[5]

sürri: Sürü.

s. 364, 653

s.+den 994, 995, 996

s.+ni 513, 881

[7]

sürnegän: Koşmayan, tembel.

s. 246
[1]
süs-: Süsmek, boynuzlamak.
s.-egen 370
s.-er 593
s.-üşdirer 321
[3]
süsek: Saplayan, batıran.
s. 998
[1]
süyek: Kemik.
s. 123, 511, 759
[3]
süyken-: Ovmak, sürtmek.
s.-er 595
[1]

şa: Padişah, şah.
ş.+dan 1023, 1030
[2]
şagal: Çakal.
ş. 566, 654, 1025, 1026
ş.+a 1024
[5]
şah: Şah.
ş. 467, 866
ş.+ı 594, 1007
ş.+ına 1006, 1007
ş.+ından 933, 1016
[8]
şahr: Şair, ozan.
ş.+dan 1023, 1030
[2]
şam: Akşam.

süyre-: Sürünmek
s.-är 817
[1]
süyt: Süt.
s. 1206
s.+den 1175
s.+e 684
s.+i 472, 505, 633, 1014
s.+li 997, 998
s.+lüsinden 351
s.+süz 999
[11]
sähetli: Bir işin yapılması uygun
olduğu düşünülen vakit, saat.
s. 331, 989
[2]

şş
ş. 586, 1024
[2]
şan: Şöhret, şan.
ş. 191
ş.+ından 858
[2]
şara: eti küçük parçalara ayırdıktan
sonra tuzlayıp közün üstünde pişirilen
yemek.
ş.+dan 893
[1]
şayat: Tanık, şahit.
ş.+ı 1069
ş.+ıñ 1057
[2]
şehit: Şehit
ş. 485

[1]
şekil: Şekil, biçim.
ş. 266
[1]
şemme: Çaydanlığın dibine dökülen
çay yaprakları.
ş. 406
[1]
şıpa: Şifa
ş. 576
[1]
şir: Arslan.
ş. 516, 517, 696, 776, 957,
1025, 1028, 1028, 1029, 1031, 1059,
1075, 1080, 1080
ş.+den 1023, 1030
ş.+e 639, 775, 1024, 1063
ş.+i 1032
ş.+in 1033, 1034
ş.+ligi 1034
ş.+â 665

tabağ: Kase, çanak, tabak.
t.+a 62
[1]
tabşır-: Buyurmak, emretmek.
t. 232
[1]
tal: Söğüt.
t.+a 901
t.+ı 467
[2]
talap: İstek, telep.
t.+daş 919

[25]
şol: Bu, şu.
ş. 831
ş.+uñkı 1211
[2]
şonça: Şunca, bunca, bu kadar.
ş. 261, 427, 446
[3]
şor: Tuzlu.
ş. 407, 430, 453
ş.+da 416
[4]
şunğar: Sungur, akdoğan
ş. 732
[1]
şüdügär: Sürülmüş torak, tarla.
ş.+e 419
[1]
şärikli: Tuzlu.
ş. 1027
[1]

t

[1]
tam: Ev, oda.
t. 1109
[1]
tama: umut, istek.
t. 804, 827
[2]
tamam: bütün, tüm.
t.+ı 1090
[1]
tamman: Don, şalvar.
t. 838

[1]
tana-: Bilmek, tanımak.
t. 222
t.-lar 495
t.-masa 904
t.-maz 175, 603, 706, 1107
t.-r 125, 200, 603, 617, 617,
777, 904
t.-rlar 1032
[15]
tanat-: Tanımak.
t.-yança 1074
[1]
tañrı: Tanrı.
t.+niñ 228
[1]
tap-: Bulmak.
t.-an 411, 411, 1192
t.-ar 16, 128, 193, 384, 483,
597, 646, 709, 1016, 1206
t.-dırmaz 989
t.-ılmaz 331
t.-madım 434
t.-maz 77
t.-sa 858
t.-yançan 197, 197
[20]
tarıp: Övgü.
t. 1135
[1]
tart-: Çekmek.
t.-san 909
[1]
taşla-: Sopayla vurmak.

t.-maz 348
t.-sa 348
[2]
tavus: Tavus.
t. 1035, 1036, 1037
[3]
tay: Tay.
t. 167, 188, 208, 236, 1038,
1039, 1040, 1042, 1043, 1044, 1048,
1049
t.+a 1041, 1184
t.+dan 95, 136
t.+ı 208, 1045, 1046
t.+ın 483
t.+ımı 300, 1047
t.+iñ 688
[23]
tayak: Baston, değnek, sopa.
t. 100, 161, 208, 324, 445, 595
t.+iñ 466, 618
t.+iñi 1188
[9]
tayın: Hazır.
t.+dır 1009
[1]
tazı: Tazı.
t. 258, 521, 671, 882, 1050,
1054
t.+nı 1051
t.+niñ 1052, 1053, 1091
t.+sı 712
[11]
tazıq-: Ürküp kaçmak.
t.-anı 995

[1]
tebip: Yasadışı doktorluk yapan kimse, doktorluk eğitimi almadan doktorluk yapan kişi.
t.+e 808
[1]
teke-: Erkek keçi.
t.-âni 321
[1]
tekepbirlen-: Kibirleşmek, gururlanmak.
t.-er 1035
[1]
tembel: Tembel
t.+e 1055
[1]
tentek: Akılsız.
t. 132
[1]
tezek: Tezek.
t. 531, 1187
[2]
tilki: Tilki.
t. 36, 82, 83, 271, 316, 316, 373, 398, 521, 554, 598, 696, 853, 960, 1054, 1060, 1061, 1070, 1071, 1072, 1073, 1074, 1075, 1077, 1078, 1079, 1080, 1081, 1082, 1157, 1183
t.+den 641, 1058, 1059
t.+ni 1062
t.+niñ 640, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069
t.+si 368, 1076
t.+sini 712

t.+ä 382, 553, 1056, 1057
[50]
titir: Titremek.
t. 441
[1]
tiz: Çabuk, hızlı.
t. 67, 956
[2]
toba: Tövbe.
t.+sı 642
[1]
tomaşa: Manzara, tablo; temsil, oyun.
t.+sı 1065
[1]
tomuzğa: Mayıs böceği.
t.+niñ 40
[1]
topar: Topar, grup, öbek.
t.+a 1044
[1]
toķ: Tok.
t. 1093
[1]
toķay: Orman.
t. 1083
t.+da 1082
[2]
toķlı: Bir yaşında kuzu.
t. 564
t.+sı 558
[2]
tor: ağ, pota.
t. 1171
t.+a 289

[2]
torba: Torba, heybe.
t. 337
[1]
torsuğ: Porsuk.
t.+a 29
[1]
tovs-a-: Kulaklarını dikmek.
t.-r 7, 1008
[2]
tovs-an: Tavşan.
t. 291, 301, 682, 923, 1082,
1084, 1085, 1085, 1085, 1086, 1087,
1088, 1103
t.+ı 733, 1032, 1089, 1092
t.+ın 1053
t.+ıñ 1090, 1091
[20]
tovuğ: Tavuk.
t. 8, 15, 49, 317, 573, 575, 868,
871, 888, 951, 952, 979, 1094, 1095,
1096, 1097, 1098, 1099, 1100, 1101,
1102, 1103, 1163, 1194
t.+a 859
t.+dan 860
t.+ı 1092
t.+ından 349
t.+ının 708
t.+ıñ 530
t.+ıña 1093
t.+sız 1077
[32]
toy: Düğün, bayram.

t. 104, 142, 231, 264, 750, 965,
1104
t.+a 475, 507
[9]
toynak: Toynak.
t. 1203
t.+ı 502, 1195
t.+ına 198
t.+ından 668, 669
[6]
toz-: Eskimek, yıpranmak.
t.-ar 43
t.-maz 52
[2]
tozdur-: Eskitmek.
t.-ar 182
[1]
töle-: Ödemek.
t.-är 968
[1]
tövekgel: Tevekkül eden, rıza
gösteren.
t.+ı 1105
[1]
tur-: Yerinden kalkmak.
t. 738
t.-an 1078
t.-ar 1078, 1094
t.-sa 556
[5]
turuz-: Kaldırmak.
t. 1092
t.-anıñkı 1103
[2]

tut-: tutmak.
t. 239, 239, 674, 1188
t.-anıñkı 1103
t.-ar 77, 188, 301, 923
t.-arlar 933, 1089
t.-cağ 733
t.-ular 58
t.-uldu 1012
t.-ulmaz 337
t.-up 733
[16]
tutalğa: Tutulacak yer.
t.+sı 292
[1]
tutdur-: Tutturmak.
t.-maz 1
[1]
tüken-: Bitmek, tükenmek.
t.-er 1205
t.-mez 1205
[2]
tüket-: Bitirmek.
t.-er 442
[1]
tümen: On bin erden oluşın asker kuvveti.
t.+lik 285
[1]
tüññ: dışarı çıkık, kabarık.
t. 602

uç-: Uçmak.
u. 415
u.-an 319, 698, 977, 1169

[1]
tüpeñ: Tüfek.
t.+siz 1106
[1]
tüpeñle-: Tüfekle atmak, vurmak.
t.-än 296
[1]
Türkmen: Türkmen.
t. 1107, 1108, 1109
t.+iñ 1110
t.+li 1111
[5]

tüsse: Duman.
t. 786
t.+den 1079
[2]

tütün: Duman.
t. 785
[1]

tüy: Tüy, saç.
t. 102, 1088
t.+üni 348
[3]

tämiz: Temiz.
t. 304
[1]

täret: Temizlenme.
t. 1052
[1]

U u

u.-andan 315
u.-ar 357, 522, 671, 948, 1114,
1156

u.-maha 491
u.-man 600
u.-sa 274, 717
u.-up 571
u.-ur 1092
u.-uşından 46
[19]
ulağ: Ulak, ulaşım için kullanılan araç.
u. 249
[1]
ulı: Büyük.
u. 215, 409, 409, 427, 591,
1113, 1114, 1115
u.+sı 445, 1110, 1215
[11]
un: Un.
u. 1174
u.+ı 442
[2]
uķı: Uyku.
u. 1112
[1]
uķla-: Uyumak.
u.-r 365
[1]
ur-: Vurmak, dövmek.
u.-anınķı 262
u.-ar 463, 509, 951, 1019
u.-arlar 818
u.-durmaz 1201
u.-ma 250
u.-masada 134
u.-pa 240

u.-sañ 220, 1006, 1007
[13]
urķacı: Dişi.
u.+sı 90
[1]
urug: Ortak bir soydan gelen nesiller, soy, uruk.
u.+ın 1072
[1]
uruş-: Kavga, dövüş, savaş.
u.-ar 732
u.-cañ 1143
u.-mazlığa 725
u.-sa 729
[4]
ussa: Usta, bir zanaatı gereği gibi öğrenmiş olan ve kendi başına yapabilen kimse.
u.+dan 1079
[1]
uvla-: Ulumak.
u.-r 36, 271, 960
u.-y 811
[4]
uy-: Uymak, boyun eğmek, tabi olmak.
u.-ar 152
[1]
uyal-: Utanmak.
u.-ar 1035
u.-sadı 838
[2]
uyat: Utanç.
u. 568, 765, 896

[3]
uz: Güzel, güzel biçimli, hoş.
u. 545, 579
u.+un 545
u.+uñ 579
[4]
uzak: uzak, arada uzun mesafe
bulunan.
u. 417, 438, 1116

üç: Üç sayısının adı.
ü. 322, 592, 1080
[3]
üçin: Amacıyla, maksadıyla.
ü. 344, 344, 375, 666, 671, 671
[6]

üçüncü: Üçüncü.
ü.+de 360
[1]
üleştirdir-: Paylaştırmak, üleştirmek.
ü.-ene 578
[1]

ümürlü: Sisli, dumanlı, puslu.
ü. 658
[1]

ürk-: Bir şeyden korkmak, ürkmek.
ü.-en 199
ü.-er 610, 869
ü.-mese 458
[4]

ürküz-: Ürkütmek, korkutmak.
ü.-ermiş 867
[1]

üst: Bir şeyin dış yüzü, yüzey.

u.+dağı 1130

[4]

uzat-: Uzatmak.

u.-ar 447

[1]

uzun: Uzun, iki ucu arasında fazla
uzaklık olan.

u. 267, 438, 885

[3]

Ü ü

ü.+i 210

ü.+ünde 277, 310, 917, 1176

ü.+ündäkini 200

ü.+üne 121

ü.+üni 334

[8]

üyr-: Ürümek, havlamak.

ü. 1118

ü.-ebilmez 832

ü.-egen 1117

ü.-en 318, 422, 839, 955, 1184

ü.-er 45, 322, 325, 325, 749,
763, 773, 831, 840, 924

ü.-mesini 1119

ü.-mez 525, 774, 780, 953

ü.-män 1150, 1197

ü.-mäni 678

ü.-se 831, 1073

ü.-sün 830

ü.-ümez 609

[30]

üyregen: Havlayan.

ü. 370

[1]

üyş-: Bir yere toplanmak.
ü.-er 665
ü.-mez 1171
[2]
üz-: Bir şeyi koparmak, parçalamak.
ü.-düm 1090

vagt: Vakit, zaman.
v.+ı 562, 616
[2]

veli: Veli.
v. 616, 719
[2]

vepa: Vefa.
v. 841, 841, 842
[3]

ya: Ya, veya.
y. 90, 507, 507, 1152, 1152,
1153, 1153
[7]

yaban: Yaban.
y. 1152
[1]

yabr: At.
y. 497
[1]

yada-: Yorulmak, bitkin düşmek, gücü tükenmek.
y.-r 1084
[1]

yağ: Yağ.
y. 582
y.+ı 893

[1]

üzeññi: Üzengi.
ü. 929
ü.+den 117
[2]

V v

vepalı: Vefalı
v. 1120
[1]

vepasız: Vefasız.
v. 1120
[1]

veyrañçılığ: Tahribat, yıkım.
v. 293
[1]

Y y

[2]
yag-Yağmak.
y.-ardı 809
[1]

yağı: Düşman.
y. 555, 555, 659, 1139, 1140
[5]

yağın: yağış.
y.+lı 1137, 1138
[2]

yağır: Yağır, sırt, arka.
y.+am 427
y.+da 546
y.+ı 74, 74, 446
[5]

yağış: Yağmur.
y. 508

[1]
yağmır: Yağmur.
y. 538
[1]
yağsı: İyi, güzel.
y. 233, 233, 269, 270, 273,
328, 725, 765, 896, 1122, 1123, 1123,
1124, 1125, 1126, 1126, 1127, 1127,
1130, 1130, 1130, 1131, 1132, 1132,
1133, 1136, 1136, 1196, 1200
y.+dan 328, 1128, 1129, 1151
y.+dır 14, 448, 634, 906
y.+nı 1135
y.+sı 244, 244, 605
y.+sın 566
[42]
yağsılık: İyilik, güzellik.
y. 1134
[1]
yal: Yele.
y. 374, 476, 477, 478, 479,
1040, 1136, 1145, 1147
y.+a 524
y.+dan 141
y.+ı 771, 1124, 1146
y.+ından 19, 790
y.+ını 825
[17]
yala-: Yalamak.
y.-man 836
y.-n 371, 1140
y.-r 6, 9, 461, 1013
[7]
yalan: Yalan.

y. 474, 748, 1142
[3]
yalançı: Yalancı.
y. 918, 1141
[2]
yalañaç: Çıplak.
y. 635
[1]
yalak: Köpeğe yal veya su verilen
kap.
y.+ı 793, 844
y.+ın 836, 845, 1140
y.+ına 91
[6]
yalbar-: Yalvarmak.
y.-arsın 741
[1]
yalı: Gibi.
y. 422, 432, 432, 434, 434,
502, 1183, 1183
[8]
yalnış-: Yanlış yapmak, yanılmak.
y.-ar 698, 977
[2]
yalnız: yalnız.
y. 1143, 1144
y.+lıkda 753
[3]
yalqa: Bağışlamak.
y.+sa 547, 548
[2]
yaman: Kötü, fena.
y. 234, 234, 235, 235, 328,
772, 932, 1043, 1122, 1124, 1132,

1143, 1145, 1146, 1146, 1147, 1148,
1149, 1149, 1149, 1150, 1217

y.+dan 328, 1128, 1129, 1151,
1167

y.+ı 236, 245, 246, 246

y.+ın 805

y.+ın 917

[33]

yamanlık: Fenalık, kötülük.

y.+ı 688

[1]

yamız: Omuz.

y.+ında 611, 905, 1161

[3]

yan: Bedenin bir bölümü.

y.+ıma 1204

y.+ına 509, 564, 816, 816,

1155

y.+ında 775, 885, 1152

y.+ından 256

y.+ında 636

[11]

yan-: Tutuşmak, yanmak.

y.-an 857

y.-ar 1084

y.-diñ 229

y.-sın 1077

[4]

yañıl-: Yanılmak.

y.-maz 1162

[1]

yap: Derin olamayan su arkı, kanal.

y.+agını 497

y.+dan 897

[2]

yap-: Örtmek.

y. 399, 574

[2]

yapağı: Sıpa.

y. 1041

[1]

yapış-: Yapışmak.

y. 138

[1]

yağ-: Su vermek, su içirmek.

y.-ma 1164

[1]

yağa: Yaka.

y.+dan 1191

y.+ından 1139

y.+sı 1178

[3]

yağımli: Hoş, tatlı, güzel.

y. 70

[1]

yağın: Yakın.

y.+dan 113

y.+dağı 1130

y.+ların 688

[3]

yar: sevgili, yar.

y. 430

[1]

yar-: Kesmek.

y.-ar 277, 310, 749, 917, 1150,

1176

y.-maz 846, 883

[8]

yara-: Yaramak.

y.-gan 1154

y.-maz 756, 855

y.-şmaz 769

[4]

yarağ: Silah, tüfek.

y. 135, 991, 1155, 1181

[4]

yarığ: Yarık.

y.+ını 128

[1]

yarış-: Yarışmak.

y.-cañ 1143

[1]

yarna: Ek, ilave.

y. 284

[1]

yassan-: Yaslanmak.

y.+an 847

[1]

yaş: Yaş, ömür, hayat.

y. 299, 299

y.+da 926, 927

y.+ın 1127

[5]

yaşa-: Yaşamak.

y.-ar 1164

y.-dığça 1218

y.-r 26

y.-yanı 1136

[4]

yaşlılık: Yaşlılık.

y. 1156

[1]

yaşlılık: Gençlik.

y. 1156

[1]

yat: Yabancı.

y. 510, 627, 688, 1130, 1161

[5]

yat-: Yatmak.

y. 221

y.-an 598, 1157, 1159, 1160,

1169

y.-ana 1158

y.-ar 37, 1094, 1131

y.-cağ 277

y.-ıp 549, 867

y.-man 737

y.-maz 341, 388, 726

y.-sa 449, 556

[19]

yatağan: Çok yatan, uykucu.

y. 1199

[1]

yatağ: Ağıl.

y. 81

y.+ı 23

[2]

yay: Yay.

y.+ına 166

[1]

yayna-: Bolluk içinde, refah içinde yaşamak.

y.-r 1037

[1]

yaz: İlkbahar.

y. 54, 535, 542, 542, 548, 688,
944
y.+a 848, 849, 850, 1041
[11]
yaz-: 1.Döşemek, sermek 2.
Çözölmek, bozulmak.
y.-dım 22
y.-ılmagan 787
y.-maz 1125, 1162
[4]
yedi: Yedi sayısının adı.
y. 247, 313, 554, 1163, 1164
[5]
yeg: Daha iyi, daha güzel.
y.+dir 120, 1157
[2]
yeke: Bir.
y. 1165
y.+ce 558
[2]
yel: Rüzgar, yel.
y. 457, 615
y.+li 583, 1137
[4]
yelek: Kuş tüyü.
y. 746
y.+in 1037
[2]
yencil-: Dövölmek, vurölmek.
y.-en 1166
[1]
yene: Daha, bir de, gene.
y. 462
[1]

yeñil: Kaybetmek, yenilmek.
y. 473, 1199
[2]
yepelik: Bir kuş adı.
y. 1167
[1]
yer: 1.Dünya 2. Toprak, yer.
y. 407, 517, 659, 1170, 1171,
1172, 1174
y.+çi 1168
y.+de 102, 104, 400, 401, 715,
787, 839, 852, 1111, 1111, 1169
y.+den 1078
y.+e 118, 211, 444, 502, 616,
990, 1138
y.+i 437
y.+in 319, 708
y.+inde 172, 251, 272, 369,
411, 411, 575, 818, 1096
y.+inden 199, 199
y.+ine 131, 132, 237, 508, 761,
761, 1173
y.+ini 130, 515, 515
[51]
yet-: Yetmek, yeterli ölmek.
y.-cek 540
y.-en 34, 35, 36, 37
y.-ende 1040, 1040
y.-enini 444
y.-enok 489, 489
y.-er 237, 614, 1026
y.-inça 614
y.-medigine 966
y.-medik 237

y.-meyän 463	y.+ı 291, 291, 854, 854, 1017,
y.-mez 80, 356, 859, 964	1017
y.-se 1041	y.+ki 316
[22]	y.+lap 111
yetdir- : Yettirmek.	y.+lığını 129
y.-mez 29	y.+kı 330
[1]	[17]
yeter : Yeterli.	yılan : Yılan.
y. 1061	y. 37, 419, 1158, 1208, 1209,
[1]	1210, 1218, 1219, 1220
yetik : Bilgili, yetkili.	y.+a 403, 404, 1206, 1207
y. 162, 791	y.+dan 1209
[2]	y.+ı 740, 1173, 1211
yetim : Yetim.	y.+ıñ 693, 1160, 1212, 1213,
y. 1048, 1175, 1177, 1178,	1214, 1215, 1216, 1217
1179, 1179	[25]
y.+i 1176	yıldız : Yıldız.
[7]	y. 387
yetir- : Yetişmek, erişmek.	[1]
y.-er 105, 1039	yılkı : At.
[2]	y. 149, 583
yetiş- : Yetişmek, olgunlaşmak.	[2]
y.-se 1049, 1049	yık- : Yıkamak, tahrip etmek.
[2]	y.-ar 502, 1112
yetiştir- : Yetiştirmek.	y.-ılsa 922
y.-se 1047	y.-ışı 710
[1]	y.-madık 467
yığna- : Saklamak, gizlemek.	[5]
y.-r 1037	yıkl- : Yıkılmak, kırılmak.
[1]	y.-anıma 490
yıl : Yıl.	y.-ar 255
y. 26, 330, 676, 914	y.-mayan 145
y.+da 85, 1029	y.-sa 256, 256, 939
y.+dan 405	[6]

yırt-: Yırtmak, parçalamak.

y.-ar 731

y.-ışda 253

[2]

yırtık: Yırtık.

y. 697

[1]

yigit: Genç insan, delikanlı.

y. 120, 124, 136, 191, 244,
410, 430, 606, 937, 1050, 1126, 1136,
1177, 1178, 1180, 1181, 1182, 1200

y.+de 140

y.+e 202

y.+i 204, 207

y.+in 226, 248

y.+iñ 519, 605

y.+ler 304

[27]

yigren-: Tiksinmek, iğrenmek.

y.-eni 1216

[1]

yit-: Yitmek, kaybolmak.

y.-medigiñ 429

y.-mese 435

[2]

yol: Yol.

y. 2, 76, 159, 183, 193, 222,
224, 261, 617, 1116, 1189, 1190, 1192

y.+a 32, 305, 1106

y.+da 212, 252, 926, 927,

1184, 1185, 1190

y.+daş 1149

y.+ı 438

y.+una 1189

y.+unda 335, 910

[28]

yol-: Yolmak, koparmak.

y.-ma 1196

y.-mağ 385

y.-mağdır 385

[3]

yolbars: Kaplan.

y. 1183

y.+iñ 730

[2]

yoldaş: Arkadaş.

y.+ı 753

y.+iñ 1186, 1187, 1188

y.+lı 1219

y.+lıkda 252

[6]

yok: Yok, var olamama, sahip olmama.

y. 172, 241, 250, 251, 284,
284, 303, 345, 547, 547, 659, 659,
714, 742, 754, 828, 828, 852, 922,
922, 1064, 1093, 1159

y.+dur 466

y.+ı 686

y.+luğu 851

y.+luk 1017

y.+unda 238, 249

[29]

yok-: Yapışmak.

y.-maz 781

[1]

yor-: Kehanette bulunmak, yormak.

y.-ar 285

[1]
yor-: Yormak.
y.-ar 909
[1]
yorğa: Rahvan.
y. 114, 164, 183, 184, 185,
1042
y.+sından 1125
[7]
yort-: Koşmak.
y.-uşda 253
[1]
yov: Düşman, yağı.
y. 76, 1154, 1191
y.+a 1140
y.+da 1050
[5]
yovşan: Pelin şifalı ot.
y. 1085, 1085
[2]
yöne: Ama, fakat anlamında bir
bağlaç.
y. 313
[1]
yöre-: Yürümek, gitmek.
y.-mez 864
y.-n 1192
y.-än 95
y.-är 417
y.-ärde 242
[5]
yöriş: Yürüyüş.
y. 114, 184
y.+li 115

[3]
yumşak: Yumuşak.
y. 1193, 1214
y.+cığım 532
[3]
yumurtğa: Yumurta.
y. 868, 1169, 1194
y.+sı 349, 530
[5]
yurt: 1. Köyün göçtüğü yada konduğu
yer 2.yurt ülke.
y. 383, 424, 1111
y.+da 653
y.+uñ 712
[5]
yuv-: Yıkamak.
y.-ar 970
[1]
yuva: Yuva.
y.+sı 1218
[1]
yuvaş: Yavaş sesli, hafif sesle.
y. 1114, 1195, 1196, 1196,
1197
[5]
yuvut-: Yutmak.
y.-anda 1102
y.-ar 1101
[2]
yük: Yük.
y. 78, 79, 415, 481, 601, 907
y.+den 412
y.+e 480
y.+i 453, 473, 480, 1198, 1199

y.+üm 436, 922
[15]
yüñ: Yün, yünden yapılmış.
y.+ünden 848
[1]
yüp: İp, urgan.
y.+de 329
y.+den 1208
y.+üni 1012
[3]
yürek: Yürek, kalp.
y. 528, 529
y.+de 1031, 1129
y.+i 1182
y.+inden 703
y.+siz 1179
[7]
yüvrük: Çevik, canlı.
y. 38, 217, 857, 1142, 1144,
1165, 1166, 1180, 1200, 1201, 1202,
1203, 1204, 1204
y.+in 521, 853
y.+ini 1054

zalıım: Zalim, gaddar, merhametsiz.
z.+iñ 1217
[1]
zaman: Zaman.
z.+anıñ 1221
[1]
zar: İhtiyaç, zaruri.
z. 309
[1]
zat: Her türlü eşya, şey.

[17]
yüvür-: Koşmak, dolaşmak.
y.-cim 1204, 1204
y.-er 254
y.-mez 254
y.-şine 92
y.-üp 95, 882, 1204
[8]
yüz: Yüz doksan dokuzdan sonra
gelen sayının adı.
y. 13, 13, 26, 592, 1205
y.+e 614
y.+ünden 520, 788
[8]
yüz: Yüz, çehre, surat.
y.411
y.+i 656
y.+ü 270, 270
y.+üni 970
[5]
yüzügara: Yüzsüz, utanmaz, hayasız.
y.+lık 1205
[1]

Z z
z. 653, 1145
[2]
zemistan: Kış.
z.+ı 1222
[1]
ziñil-: Atılmak, fırlamak.
z.-anı 934
[1]
zor: Güç, zor.
z. 1223

z.+ı 226

[2]

zulum: Baskı, zulüm.

z. 637

[1]

zäher: Zehir.

z. 1206, 1207, 1214

z.+ı 1217, 1220, 1220

z.+in 93

[7]

Toplam kelime: 7065

Alt madde: 2938

Madde başı: 1318

SONUÇ

Hayvan adlarıyla kurulmuş Türkmen atasözlerini oluşturan sözcüklerin tematik olarak sınıflandırıldığı bu çalışmada 1223 atasözü belirlendi. Çalışmanın ana malzemesi olan bu atasözlerinde 944 cins ad, 369 eylem ve 5 özel ad belirlendi. Bu atasözlerinde tekrarlanan sözcüklerle birlikte toplam 7065 kelime belirlendi, madde başı olarak 1318 söze yer verildi.

Çalışmamızda 102 hayvan adı belirlendi. Bu sayı, hiç kuşkusuz, Türkmen Türkçesinin hayvan adlı tüm söz varlığı değildir. Sadece atasözlerinde bulunan bu hayvan adlarına Türkmen Türkçesinin sözlüğünün taranmasıyla eklemeler yapılması da muhakkaktır.

Çalışmanın sözlük bölümündeki madde başı olma fiillerin sayısı 369'dur. Bunlardan 159'u temel oluş ve kılış bildiren fiil, 74'ü hayvanlarla ilgili fiil, 42'si insanın duygu ve zihni ile ilgili fiil, 31'i insan ve bedeni ile ilgili fiil, 14'ü iletişim fiili, yine 14'ü fiziksel gereksinimle ilgili fiil, 13'ü savaş fiili, 5'i iş hizmet fiili, 2'si evlilik fiili, 2'si doğa fiili, 1'i devlet, 1'i yerleşim, 1'i avcılık, 1'i cenaze, 1'i kozmogoni ve inanç fiilidir.

Çalışmada madde başı oluşturan cins adların sayısı 772'dir. Bunlardan 56'sı dil bilgisi ögesidir. 153 sözcük hayvanlar, 45 sözcük insan bedeni, 30 sözcük kozmogoni/din, 29 sözcük coğrafya, 25 sözcük beslenme, 23 sözcük bitkiler, 19 sözcük savaş, 22 sözcük akrabalık, 19 sözcük konut ve istihkam, 18 sözcük zaman, 17 sözcük insan-kadın ve erkek, 15 sözcük sayı, 14 sözcük kimlik ve unvan, 14 sözcük mal-mülk, 13 sözcük ev eşyaları, 13 sözcük meslekler, 12 sözcük tarım, 11 sözcük gökyüzü ve hava olayları ile ilişkilidir. Bunların yanı sıra 1 ile 10 arasında değişen politika, kıtlık, cenaze, evlilik, avcılık, mülkiyet, zenginlik-yoksulluk, iş-hizmet, ün, şan, şöhret, iletişim-etkileşim, bodun, boy, oymak, halk, sınır, bayrak-sancak, il/yurt, birey-grup, yaşam evreleri, sanat, ticaret-endüstri, zanaat/yapı işleri, ölçü, giyim, yol-geçit, ateş-su konulu sözcük bulunmaktadır.

Çalışmada 203 niteleme adı tespit edilmiştir. Bunların 70'i değer yargıları, 33'ü fiziksel özellikleri, 25'i hayvanlara ait, 20'si miktar hacim bildiren, 18'i duyularla anlaşılan özellikleri kapsayan, 16'sı psikolojik durumla ilgili, 9'u renk bildiren, 7'si yüzölçümü-zaman ilgileri içeren ve 5'i devlet, toplum askerlikle ilgili niteleme adlarıdır.

Çalışmada kullanılan atasözlerinde 102 hayvan adı tespit edilmiştir. Atasözlerinde "at" sözcüğü 344 kez geçerek en çok kullanılan hayvan adı olmuştur.

Türkmenlerin ata verdikleri değer, tüm folklor ürünlerinde olduğu gibi atasözlerinde de yer almıştır. Atın hem Türk mitolojisinden hem de yaşamda üstlendiği görevden gelen kutsiyeti, atın bir çok atasözünde yer almasına neden olmuştur. Türkmen atasözlerinde at, genellikle güç, devlet, vefa, sadakat, eşyaları, organları, ticaret, zenginlik ve yoksulluk temaları ile karşımıza çıkar. “aygır, batyal, bedev, ğunan, yabı, yilkı, tay” ata verilen diğer adlardır. En çok kullanılan ikinci hayvan adı “it” sözcüğü olmuştur. 228 kere kullanılan “it” sözcüğüne genel olarak pejoratif anlamlar yüklenmiştir. “it” ile ilgili yapılan metaforlarda bu ada sadakatsizlik, arsızlık, yalancılık, korkaklık, gibi olumsuz anlamlar yüklenmiştir. Ayrıca bu hayvana “ğancığ ve köpek” adları da verilmiştir. Kullanımı fazla olan diğer hayvan adlarından “eşek” adı Türkmen atasözlerinde 122 kez geçmektedir. Türkmen sosyo-kültürel ve ekonomik hayatında önemli bir yere sahip olan deve “düye, köşek, maya, ner, bugra” adlarıyla geçmektedir. Atasözlerinde “düye” 67, “köşek” 6, “ner” 4 “maya” 3, ve “bugra” 3 kez kullanılmıştır. Doğu Türkçesinde *böri*, batı Türklerinin (=Oğuz) lehçelerinde *kurt* adını alan kurt karakteri farklı önem ve derece derecelerinde ortaya çıkar. Bu “tabu”, insanın rehberi ve koruyucusu olarak oynadığı rol ve yarattığı boş inançlar kurdun mitlerinde birinci sırada yer almasından kaynaklanır (Roux 2005: 300). Türkün sözlü ve yazılı hafızasında önemli yeri olan “kurt” adı 58, “böri” 23 ve “möcek” Türkmen atasözlerinde 6 kez geçmiştir.

Atasözlerinde kuş adlarının fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu adlardan “kuş” 63, “ğarga” 34, “ğaz” 29, “tovuğ” 32, “horaz” 13, “bilbil” 12, “bayğuş” 6, “serçe” 7, “bürgüt” 5, “cüyce” 5, “durna” 4, “leglek” 4, “ördek” 3, “tavus” 3, “baz” 2, “kākilik” 2 kez; “düyeguş”, “yepelik”, “bedene”, “ğırğı”, “ğulati”, “sona”, “şunğar”, kuş adları bir kez geçmiştir.

Avcı hayvan adlarından “arşlan” 25, “ayı” 6, “bars” 1, “doñuz” 20, “ğaplañ” 1, “ğunduz” 1, “sansar” 1, “sırtlan” 2, “şagal” 5, “şir” 25, “tazi” 11, “tilki” 50, “yılan” 25, “yolbars” 2 kez geçmiştir.

Hayvancılığın önemli geçim kaynağı olduğu Türkmenlerin atasözlerinde “ğoyun” 58, “geçi” 29, “öküz” 29, “sığır” 29, “ğuzı” 12, “hayvan” 12, “inek” 2, “ğoç” 9, “ğulan” 9, “mal” 9, “ğücük” 7, “ğöle” 3, “erkeç” 3, “küre” 3, “ğatır” 2, “ovlağ” 2, “toğlı” 2, “erek”, “hövür”, ve “yapağı” hayvan adları birer kez geçmiştir.

Atasözlerinde “balık” 21, “bekre”1 kez yer almasını, Türkmenistan’ın Hazar Denizine kıyısı bulunması ve balıkçılığın gelişmesiyle açıklayabiliriz.

Çalışmada tespit edilen diğer hayvan adlarından “arı” 2,”bit” 3, “çekirtge” 1, “çıbın” 1, “ğarınca” 7, “ğurçuq” 1, “içyan” 4, “siñek” 9, “tomuzğa” 1, “çebşek” 1, “kirpi” 1, “ğurbağa” 1, “keyik” 3, “maymın” 4, “pıl” 4, “pişik” 21, sıçan” 18, “suğun” 1, “torsuğ” 1, “tovşan” 20 kez geçmiştir.

Araştırmada Türklerin kültürel, sosyal ve dini hayatında derin izler bırakmış olan hayvanların, Türk folklorunun önemli unsurlarından atasözlerinde kullanımı gösterilmeye çalışılmıştır. Konu çözümlenmeli söz varlığı incelemesiyle Türkmen Türkçesinin zengin söz varlığına katkıda bulunmaya çalışıldı.

KAYNAKÇA

AKSAN, Doğan, **Türkçenin Zenginlikleri, İncelikleri**, Ankara, Bilgi Yayınevi, 2005

AKSAN, Doğan, **Anadilimizin Söz Denizinde** Ankara, Bilgi Yayınları, 2006.

AKSOY, Ömer, **Asım Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, İstanbul, I.Cilt, İnkılap Kitabevi, 1988.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 2.Cilt, “Atasözü maddesi”, s.949.

ÇOBANOĞLU, Özkul **Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi “Atasözleri”**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003.

ÇOBANOĞLU, Özkul **Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü**, Ankara Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004.

Doğan, Levent, “Türk Kültüründe Hayvanlar ve Hayvan İsimleri”, **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, Güz/2 , S.12/2, s.615-659, 2002.

DOĞAN, Levent, **Türkmen Atasözleri**, Kriter Yayınevi, İstanbul, 2012.

ELÇİN, Şükrü **Halk Edebiyatı Araştırmaları Giriş Halk Edebiyatına Giriş**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.

ERCİLESUN, Ahmet Bican, **Türk Lehçeleri Grameri**, Ankara, Akçağ, 2007.

GELDİYEV, Gurbandurdi; ALİYEYEV, Annamırat, **Türkmen Nakılları ve Atalar Sözi**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2002.

Güncel Türkçe Sözlük, Şükrü Haluk Akalın, Recep Toparlı, Nevzat Günaydın, Hamza Zülfikar, Mustafa Argunşah, Nurettin Demir, Belgin Tezcan Aksu, Beyza Gültekin, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005.

ROUX, Jean-Paul, **Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2005.

KARA, Mehmet, **Türkmençe**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2001.

KARA, Mehmet, **Türkçenin İzinde**, Kesit Yayınları, İstanbul, 2009.

ÖZTOPÇU, Kurtuluş, **Uygur Atasözleri ve Deyimleri**, Doğu Türkistan Vakfı, İstanbul, 1992.

ROUX, Jean-Poul, **Orta Asya'da Kutsal Hayvanlar ve Bitkiler**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2005.

SİS, Nesrin, "Türkmen Atasözleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma" **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi Journal of Turkish World Studies**, Cilt: V, Sayı 2, Sayfa: 257-266, İzmir, 2005.

SİS, Nesrin, **Türkmen Türkçesi**, Öz Serhat, Malatya, 2007.

UYGUR, Ceyhun Vedat, **Türkmençe (Türkmen Türkçesi)**, Isparta, Fakülte Kitabevi, 2008.

KORKMAZ, Zeynep, **Gramer Terimleri Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları, 1992.

Türkmençe-Türkçe Sözlük, Talat Tekin, Mehmet Ölmez, Emine Ceylan Zuhul Ölmez, Süer Eker, Simurg Yayınları, Ankara, 1995.

Türkmen Diliniñ Sözlügi, M. Y. Hamzayev, S. Altayev, G. Atayev, G. Açılova, V. Mesgudov, A. Meretgeldiyev, Aşgabat, İzdatel'stvo Akademiya Nauk Turkmenskoy SSR, 1962,

USER, Hatice Şirin, **Köktürk Ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları**, Kömen Yayınları, Konya, 2009.

İnternet kaynakları:

www.tdk.gov.tr/tdkterim/bts/

www.ekitap.kulturturizm.gov.tr

www.tdk.gov.tr/lehceler/

www.tika.gov.tr

ÖZ GEÇMİŞ

- 1986 Kars ili Merkez ilçesinde doğdu.
- 1996 Kars Atatürk İlk Okulunu bitirdi.
- 2000 Kars Anadolu Lisesi Ortaokulunu tamamladı.
- 2003 Kars Anadolu Lisesini bitirdi.
- 2009 Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümünden mezun oldu.
- 2011 Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Dili Anabilim Dalında Yüksek Lisans sınavını kazandı.
- 2011 Nevşehir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümünde araştırma görevlisi olmaya hak kazandı.